

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

בי"ס ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית וממשל

## **פוליטיקה חדשה?**

# **הפייסבוק כמגשר בין הציבור לפוליטיקאים**

עבודת גמר לתואר מוסמך במדיניות ציבורית בהנחיית:

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' מומי דהן

סופיה ברנוב, 309061893

מרץ 2015

## תקציר

לפני מאות שנים השליטים תקשרו עם העם באמצעות יצירות אומנות שפיארו ורוממו אותם כמו למשל תמונתו המפורסמת של ז'אק לואי דויד המתאר את נפוליאון חוצה את האלפים רכוב על הסוס הלבן בעוד הגלימה האדומה מתבדרת ברוח. בהדרגה השליטים הפכו לנבחרים והחלו ליצור קשר עם בוחריהם בתיווך העיתונאים. אולם האחרונים לא הצליחו לשמור על מעמד המתווך הניטרלי. עם כניסתן של הרשתות החברתיות ובכללן עמודי הפייסבוק האישיים של הפוליטיקאים נפתחה אפשרות לאינטראקציה ישירה ללא מתווכים, מה שאמור להגדיל את יכולתו של הבוחר לפקח על הסוכן, הנבחר.

לפיכך, מחקר זה עומד על אופי האינטראקציה שנוצרת בין המנהל לסוכן בפייסבוק ובוחרן באיזה אופן השימוש של הפוליטיקאים בפייסבוק בין בחירות לבחירות יכול לגשר על בעיית המנהל סוכן. בכדי להתייחס לסוגיות אלו נבחנו כל הפוסטים שכתבו במשך שנה אחת שלושה פוליטיקאים בכירים (נפתלי בנט, יאיר לפיד ויצחק (בוז'י) הרצוג) בעמודי הפייסבוק שלהם וכן נבדקו תגובות הציבור לפוסטים אלו באמצעות כמויות לייקים, תגובות ושיתופים.

מסקנות המחקר מציעות לחלק את אופי הקשר שבין הנבחרים לבוחרים לשני רבדים. הרובד הראשון, הגלוי, מתייחס למה שנמצא מעל פני השטח היינו הטקסט עצמו, המילים והמשפטים בהם משתמש הפוליטיקאי. הרובד השני, הסמוי, נוגע לאופי הכתוב, למסרים שמעביר הנבחר ולתגובות הציבור. ברובד הראשון ניכר כי הנבחר קובע על מה יהיה השיח והבוחר לא תמיד שש להגיב כשיש אפשרות לדיון. אולם, ברובד השני, הסמוי אנו מגלים כי הפוסטים החביבים על הציבור הם אלו החושפים בפנינו את נקודת המבט האישית של הפוליטיקאי על אירועים בולטים בסדר היום הציבורי. הקוראים מתגמלים בלייק, שיתוף או תגובה כשמדובר במשהו שהם לא יכולים לקרוא במקומות אחרים וכן כשהם מקבלים פניה אישית מהנבחר.

לכן, אמנם עדיין הפוליטיקאי כסוכן יכול להסתיר ולהסתתר גם בחסות הפייסבוק. אולם, בכדי שהכתיבה תהיה יותר מתגמלת ועל מנת להראות הצלחה בשדה הרשת החברתית עליו לספק לציבור מידע על עצמו ועמדותיו. כלומר, הצלחת הפוליטיקאי בפייסבוק מקטינה את הסיכון המוסרי אשר נובע מהעליונות במידע שיש לו מול העם בנוגע למתרחש במדינה. בנוסף לתרומה המחקרית עבודה זו מספקת עבור הפוליטיקאי כלי שיסייע לכתיבת פוסטים מוצלחים שעשויים להיות מתגמלים בלייקים כמו הבעת עמדה על נושאים הבולטים במרחב הציבורי. לחילופין אציג נושאים פחות מתגמלים כמו עדכון בנאלי מסדר היום האישי של הנבחר.

## תודות

לד"ר תהילה שוורץ אלטשולר על העצות, הליווי, התמיכה ועל היכולת לסייע בהפיכת ניצני הרעיונות לכדי מחקר.

לאדווה היקרה שהייתה איתי לאורך הדרך והתפתחה במקביל לעבודה זו.

## תוכן עניינים

5	מבוא.....
7	סקירת ספרות.....
7	א. רקע - יחסי מנהל סוכן בין הציבור לנבחריו .....
11	ב. תקשורת ההמונים כמתווכת במרחב הציבורי- האמנם?.....
14	ג. אמצעי מדיה חדשים - תיווך חדש?.....
18	שיטת מחקר.....
21	נפתלי בנט - ניתוח עמוד פייסבוק.....
21	א. מבנה כללי.....
24	ב. תוכן הפוסטים.....
35	יאיר לפיד - ניתוח עמוד פייסבוק.....
35	א. מבנה כללי.....
38	ב. תוכן הפוסטים.....
49	יצחק (בוזי) הרצוג - ניתוח עמוד פייסבוק.....
49	א. מבנה כללי.....
51	ב. תוכן הפוסטים.....
64	ניתוח השוואתי - יאיר לפיד, נפתלי בנט ויצחק (בוזי) הרצוג.....
77	סיכום והמלצות להמשך.....
83	ביבליוגרפיה .....
89	נספחים.....

## מבוא

*"הערב בעשר אהיה כאן כדי לדבר אתכם על התקציב, פנים מול פנים ובלי מתווכים, בוודא צ'ט חי פה בעמוד. עבור מי שרוצה לשאול שאלות, להעלות טענות, לברר מה המשמעות של מונחים כמו "דירוג האשראי" ו"יעד הגרעון"..."*

כך כתב שר האוצר לשעבר, יאיר לפיד, בפוסט שהוא העלה לעמוד הפייסבוק שלו ב-16 במאי 2013, כחצי שנה לאחר הבחירות לכנסת ה-19. בעקבות פרסום זה איש תגמלו את לפיד בלייק, 2,516 קוראים הגיבו בשאלות, טענות ובירורים ו-912 אנשים בחרו לשתף את הפוסט בוול הפרטי שלהם.

לאור האמור לעיל, לכאורה, נראה כי לפייסבוק יש פוטנציאל לכינון קשר ישיר ללא תיווך בין הבוחרים לפוליטיקאים, זאת בניגוד לאמצעי התקשורת המסורתיים אשר שלטו עד כה באופי הקשר ושלא הצליחו לגשר על הפער בין הצדדים. משמעות הדבר היא שהציבור כמנהל עשוי לפקח בצורה יעילה וזולה יותר על פעילותיו של הסוכן, היינו נבחר הציבור. אם כן, לפייסבוק יש סיכוי להצליח במה שנכשלו אחרים. כלומר לקדם פתרון לבעיית המנהל סוכן אשר נוצרת מעלויות הפיקוח הגבוהות על פעילותיו של הפוליטיקאי ביום יום ולא רק בזמן קמפיין הבחירות. שכן בעת בחירות הפוליטיקאי יוצר קשר מיוזמתו ושוטח בפניו את הישגיו.

לפיכך, בעקבות ההתפתחויות הטכנולוגיות בשנים האחרונות ראוי להתייחס לשאלה: מהו אופי האינטראקציה שנוצר ברשת חברתית בין המנהל לסוכן? ומכאן לבחון באיזה אופן השימוש של הפוליטיקאים בפייסבוק בין בחירות לבחירות יכול להוות פתרון לבעיית המנהל - סוכן ולגשר בין הציבור לנבחריו? בכדי להתייחס לנושאים אלו יש לבדוק מתי פוסט של פוליטיקאי מצליח 'לגעת' במספר הרב ביותר של קוראים, זאת באמצעות היכולת לגרום להם ללחוץ על כפתורי הלייק, הגב או שתף.

למעשה, כבר משחר ההגות המדינית היו ביטויים לחוזה בין הציבור כמנהל לפוליטיקאי כסוכן בין אם כחוזה 'דרקוני' (הובס, 2008) ובין אם כאמנה חברתית (רוסו, 2008). אולם רק עם התבססות הדמוקרטיה על שאלות לגבי האופן הפיקוח על הנבחרים (Dahl, 1989). בניגוד לתקוות שנתלו באמצעי תקשורת המונים - השתלטות הפוליטיקאים, בעלי הון ואף דעותיהם הראשוניות של העיתונאים מנעו ממדיה זו לשמש כמתווכת ניטרלית בין המנהלים לסוכנים (Lane, 2008, Mazzoleni and Schulz, 1999). לעומת זאת, בשנים האחרונות

הספרות מצביעה על יכולת האינטרנט בכלל והפייסבוק בפרט להוות כלי תיווך אלטרנטיבי בעת בחירות (Robertson, Vatrappu and Medina, 2010, Lariscy and Sweetser, 2008, חליבה-עמיר 2011, לב און 2010).

ראוי לזכור כי בתקופת בחירות יש לפוליטיקאי אינטרס להיחשף ובעיקר להציג את הישגיו לאור השמש. לכן עולה הצורך לבחון מה קורה כשאין בחירות. בכדי לבדוק את הפוטנציאל של הפייסבוק לגשר בין הפוליטיקאים לציבור שלא בזמן בחירות, בחנתי במסגרת זו את הפוסטים שפרסמו שלושה פוליטיקאים ישראלים בכירים (נפתלי בנט, יאיר לפיד ויצחק (בוז'י) הרצוג). התמקדתי בפרסומים במשך שנה אחת מיום לאחר הבחירות לכנסת ה-20 - 23 בינואר 2013 ועד ל-22 בינואר 2014. בתקופה זו לא נערך קמפיין בחירות.

בדומה לשיטה בה נקטו Robertson, Vatrappu and Medina (2010), בוצעה בדיקה כמותית של הפעילות בעמודים השונים בתקופה המדוברת וכן נעשה שימוש במאגר הנתונים 'שורה תחתונה'<sup>1</sup> שנבנה בשיתוף 'כלכליסט' ו'שנקר' ומופיעות בו המילים הפופולאריות שהנבחרים עשו בהן שימוש בפילוח לפי תקופות. בנוסף, נבחן גם מבנה התוכן בפוסטים. אלו פולחו על פי תמות כפי שעשתה קליין (2010) במחקרה על העיתונות הכתובה וכן על בסיס מודלים לייצוג פוליטיקאים שעלו במחקרם של Lilleker & Jackson (2009). באופן זה עמדתי על הקשר בין אופי הפוסט לבין הצלחתו בקרב הקהל. ההצלחה נמדדה בכמות לייקים, תגובות ושיתופים ונבדקה אל מול כל אחת מהתמות ואופני הייצוג של הפוליטיקאים.

ממצאי המחקר מצביעים על כך שמעל פני השטח הנבחר כמעט ולא מגיב למה שהציבור כותב בעמוד והוא גם זה שבוחר בעצמו אילו נושאים להעלות לדיון. עם זאת, מתחת לפני השטח הפייסבוק מצליח להביא להקטנת הפער בין המנהל לסוכן שכן הפוסטים שהצליחו לקבל יותר התייחסות מהציבור התאפיינו בקשר למאורעות במרחב הציבורי וליכולתו של הנבחר לחדש לקוראיו לגבי עמדותיו. ממצאים אלו מחזקים את המחקרים שבוצעו עד כה ואשר הצביעו על השפעת הפייסבוק על מערכת היחסים בין הנבחרים לבוחרים בתקופת בחירות. בתוך כך מעבר לתרומה המחקרית, עבודה זו מציגה בפני הפוליטיקאי את התנאים לכתיבת פוסט מצליח. כלומר, פניה אישית לבוחרים, כתיבה מקורית המחדשת בענייני השעה. כמו כן, מסגרת מחקרית זו מוכיחה כי בעוד פרשנות אישית מסייעת להגדלת כמות הלייקים, הפרסומים הפוליטיים מגדילים את מספר התגובות והשיתופים. לחילופין, הסיכויים להצלחה בפייסבוק יורדים ככל שהפוסט בנאלי, צפוי לא מחדש ועוסק בנושא אזוטרי כמו בחירות לרשויות המקומיות או עדכון לגבי נאום או ראיון שהעניק הנבחר.

<sup>1</sup> <http://viz.calcalist.co.il/otr/web/>

## סקירת ספרות

### א. רקע - יחסי מנהל סוכן בין הציבור לנבחריו

"הגם אתה ברוטוס?", אלו היו מילותיו האחרונות של גאיוס יוליוס קיסר כך על פי המחזה שכתב ויליאם שייקספיר ושנושא את שם המצביא. המילים מבטאות את תחושותיו של קיסר לאחר ההתנקשות בחייו בתיאטרון פומפיוס בידי קבוצת צעירים וביניהם מרקוס יוניוס ברוטוס אשר נחשב למקורבו של הקיסר ולאיש אמונו. המשפט המפורסם שהפך למטבע לשון מסמל את הא-סימטריה במידע בין הקיסר לבין ברוטוס לטובתו של האחרון. הפתעתו של הקיסר אינה מקרית, שהרי עד לרגע ההתנקשות הוא שלט ביד רמה תוך שהוא נהנה מהעליונות במידע אל מול העם. אולם עליונות זו היא גם שהובילה בסופו של דבר להתנקשות על ידי הצעירים המודרים.

למעשה, הא-סימטריה במידע נמצאת בבסיס מערכת היחסים שבין הריבון לעם ומסתבר, כפי שראינו, היוותה כבר מימי קדם גורם בעל פוטנציאל לערעור יציבות השלטון. בכדי לרדת לעומקה של הבעיה ולהבין כיצד היא באה לידי ביטוי במאה ה-21 והאם בכלל ניתן להתמודד עמה, עלינו להבין תחילה מהי תיאורית המנהל סוכן אשר ממנה נגזרת בעיית הא-סימטריה במידע.

התיאוריה החלה להתפתח במאה הקודמת תוך התמקדות בשאלות ביטוחיות ובענייני תאגידיים בשוק הפרטי (Spence and Zeckhauser, 1971). מפתחי התיאוריה טענו כי ניתן לדמות את הקשר בין המבוטח למבטח ליחסים שבין מנהל לסוכן אשר ביניהם מתווכת מערכת חוזית היררכית המונעת מהאופי הרציונלי שלהם ותפקידה לסייע להימנע ממצב של כשל שוק (Laffont, 2003). האופי הרציונלי עוזר לבנות מערכת תמריצים שמקטינה את הסיכון המוסרי בו נמצא הסוכן אשר מתוקף תפקידו יש לו יותר מידע (Garen, 1994), (Aggarwal and Sandwich, 1999). כך למשל בתחום הביטוח, ניתן באמצעות התיאוריה להגיע לחישוב הפרמיה המשקפת את שיווי משקל בשוק באופן שאינו מעודד את המבוטח לפעול תוך סיכון מוסרי שיהפוך את הביטוח ללא משתלם עבור המבטח (Miller, 2005). בתחום התאגידיים אפשר לדמות את בעלי המניות למנהלים ואילו את המנכ"ל לסוכן הפועל מטעמם אשר לו מידע רב יותר וכן אינטרסים שלא דווקא תואמים את אלו של בעלי המניות (Jensen and Meckling, 1976).

לאחר שהתיאוריה פותחה במטרה להבין את היחסים בשוק הפרטי, החלו מדעני המדינה להשתמש בה בכדי לנתח את מערכת היחסים שבין הדרג הבירוקרטי, הסוכנים, האמונים על ביצוע המדיניות בשטח לבין נבחר הציבור, המנהלים. המחקרים הראו כי נבחר הציבור לא מודעים לכל מה שקורה בשטח ושהאינטרסים שלהם לא תמיד חופפים לאלו של הבירוקרטים (Moe, 1984, Wood and Waterman, 1991).

Chubb, 1985). לאורך השנים נעשה גם מאמץ להבין באמצעות הגישה את התנהלות בתי המשפט (Songer, 1994). (Segal and Cameron, 1994).

יישומה של תיאורית המנהל סוכן על מערכת היחסים בין הפוליטיקאי לציבור מאפשרת לנו להציג את הקשר כמערכת חוזית בין הפוליטיקאי כסוכן והציבור כמנהל המתבססת על הצורך של הציבור ביציבות פנימית ובהגנה חיצונית. הפוליטיקאים שבכוחם לספק את צרכי הציבור מקבלים בתמורה לשירותיהם תמריצים בדמות כוח, יוקרה שכר והטבות נלוות (Lane, 2008).

כבר בלוינתן של הובס (2008) אנו מוצאים את הניצנים לחוזה זה. בעיניו של הובס החוזה מתבסס על בחירתו של העם להעניק את המונופול על הכוח לשליט ושנקודת היציאה היחידה הנה כשהריבון מצווה לבצע פעולה שתפגע בזכות הפרט לחיים. כלומר, באופן מודע ומשום שזו הדרך היחידה לשמור על שלומו ולהימנע ממלחמת הכל בכל, הציבור כמנהל בוחר למסור את מירב זכויותיו לידי הריבון. לוק, במסכת השנייה על הממשל המדיני (2008) מגדיר את החוזה בין העם לשליט במינוי "שופט עליון עלי אדמות אשר בידיו הסמכות לפסוק בכל סכסוך ולתקן כל עוול שייעשה לאחד מבני הקהילה". כלומר גם כאן בני האדם מוותרים חלקית על כוח סמכות הניהול. אולם לוק, בניגוד להובס, מגדיל את יריעת הזכויות הבסיסיות של העם לחיים, חירות וקניין. בתחומים אלו הציבור רשאי לבחון את התנהלות הריבון ועל בסיסם נבנית מערכת התמריצים. רוסו (2006) בספרו על האמנה החברתית מזהה, בניגוד לקודמיו, את רצונו של הציבור לנהל את מערכת התמריצים. עם זאת, בעיניו האינטרסים של הציבור הנם קולקטיביים, היינו סמכויות הניהול כוללות בעיקר את גיבוש הרצון הכללי והפקדתו בידי הריבון. כך החוזה החברתי תקף והתמריצים פועלים רק כשהריבון מסכים להישמע לרצון הכללי.

כל אחד מההוגים מסביר בדרכו כי הציבור בוחר לצאת מהמצב הטבעי תוך חתימת חוזה 'דקוני' עם הריבון, הסוכן, בתמורה לכך שזה יספק את צרכיה של החברה. כתיבתם של שלושה לא התקיימה בחלל ריק, היא התרחשה בתקופה סוערת בתולדות אירופה. ספרו של הובס פורסם בעיצומה של מלחמת האזרחים באנגליה (1642-1651) אשר בסופה המלך צ'ארלס הראשון הופל והוצא להורג בעוון בגידה ברצון העם והתחיל שלטון היחיד של אוליבר קרומוול. ספריו של לוק פורסמו עם המהפכה המהוללת באנגליה (1688-1689) ששמה קץ לשלטונו של ג'יימס השני וחיזקה את מעמד הפרלמנט כמפקח על פעילות המלך. ספרו של רוסו יצא מעט לפני העצמאות האמריקאית (6-1775) שלוותה בסיסמא המפורסמת "no taxation without representation", (אין מיסוי ללא ייצוג) שדרכה ביקשו בני המושבות להבהיר לשלטון הבריטי כי לא ישתתפו במערכת השלטונית כל עוד לא יקבלו ייצוג בפרלמנט הבריטי. לא הרבה לאחר מכן, התרחשה המהפכה הצרפתית



(1789) שהתפרסמה בסיסמא Liberte, Elite, Fraternity (חירות, שוויון ואחוה) ובהוצאתו להורג של המלך לואי ה-16.

הדוגמאות שלהלן מוכיחות כי בהדרגה הציבור החל לגלות עניין באפשרויות להרחיב את החוזה עם הריבון ולתבוע ממנו לשרת אינטרסים רחבים של העם ואם לא - ההסכם עלול לקרוס. מכיוון שמערכת היחסים הפכה למורכבת יותר עלה הצורך להרחיב ולהתוות מערכת תמריצים על מנת לפקח על הריבון. מערכת הפיקוח מתבססת על יכולתו של הציבור להחליף את הריבון במידה וזה לא עומד במטלות שהוטלו עליו.

לפיכך ההגות המדינית במאה ה-19 כבר לא התמקדה באופן הכניסה לאמנה החברתית אלא בחנה את סמכויות הניהול של העם. כלומר, אופיו של החוזה בין הסוכנים למנהלים וכיצד מובנית מערכת התמריצים. שומפיטר (1978) שהיווה בסיס להבנת הדמוקרטיה הקונסטיטוציונית מציג את המצב המדיני כחוזה (הסדר מוסדי) המאפשר מאבק בין יחידים על קולות העם ובמסגרתו נמסרות לאותם יחידים סמכויות של הכרעה. קרל פופר (2003) בספרו *החברה הפתוחה ואויביה* מחזק את טענתו של שומפיטר. לדבריו דמוקרטיה אינה דבר מעורפל כמו שלטון העם או הרוב אלא מערכת של מוסדות, כגון הבחירות הכלליות, המאפשרות "פיקוח ציבורי על השליטים והדחתם על ידי הנשלטים" (פופר, 2003). (Dows and Rock, 1994), אשר חקרו את היחסים בין מנהיג המדינה לציבור בזמן מלחמה מתוך גישת המנהל סוכן טענו כי כוחו של הציבור כמנהל נמדד בכך שהוא יכול לקחת מהסוכן את כוחו במידה וזה ייכשל במשימתו.

אם כן, בדמוקרטיה הציבור מנהל את הפוליטיקאי באמצעות מערכת תמריצים המאפשרת להדיחו ומתוך תפיסה כי יציבות המדינה נקבעת על פי תפיסת האנשים כי החברה הפוליטית מקדמת את הטוב האישי שלהם (רולס, 2010). מכאן צמחה הספרות הענפה, אשר בעיקרה מתמקדת בניתוח הפעילו בקונגרס בארה"ב וגורסת כי בזכות מערכת התמריצים הסוכן יעשה את מה שמשקף את אינטרס העם ומה שיספק את צרכיו (Cox and McCubbins, 1993, Olson, 1969, Rohde, 1991, Sinclair, 1995).

בפועל לא בטוח שהמצב האידיאלי המתואר לעיל אכן מתקיים. אחת השאלות שעולות מהמצב הקיים הנה כיצד הציבור יודע שהאג'נדה שלו אכן מיושמת על ידי הפוליטיקאים (Dahl, 1989)? לכאורה על פי עקרון פארטו, כלל השחקנים הרציונליים יפעלו בצורה כזו שתגדיל את תועלתם (Lohmann, 1998). כמו כן כדי לשפר את התוצאה עבור שני הצדדים - הציבור כמנהל משתמש במערכת תמריצים ולשם כך נועדו הבחירות בהן הציבור הרציונלי יבחר במי שיספק לו יותר תועלת (Wolfers, 2008, Key, 1966). מתוך תפיסה זו צמחו בין היתר תיאוריית הבחירה הכלכלית לפיה הציבור בוחר על בסיס ההישגים הכלכליים (אינפלציה, תעסוקה

וצמיחה לאומית ריאלית) וכן הגישה הטוענת כי לבחירה הכלכלית נוסף גם הקונטקסט הפוליטי. כלומר הדימוי האידיאולוגי של המפלגה או הבסיס האלקטוראלי שלה (Powell and Whitten, 1993).

עם זאת עדיין לא ניתן להוכיח כי האינטרסים האישיים של הפוליטיקאים לא יגברו על רצון הכלל. כך, האליטיזם הפוליטי כפי שעולה בכתביו של Mosca (1939) מדגיש את חולשתו של המנהל וטוען כי הכוח נמצא בידי המיעוט המאורגן (The Ruling Class) אשר שולט במדינה. לפיכך, הפוליטיקאי שהכוח בידו יעדיף לפעול על פי האינטרסים שלו מאשר על פי האינטרסים של המוסד. הדבר נעשה תוך הטעייה שיטתית של הציבור (Becker, 1983, Wilson, 1980). הכוח שנמצא בידי המיעוט המאורגן הוא המקור לאתגר הא-סימטריה במידע. כלומר, לפוליטיקאים יש יותר מידע על המתנהל במדינה מאשר המידע שיש בידי הציבור הרחב ולכן לא תמיד יידע הציבור שהאינטרסים שלו אכן מיושמים (Lane, 2008).

בנוסף יש לתת את הדעת לכך שעלויות הפיקוח הגבוהות מביאות לכך שבסופו של דבר הסוכן נמדד בתוצאות מעשיו, למשל ניצחון במלחמה. בחיי היום יום אין לציבור אפשרות לתמרץ או להעניש את הפוליטיקאי ומשכורתו קבועה ומוגדרת מראש, זאת בניגוד לתחום התאגידי בו ניתן לקשר ישירות בין תפוקה לשכר. לפיכך, הסיכון המוסרי בפניו ניצב הפוליטיקאי לפעול שלא כפי שהתחייב הנו גדול, במיוחד כל עוד הוא יוכל להגיע לאותה תוצאה (Wolfers, 2008). בנוסף, המרחק מהבחירות עשוי להגדיל את הסיכון המוסרי של הפוליטיקאי אשר יודע שכסאו לא בסכנה. אם כן, ככל שגדלה העלות לבצע בדיקה נוספת לגבי הפוליטיקאי או המועמד - מתגברת הבורות של הבוחרים בנוגע למעשיו של הפוליטיקאי (Lohmann, 1998).

אם כן, הסיכון המוסרי שלוקח הפוליטיקאי גורם לכך שתוצאות פעילותו כסוכן מטעם הציבור יהיו רחוקות ממה שהבטיח. כלומר, נפגם האופי הדינאמי של מערכת היחסים בין הפוליטיקאי לציבור והחווה של הסוכן והמנהל הופך התוצאה השנייה הטובה ביותר האפשרית (Lane, 2008).

כדי לשפר את התוצאה עבור שני הצדדים יש להוסיף רובד נוסף של פיקוח (Holmstrom, 1979). כלומר, מערכת קבועה שתתווך בין הפוליטיקאי לציבור לא רק בתקופות של בחירות ושתאפשר לסוכן להגיע להכרעות ולא להיות כבול. קיימות שתי דרכים מרכזיות לקיום מערכת פיקוח כזו. ראשית, ביקורת פנימית בין הסוכנים (נציבות קבילות הציבור, ועדות חקירה ועוד) כשלשיטה זו יש שתי סכנות מרכזיות: מחד חשד לאי מסירת מידע מלא ומאידך הגזמה במסירת המידע במטרה להגדיל תועלת אישית של סוכנות אחת על פני השנייה. הפתרון השני הנו שימוש בתקשורת ההמונים (Lane, 2008).

## **ב. תקשורת ההמונים כמתווכת במרחב הציבורי - האמנם?**

התבססות תקשורת ההמונים בעולמנו באה בד בבד עם התחזקות הדמוקרטיה. בעוד שאמצעי התיווך המסורתיים כגון מנהיג המשפחה, ראש הסניף המקומי של המפלגה או ראש הכפר החלו להיחלש ועמם היחסים הבין אישיים עלה הצורך לתווך בין הפוליטיקאים לבין גוף גדול של בוחרים. ניצני התהליך נעוצים בהמצאת מכשיר הדפוס במאה ה-15 שלווה בקריאת העצמאות של מרטין לותר מרודנות הכנסייה הקתולית. אולם, באותה עת עדיין אמצעי התקשורת לא חדרו לכל שכבות האוכלוסייה והיו בעיקר כלי בידי השליט. התרחבות האופציות הטכנולוגיות בשנות השלושים של המאה הקודמת, הביאה את המדיה לעולמם של יותר ויותר אנשים והשפעתה התחזקה (הרשקוביץ, 2000).

אחד התהליכים המרכזיים בהקשר זה היה תחילת תפוצתם הרחבה של עיתוני הפני, שנמכרו בחוצות וטענו לעצמאות מפוליטיקה תוך פנייה לכלל שכבות האוכלוסייה, זאת בניגוד לעיתונים הקודמים שהיו שופר לשלטון (כהן - אלמגור, 2007). כך קיבלה התקשורת את תפקידה כמתווכת המחויבת לאחריות החברתית ובמסגרתה נוצרת מעין אמנה בינה לציבור (Hutchins, 1947). נקודת המוצא בהקשר זה היא שהתקשורת כמתווכת משקפת את טובת הכלל תוך שהיא מאפשרת זרימת מידע המשפיעה בשני רבדים - סובייקטיבית ואובייקטיבית. ההשפעה סובייקטיבית עוסקת ברגשות הבוחרים ואילו ההשפעה האובייקטיבית כוללת הן תוצאות קוגניטיביות והן מסקנות התנהגותיות (Owen, 1991).

עם זאת, ראוי לשים לב כי המודל עליו מתבססת זרימת המידע בתקשורת ההמונים הנו לינארי. היינו המסר עובר לנמען מבלי שזה יכול להחזיר למוען מסר אחר (Lasswell, 1948). המשמעות היא שהמסר מועבר לקהל הרחב שאינו יכול להגיב ולכן התיווך אינו שלם. ניתן לטעון כי הבחירות הם האמצעי דרכו העם מגיב למידע. לפיכך התקשורת בזמן מערכת הבחירות מספקת לציבור מידע על המועמדים ומחזקת עמדות ואמונות (Owen, 1991).

נשים לב כי חלופת המסרים בין המנהל לסוכן מתרחשת בספירה שניתן לכנותה המרחב הציבורי. לדידו של יורגן האברמס מדובר במרחב שהוא לאו דווקא פיזי ותפקידו לתווך בין התארגנות חברה המורכבת מפרטים לבין המדינה (Habermas, 1974). לדידו של האברמס במרחב זה לעיתונים, מגזינים, טלוויזיה ולרדיו יש תפקיד מפתח ביצירת הקשר שבין הפרטים.

תקשורת ההמונים, למעשה, הפכה לחלון נוסף דרכו ניתן להשקיף על פעולות הפוליטיקאי במרחב הציבורי (Blumler and Quail, 1968). המחקרים החלוצים בתחום אשר נודעו בשם 'ההשפעות המוגבלות' הראו כי בתוצאות הבחירות בשנות ה-40 בארה"ב התקשורת לא גרמה לשינוי בעמדות (Lazarsfeld, )

(Berelson and Gaudet, 1944). בהמשך השתכלל המחקר וכך גם תפקידה של המדיה ומרבית המחקרים מצאו השפעה חלקית של הבחירות על פעילות המועמדים. במחקר שהתקיים בשני מחוזות ביורוקשיר באנגליה נמצא כי תשדירי הבחירות של המפלגה הליבראלית השפיעו במידת מה על חלק מקהל הבוחרים (Blumler and Quail, 1968). הנחת המוצא של החוקרים הייתה שהציבור מעוניין בעתידה של מדינתו ולכן התקשורת היא כלי לפקוח עין על המנהיג. במחקר שנערך בשנת 1996 ובו נשאלו הבוחרים לגבי המקור המרכזי עליו הם מתבססים בבחירתם לנשיאות בארה"ב ענו 72% כי זו הטלוויזיה ו-60% גרסו כי הם מתבססים על העיתונים<sup>2</sup> (Stromberg, 2004). Norris (2005) שערכה מחקר בבריטניה מספר שבועות לפני הבחירות ואחרי הבחירות מצאה כי לטלוויזיה לא היה תפקיד מרכזי בשינוי סדר היום הפוליטי בעיני הבוחרים.

יש לזכור כי לפעמים התיווך לא נעשה באופן ישיר ורק עצם קיומה של התקשורת עשוי להשפיע על הפוליטיקאי לפעול בהתאם לרצון הציבור. כך Stromberg (2004) במחקרו מצא כי ההשפעה של התקשורת על דעות הבוחרים הייתה מינורית וההשפעה המרכזית הייתה על ההתנהלות בזירה הציבורית.

בתוך כך, אחת ההשפעות המשמעותיות של התקשורת המתווכת על סדר היום הפוליטי היא דווקא בהתמקדות בדמות הפוליטיקאי הבודד על חשבון המפלגה (רובינשטיין, 2005). בשל שינויים אלו מכנה החוקרת אורית גלילי את הפוליטיקאים החדשים 'טלה-פוליטיקאים' (גלילי, 2004). מעבר להיחלשות המבנה שלה, המפלגה הפכה ליותר ויותר תלויה ביועצי תקשורת (רובינשטיין, 2005). בהקשר זה דן כספי מזהה חמישה מאפיינים בסגנון החדש של מערכת הבחירות בישראל: טלפוליטיקה - ניהול תעמולה נמרצת בכלי התקשורת; טבעת חונקת של יחצנים; פרסונליזציה- במטה הבחירות שולטים מומחים; קניבליזציה של מערכת הבחירות וסקרים רבים לניבוי הצלחה (כספי, 2011).

לא חסרות דוגמאות לתפקידה החשוב של התקשורת בתיווך, אחת הבולטות עוסקת בעימות המפורסם בין קנדי לניקסון ב-1960 שהוביל לניצחונו בבחירות של קנדי, יפה התואר והרהוט. החוקרים בישראל נוהגים להשוות מאורע טלוויזיוני זה לעימות הבחירות שנערך בשנת 1996 בין בנימין נתניהו, שלמד בארה"ב איך להופיע בתקשורת ואיך לשלוט על עצמו לבין שמעון פרס, מדינאי ותיק וחתי פרס נובל לשלום. לדעת החוקרים עימות טלוויזיוני זה הכריע את תוצאות הבחירות לטובת נתניהו (גלילי - צוקר, 2008).

נשים לב כי במקרים אלו הזכייה של המועמד הייתה בזכות הופעתו ולא בגלל פעולה מסוימת שביצע. מסקנה זו מתיישבת עם הזיהוי של מקס ובר כי סמכות הכריזמה של הפוליטיקאי עולה על מקורות הסמכות

---

<sup>2</sup> התוצאה גדולה מ-100 בשל בחירות כפולות של הנשאלים (Stromberg, 2004).

על בסיס ירושה או פורמאליות. בין היתר הכריזמה באה לידי ביטוי בפניה לציבור דרך התקשורת באמצעים רטוריים ודמוגוגיים (Weber, 1947).

במילים אחרות, הטלוויזיה אפשרה לפוליטיקאים להפעיל מניפולציה על הציבור תוך שהיא מעניקה את ההזדמנות לברוח מהעיקר ומהתוצאות בפועל. ביטוי אירוני לכך ניתן למצוא בסרט *לכשכש בכלב* שיצא לאקרנים בשנת 1997 ומספר על נשיא ארה"ב שנמצא בפני מערכת בחירות נוספת לנשיאות בזמן שהפופולריות שלו דועכת עקב חשיפה של פרשיית מין באמצעי התקשורת. כדי להשיב לעצמו את תמיכת הציבור, הנשיא ממציא מלחמה עם האלבנים ודרך הגופים ש'הפילו' אותו בחשיפת פרשיית המין הוא חוזר כגיבור ה'מלחמה'. לכן ניתן להניח כי לא מן הנמנע שתקשורת ההמונים כמתווכת תשרת בעיקר את הפוליטיקאים ובכך תחזק את הסיכון המוסרי שלהם.

נקודת התייחסות נוספת היא העיתונאים עצמם. במחקר אשר בחן שינויים חברתיים תוך הערכת תפקידם של העיתונאים בשינויים בחברה נמצא כי העיתונאים משתמשים במדיה להעברת השקפותיהם (קליין, 2010). הדבר אינו מפתיע שהרי עיתונאים לא מגיעים כלוח חלק ולכן עשויים לסקר ולקדם את תחומי העניין של עצמם (אברהם, 1993). כמו כן, התקשורת עצמה בנויה כמערכת בה יש בעלי שליטה המעוניינים לקדם את האינטרסים שלהם. דוגמא לכך ניתן למצוא במאבק של *הושינגטון פוסט* והעיתונים הגדולים האחרים בשנת 1980 נגד השקת דפי הזהב אשר פגעו בפוטנציאל הפרסום שלהם (Napoli 1997). הטענה כי בעלי השליטה באמצעי התקשורת משרתים את הפוליטיקאים רלוונטית גם כיום, כפי שרואים במקרה של החינמון *ישראל היום* אשר בעליו, שלדון אדלסון נחשב למקורב לראש הממשלה, בנימין נתניהו (טאוסגי, 2015).

בתוך כך, בשנים האחרונות אנו עדים לכך שתקשורת ההמונים מנצלת את כוחה על מנת להשפיע על תוצאות הבחירות (Lane, 2008) ומחקרים מראים כי התקשורת צברה כוח משל עצמה מעבר לתפקידה כמתווכת (Mazzoleni and Schulz, 1999). גם האברמס אשר דיבר על תפקידה של התקשורת במרחב הציבורי גרס כי זו נשלטת על ידי השלטון והעיתוננים מפלגתיים (Habermas, 1974). במחקרי המשך הוא אף טען כי המרחב הציבורי הפך לזירה לפרסום מסחרי ולכלי לניהול דעות של הפרטים בחברה (Habermas, 1989). תהליך נוסף העובר על אמצעי תקשורת ההמונים מעמיד את השפעתם וחשיבותם במרחב הציבורי בשנים אחרונות בסימן שאלה. מדובר בהתרחבות אמצעי המדיה החדשים. לכן, בכדי לבחון את התיווך בין הציבור לפוליטיקאי במרחב הציבורי כיום עלינו לתת את הדעת לתחום הניו מדיה.

## ג. אמצעי מדיה חדשים - תיווך חדש?

אם לפני עשור תקשורת ההמונים תפסה נתח מרכזי מתחום המחקר, כיום אמצעי המדיה החדשים הולכים ותופסים תפקיד גדול יותר בספירה הציבורית. מחקרים גורסים כי השפעת האינטרנט בשנות ה-90 זהה להשפעת הטלוויזיה בשנות ה-60 (גלילי-צוקר, 2008). על פי סקרי TGI מהשנים האחרונות עולה כי הולכת ומתחזקת הנטייה לראות באינטרנט אמצעי תקשורת מועדף לחיפוש מידע. בסקר שנערך במחצית הראשונה של 2014 - 43.4% ענו בחיוב על ההיגד "כעת כשאני משתמש באינטרנט, אני קורא פחות עיתונות מודפסת", זאת לעומת 41.6% שענו בחיוב על האמרה ב-2013.<sup>3</sup> הועדה למדרוג האינטרנט מעריכה שקהל משתמשי האינטרנט בישראל מונה 5,223,294 איש המהווים 77% מכלל האוכלוסייה.

בתוך כלל אתרי האינטרנט מקומן של הרשתות חברתיות הולך ומתעצם. על פי סקר בינלאומי של חברת קומסקור, ישראל מדורגת במקום החמישי מבחינת זמן הבילוי הממוצע היומי ברשתות חברתיות העומד על 8.2 שעות ביום בעוד שהממוצע העולמי הנו 5.2 שעות. אחת מהרשתות החברתיות המרכזיות הנה הפייסבוק אשר הושקה בשנת 2004 ויועדה בתחילה לתקשורת בין סטודנטים אך במהרה נפתחה לכל העולם. לפי הסקר 'ישראלים בעידן הדיגיטלי' - הפייסבוק וגוגל מובילים הן בחשיפה יומית והן בחשיפה שבועית (מן ולב און, 2012). על פי נתונים שפרסמה חברת פייסבוק בסוף חודש מאי 2013, במהלך אותו החודש לחצו הישראלים 764.4 מיליון פעמים על 'כפתור' הלייק 2.41 מיליון משתמשים נכנסו לרשת מדי יום (כביר ואורבק 2013).

כניסתם של אמצעי המדיה החדשים שינתה את אופיו של שוק התקשורת. על מנת לעמוד על השינויים שהכניסו אמצעי המדיה ליחסי המנהל סוכן ולבחון את תפקידם כמתווכים עלינו לבחון תחילה על אופיים המיוחד של אמצעי המדיה וההבדלים בינם לבין אמצעי תקשורת ההמונים 'המסורתיים'.

לכאורה הרשתות החברתיות הן רשתות של תקשורת בין חברים. אולם, גופים מסחריים, חברתיים ופוליטיים עושים בהן שימוש כדי ליצור קשר עם קהל גדול זאת באמצעות עמודי האוהדים שהושקו בשנת 2006. על פניו, עמודי האוהדים הנם אמצעי תקשורת המונים משום שהם היחידים המאפשרים ליצור קשר עם יותר מ-5000 אוהדים לעומת עמוד יוזר שנחסם מעבר ל-5000 חברים. אולם, בניגוד לאמצעי תקשורת המונים, המסר העובר בפייסבוק יכול להיות תגובה של אדם מסוים בעמוד של מועמד בבחירות או פשוט פוסט מוצלח בעמוד של אותו אדם שמיועד לחבריו.

<sup>3</sup> אתר דבר המפרסם.

כלומר אמצעי המדיה החדשים מאפשרים לא רק הפצה והפקה של מסרים אלא גם חילופי דברים ואחסונם ולמעשה הופכים את הקשר הלינארי של תקשורת ההמונים למעגלי (kalyanaraman and Sundar, 2008). כמו כן, יש לתת את הדעת לכך שאמצעי המדיה החדשים אינם אמצעים ממוסדים ולכן יש קושי להכיל עליהם רגולציה. בנוסף נשים לב כי פעילותם אינה מאורגנת ולא מנוהלת על ידי גורם מרכזי כמו העורך הראשי של העיתון (מקוויל, 2014). כלומר, האמצעים החדשים מאפשרים לגשר על הפער שבין העולם הפרטי לזה הציבורי ומעניקים לפרט הזדמנות למצוא את מקומו האישי במרחב הציבורי (Rasmussen, 2000).

עיקר המחקרים אשר בוחנים את פוטנציאל התיווך של האינטרנט ואשר מתמקדים בתפקידו בעת הבחירות, משקפים את העובדה כי הקשר הפך לישיב ולאיש יותר (Glass, 1996) תוך הגדלת כוחו של הציבור. לדוגמה, Johnson (2009) בדק את השימוש באינטרנט לקראת הבחירות לנשיאות ארה"ב ב-2008 ומציג בספרו את התמורה שחלה בקמפיינים של המועמדים לנשיאות תוך הדגשת העובדה כי הפוליטיקאים איבדו את שליטה מלאה על הקמפיין וזו עברה לידי הבוחרים. מחקר אחר של Lilleker & Jackson (2011) ביקש לבדוק את השפעת הקדמה האינטרנטית על תוצאות הבחירות. לצורך כך החוקרים ביצעו בחינה רוחבית של קמפיינים לקראת הבחירות בארה"ב (בשנת 2008), בריטניה (בשנת 2010), צרפת (בשנת 2007) וגרמניה (בשנת 2009). השניים הגיעו לשתי מסקנות עיקריות: האחת נוגעת להתפתחות היכולת של כל אחד ואחד ליצור קשר ישיר עם הפוליטיקאי. השנייה, מתייחסת לפוטנציאל שיש בידי הפוליטיקאי ליצור קשר עם קהל רחב, אותו לפי תוצאות המחקר אובאמה יישם בצורה המיטבית. יש לציין כי אין אחדות דעים במחקרים וניכרת דינאמיות ושינויים מהירים בין תקופות זמן ובין בחירות מקומיות לארציות. למשל, Gazing and Lessen (2009) במחקר מוקדם יותר בחנו פעילות באינטרנט בעת בחירות למשרות ציבוריות בשמונה מחוזות באילינוי ומצאו כי אין חדירה מלאה של מדיית האינטרנט לקמפייני הבחירות.

עם זאת אין עוררין על ההשפעה המסוימת שקיימת על היחסים שבין הציבור לנבחרים. Lilleker & Jackson (2009) הציגו ארבעה מודלים לייצוג של פוליטיקאי אל מול הציבור: הנציג כבא כח, הנציג כנאמן ציבור, הנציג כחבר מפלגה, הנציג כמשרת ציבור ובאמצעות המחקר בו בדקו את אופני השימוש של הפוליטיקאים ברשת הם ביקשו להוסיף מודל נוסף והוא הנציג כפרסונה פוליטית. הנציג כבא כח מבטא שירות ללא הפעלת שיקול דעת עצמאי והדבר בא לידי ביטוי בשאלונים ובפורומים. גישת הנציג כנאמן ציבור רואה את הנציג כמשרת את האינטרסים של בוחריו תוך יידוע מקוון בנוגע לפעילותיו. הנציג כחבר מפלגה מציג את פעילותו של הנבחר כחלק מהמפלגה. הנציג כמשרת ציבור מבטא את הצורך בהתייעצות עם הציבור

בתהליך קבלת ההחלטות. הנציג כפרסונה פוליטית עצמאית מייצג את הפוליטיקאי כדמות חופשית במרחב הרשת וזו צמחה עם התפתחות הטכנולוגיות.

סוג אחר של מחקרים העוסקים בחזירת האינטרנט לפוליטיקה מתמקדים באפיון המשתמשים. כך למשל, Williams & Gulati (2012) ביקשו להבין את מאפייני המתמודדים המצליחים בשימוש בפייסבוק בבחירות בקונגרס בשנים 2006 ו-2008. Hindman, Herrnson and Stokes-Brown (2007) בחנו את שימוש שעשו באינטרנט מתמודדים למשרת סנטורים בבתי המחוקקים המדינתיים בארה"ב תוך שהם מאפיינים את הפוליטיקאים המצליחים בקידום קמפיינים מקוונים.

המחקרים שהוצגו על האינטרנט בכללותו ועל הפייסבוק בפרט מתמקדים ב'מבט על' בהסתכלותם על פעילות יחידים ופוליטיקאים ועל האינטראקציה ביניהם. כלומר, בדיקת היקפי פעילות ואופי פעילות ללא התמקדות בתוכן. Robertson, Vatrappu and Medina (2010), לדוגמה, בחנו במשך שנתיים את דפוסי הפעילות בעמודי הפייסבוק של שלושה המועמדים המובילים לנשיאות בארה"ב (ברק אובאמה, הילארי קלינטון וג'ון מקיין). המחקר התבצע באמצעות בחינה כמותית של הפוסטים הן מצד המועמדים והן מצד הציבור. בתוך כך החוקרים הגיעו למסקנה דומה ליתר המחקרים והיא כי חלה עלייה בפעילות המועמדים ברשתות החברתיות לצורך יצירת קשר עם הציבור ובמקביל נצפתה פעילות גוברת של הציבור בפייסבוק לצורך אינטראקציה עם המועמדים.

יש לתת את הדעת לכך שישנו גם ניסיון להתייחס לתוכן הפוסטים במחקר. למשל Sweetser & Lariscy (2008). אשר ביקשו לבחון את הקשר בין הנבחרים לבוחרים לקראת בחירות לסנאט ב-2006, בדקו במהלך שנת הבחירות את עמודי הפוליטיקאים. במסגרת זו הם פילגו את אופני הכתיבה השונים של הציבור תוך בחינה של משפטי פתיחה של הכותבים וכן את אופני הפנייה של הציבור לפוליטיקאים (באמצעות צורות הכתיבה השונות: 'אתה', שם פרטי, שם מלא או הגדרה פורמאלית מלאה).

בארץ התחום נמצא עדין בחיתוליו וגם הוא מתמקד בעיקר בתקופת הבחירות הן ברמה המקומית והן ברמה הארצית תוך דגש על פלטפורמות המדיה השונות כגון מיילים, אתרים אישיים, אתרים של מפלגות ובלוגים בעת בחירות (חליבה-עמיר, 2011, לב און, 2010, ארדן, 2006).

חליבה-עמיר (2011) התמקדה באתרי האינטרנט כפלטפורמה לתקשורת אישית בין חברי הכנסת לציבור. החוקרת סקרה את שלבי ההבשלה של הפוליטיקאים לשימוש באינטרנט במהלך העשור הראשון של המאה ה-21 זאת על פי המודל של Coleman, Taylor and Van Den (1999). המודל מציג תהליך משלב ההתעלמות, דרך הנטייה להגזמה וההבשלה ועד להתבגרות וההשלמה. כמו כן, חליבה-עמיר בחנה במהלך



חודש הבחירות לכנסת ה-18, בפברואר 2009, את סוגי הפלטפורמות השונות שבשימוש הפוליטיקאים. מסקנותיה העיקריות כללו אפיון כללי של הפעילות - מאילו מפלגות הפעילות האינטרנטית הייתה יותר בולטת, חלוקה לפי גברים ונשים, שפות שהיו בשימוש ופורמטים שהיו בשימוש. כמו כן, גרסה החוקרת כי תחזוקת האתרים אינה מספקת ומידת הנגישות אליהם לוקה בחסר.

לב און (2010) סקר את הקמפיינים של המועמדים לראשות הרשויות המקומיות שנערכו בנובמבר 2008 זאת באמצעות בחינה השוואתית של המאפיינים הסוציו-אקונומיים של האוכלוסיות ברשויות המקומיות ובהתאם את היקף הפעילות האינטרנטית של המועמד. במסקנותיו טען לב און כי החדירה של האינטרנט בתחום המוניציפאלי היא עדיין נמוכה וכי לא מוצה פוטנציאל השימוש. כלומר על פי רוב אתר האינטרנט שימש כעלון פרסום משודרג שלא עודכן בתכיפות הנדרשת (לב און 2010).

ארדן בספרו *קדימה תקליק* (2006) שטח בפנינו את מאחורי הקלעים של קמפיין הבחירות של מפלגת קדימה בבחירות לכנסת ה-17, בשנת 2006 בהם המפלגה בראשות אהוד אולמרט גרפה את מירב הקולות. ארדן אשר גרס כי האינטרנט אינו לוח מודעות הציג את הכלים השונים בהם מפלגת קדימה עשתה שימוש ודרכם נוצר קשר רציף ואינטראקטיבי עם הציבור במהלך קמפיין הבחירות. בניגוד למחקרי תקשורת ההמונים, הספרות שהוצגה להלן מחזקת את פוטנציאל המדיה, אשר עדיין נמצאת בחיתוליה, לתווך בצורה מיטבית בין הפוליטיקאי לציבור זאת דרך היכולת לחשוף ולהנגיש את הנבחר. במילים אחרות אמצעי המדיה החדשים מאפשרים דמוקרטיה דיונית וספרה לחילופי רעיונות (מקוויל, 2014). בתוך כך, יש הגורסים כי אחד החסרונות של המדיה החדשים זוהי העובדה שמעורב בהן מיעוט קטן שממילא מעורב בפוליטיקה (Davis, 1999) לכן, אמצעי המדיה החדשים עשויים להגדיל את הפער אף יותר. אולם, היקפי התפוצה של המדיות והגידול שלהן מראים כי אלו דווקא אמצעי התקשורת החדשים המאפשרים להרחיב את פעילות התיווך.

לאחר שראינו כי לאמצעי המדיה החדשים יש תפקיד חשוב בתיווך בתקופת הבחירות, עולה הצורך לבחון מה תפקידם שלא בתקופת בחירות - אז מתגבר הסיכון המוסרי שבידי הפוליטיקאי. האם במקום בו נכשלו הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות הכתובה - מאפשר הפייסבוק, בתור מדיית התקשורת הבולטת בישראל, להשקיף על הנבחרים בצורה המיטבית ולנווט כך שתתקיים התוצאה הטובה ביותר עבור שני הצדדים? או שמא הפייסבוק רק מחזק את הפערים שבין המנהל לסוכן ומשמש אצטלה עבור הפוליטיקאי? בכדי להתייחס לשאלות אלו עלינו לפנות כעת אל השטח 'הווירטואלי' ולבחון את התנהלות הפוליטיקאים שלא בזמן בחירות לא רק מבחינת כמות הפוסטים אלא גם מבחינת התוכן.

## שיטת מחקר

מחקר זה מבקש לבחון את אופי הקשר הנוצר באמצעות הפייסבוק בין נבחריו הציבור לבחוריהם בתקופות שבין מערכות בחירות ומתוך כך להבין כיצד פעילות הפוליטיקאים בפייסבוק עשויה להוות פתרון לבעיית המנהל סוכן, לאחר שאמצעי התקשורת ההמונים לא הצליחו במשימה.

הכלי שדרכו בדקתי את הנושא הנו ניתוח טקסטואלי וכמותי של כל הפוסטים אשר התפרסמו בעמודי הפייסבוק של יאיר לפיד, נפתלי בנט ויצחק (בוז'י) הרצוג בין ה-23 בינואר 2013 ל-22 בינואר 2014, היינו לאורך שנה מיד לאחר הבחירות לכנסת ה-19. נכון ל-24 בפברואר 2014<sup>4</sup> מספר האוהדים בעמוד של לפיד היה - 251,043<sup>5</sup>. אצל בנט מספר האוהדים עמד על 222,761<sup>6</sup> והרצוג ניהל עמוד עם 22,444<sup>7</sup> אוהדים.

לפיד ובנט, שרים בכירים בממשלה ה-34 אשר כיהנה במהלך הכנסת ה-19, היו מהפוליטיקאים הבולטים בפייסבוק. מבחינת כמות לייקים כוללת הם ניצבים במקום שני ושלישי בהתאמה לאחר בנימין נתניהו אשר לו היו 593,054 אוהדים<sup>8</sup> ובמרחק ניכר מאביגדור ליברמן שמספר האוהדים שלו היה 179,100<sup>9</sup> ושלי יחימוביץ שלעמוד שלה היו 111,259 לייקים<sup>10</sup>. בחינת העמוד של הרצוג אשר במהלך השנה הנמדדת נבחר לכהן כיו"ר האופוזיציה לאחר שגבר בבחירות המקדימות במפלגת העבודה על שלי יחימוביץ' - תסייע להשוות בין כתיבה של נבחרים להם כמות אוהדים רבה לאלו שיש להם פחות אוהדים. כמו כן דרך העמוד של הרצוג ניתן להעמיק את המחקר ולבדוק כיצד משפיעה הנוכחות באופוזיציה, בניגוד לתפקידם של לפיד ובנט, על אופי הכתיבה ואיך שינוי הסטטוס של הפוליטיקאי בא לידי ביטוי באופן האינטראקציה שלו עם הציבור.

בחרתי שלא להתייחס לעמוד המצליח של בנימין נתניהו בשל מספר סיבות: ראשית, משום שהסטטוס שלו כראש הממשלה בכנסת ה-19 אינו בר השוואה אל מול שרים או חברי כנסת. שנית, ידוע כי נתניהו אינו הכותב הראשי בעמוד שלו וכי העמוד מנוהל על ידי דוברות הליכוד (אפשטיין, 2012). שלישית, קיימות טענות המעלות ספק בנוגע לאמיתות כמות הלייקים שכן נכון לשנת 2012- רק 17% מהם היו ישראלים ו-2% היו מאינדונזיה (חלוץ, 2012).

<sup>4</sup> כל הנתונים על מספר אוהדים כולל לעמודי הפוליטיקאים נכונים ל-24 בפברואר 2014.

<sup>5</sup> <https://www.facebook.com/YairLapid>

<sup>6</sup> <https://www.facebook.com/NaftaliBennett>

<sup>7</sup> <https://www.facebook.com/IsaacHerzog>

<sup>8</sup> <https://www.facebook.com/Netanyahu>

<sup>9</sup> <https://www.facebook.com/AvigdorLieberman>

<sup>10</sup> <https://www.facebook.com/ShellyYachimovich>

בחינת הפוסטים בעמודים של בנט לפיד והרצוג, מאגדת בתוכה מספר שיטות שהופיעו במחקרים קודמים. נעשה שימוש בשיטות המופיעות הן במחקרים העוסקים בפעילות בפייסבוק והן באלו הבוחנים פעילות בתקשורת המסורתית. למשעה, הבחינה נעשתה בשתי רמות: טקסטואלית וכמותית. מבחינה טקסטואלית - בדומה למחקרם של Sweetser Lariscy and (2008) אתייחס לתוכן באמצעות משפטי הפתיחה של הנבחר ואופני הפניה של הציבור לבוחרים. בתוך כך אוסיף רובד התייחסות נוסף בדמות בחינת המילים הפופולאריות ביותר בתקופה המדידה זאת בזכות מאגר הנתונים 'שורה תחתונה'<sup>11</sup>.

בנוסף, יישמתי את שיטת המחקר של קליין (2010) לניתוח טקסטים עיתונאיים הבוחנת את השיח העיתונאי תוך קביעת הנושאים המרכזיים ובחינת העימוד בעיתון. לכן, במחקר זה בחנתי את העמוד בכללותו מבחינה ויזואלית וכן חילקתי את הפוסטים לפי תמות מרכזיות: פוליטי, אישי ומקצועי. אלו המביאות לידי ביטוי כיווני כתיבה אפשריים שונים של הפוליטיקאים. לכל תמה הוספתי נושא משני (כלכלי, תהליך מדיני, מחבלים, משפחתי וכו') זאת במטרה לחדד את הנושאים המרכזיים שנידונים בכל תמה אצל כל אחד מהנבחרים. בכדי להעמיק בהשוואה השתמשתי בשיטתם של Lilleker & Jackson (2009) ופילחתי את כל הפוסטים לפי חמשת המודלים לייצוג של פוליטיקאי אל מול הציבור: הנציג כנאמן ציבור, הנציג כחבר מפלגה, הנציג כמשרת ציבור ופרסונה פוליטית. חלוקה המסייעת להבין לא רק על מה כותב הנבחר אלא גם מה מניע אותו.

מבחינה כמותית התבססתי על מחקרם של Robertson, Vatrappu and Medina (2010) אשר בדקו מבחינה מספרית פוסטים שהופיעו בעמודי אוהדים בבחירות לנשיאות ארה"ב ב-2008. בכדי להתחבר לניתוח הטקסטואלי בדקתי גם את תגובות הציבור האפשריות לפי חלוקה למספר לייקים, מספר תגובות ומספר שיתופים לכל אחד מהפוסטים. בשל המספר הרב של הפוסטים התמקדתי בבחינת עשרת הפוסטים המוצלחים ביותר ועשרת הכושלים לפי כל אחת מהקטגוריות (לייקים, תגובות ושיתופים) בתמות השונות שעלו בניתוח הטקסטואלי (ראה לוח מס' 1). על מנת להשוות בין עמודים בעלי תוכן וכמות אוהדים שונה ובהנחה שהאוהדים הנם המקור המרכזי של הקוראים והמגיבים באופנים השונים - ביצעתי חישוב של כמות הלייקים, תגובות ושיתופים ביחס לכלל האוהדים אצל כל אחד מדפי הפוליטיקאים (ראה לוח מס' 2).

למרות התמונה הרחבה שמתקבלת מהשילוב בין הניתוח הטקסטואלי לכמותי, במחקר זה חסרה בדיקה ישירה מול השחקנים עצמם, היינו הציבור מחד והפוליטיקאים מאידך. הנחת המוצא במחקר זה היא

---

<sup>11</sup> <http://viz.calcalist.co.il/otr/web/>

שהפוליטיקאים כותבים בעמודים שלהם ולא נבדק מה בפועל מניע אותם ואיך הם תופסים את עבודתם. כמו כן, ההסקה לגבי השפעת הטקסטים על הציבור נעשתה רק באמצעות בחינת לחיצה על כפתורי הלייק, הגב או שתף ולא נעשה בדיקה בנוגע לכמות האנשים נחשפו לפוסט או איך הציבור הגיב לפוסטים מעבר למסגרת הפייסבוק.

אדגיש כי מדובר במחקר ראשוני המבקש להציג ניתוח אובייקטיבי של אופי האינטראקציה בין המנהלים לסוכנים, זאת באמצעות חלוקה לפי תמות וניתוח כמותי, כך שגם מקומי כחוקרת נשמר כניטרלי. הראיונות / הסקרים עשויים להוות מקור למחקר המשך הבודק אם מסקנות מחקר זה עומדות בהלימה עם התחושות והלך הרוח בקרב המנהלים והסוכנים.

## נפתלי בנט - ניתוח עמוד פייסבוק

### א. מבנה כללי

נפתלי בנט, יו"ר סיעת הבית היהודי, שר הכלכלה, השר לשירותי דת והשר לירושלים והתפוצות בכנסת ה-19 מתפעל עמוד אוהדים<sup>12</sup> בפייסבוק אשר היו לו 222,761 אוהדים נכון לסוף תקופת המחקר<sup>13</sup>. בנוסף לעמוד האוהדים בעברית, ניתן להגיע לעמוד באנגלית על ידי הקשת המילים Naftali Bennett<sup>14</sup>. כמו כן, המטה של בנט מנהל עמודי אוהדים ברוסית ובצרפתית וכן עמוד בערבית שהחל לפעול במהלך שנת 2014<sup>15</sup>. העמוד בעברית החל לפעול ב-24 אפריל 2012, מספר ימים לפני הודעתו של בנט על כניסתו לחיים הפוליטיים (אזולאי, 2012) ובתחילת הדרך הפוסטים זכו למאות בודדות של תגובות אוהדות. עיקר הכתיבה של בנט בתקופה זו התמקדה בנושאי ימין מדיני וניכר כי הפוסטים פנו לקהל הבוחרים בפריימריז בבית היהודי שהתקיימו ב-6 בנובמבר 2012 ובהם הוא ניצח. נקודות המפנה שהביאו להגדלת האוהדים היו אותו ניצחון בפריימריז שחזק את נוכחותו של בנט בזירה הציבורית וכן שיתוף ראיון שנוי במחלוקת שהעניק בנט ב-20 בדצמבר 2012 לניסים משעל ובו קרא בעקיפין לסירוב פקודה. במהלך השבוע שלאחר הריאיון כ-12,000 איש עשו לייק לעמוד של בנט וסייעו לו לחצות את רף ה-100 אלף לייקים (שאריות ברשת, 2012). בתחילת תקופת המחקר, יום לאחר הבחירות לכנסת ה-19, בנט היה יו"ר הסיעה הרביעית בגודלה בכנסת ולה 12 מנדטים ובהמשך בנט מונה לניהול שלושה משרדי ממשלה. בהתאם, כמות הלויקים לעמוד גדלה במהלך שנת הכהונה הראשונה של בנט בכנסת בכ-150%. אורך פוסט ממוצע היה כ-13 שורות. כמות הלויקים, התגובות והשיתופים הממוצעת הייתה 3,775, 385 ו-197 בהתאמה. במילים אחרות מתוך כלל האוהדים של בנט 1.69% עשו לייק לפוסטים שלו ו-0.17% ו-0.09% בהתאמה כתבו תגובה או לחצו על השיתוף. בתקופת המדידה בין 23 בינואר 2013 ל-22 בינואר 2014 התפרסמו בפיד של בנט 528 פוסטים. למעט ימים בודדים בהם לא פורסם כלום, בנט השתדל להעלות לפחות שני פוסטים ביום ובזמנים עמוסים כמות הפרסומים אף עלתה. למשל, ביום הבחירות לרשויות המקומיות, 22.10.2013, פורסמו 6 פוסטים ובאחד מימי סופת השלגים (15.12.2013) הועלו במהלך היממה 8 פוסטים.

<sup>12</sup> <https://www.facebook.com/NaftaliBennett>

<sup>13</sup> 24 בפברואר 2014

<sup>14</sup> <https://www.facebook.com/bennettnaftalienglish>

<sup>15</sup> עמוד האוהדים של בנט ברוסית - <http://www.shareyot.co.il/?p=5441>  
עמוד האוהדים של בנט בצרפתית - <https://www.facebook.com/NaftaliBennettFrancais>  
ועמוד האוהדים בערבית - <https://www.facebook.com/NaftaliBennettArabic>


לפני שאעבור לניתוח הפוסטים עצמם, אתייחס למבנה הכללי של העמוד. אתחיל עם הפיד 'על אודות' (about) אשר בו נוכל למצוא ביוגרפיה מתומצתת תוך ציון העובדה כי הדריך בבני עקיבא, הרקע הצבאי והסטטוס המשפחתי של בנט. בפיד זה ניתן גם לקבל קישורים לאתר האינטרנט של מפלגת 'הבית היהודי', לעמוד הפייסבוק של המפלגה, לעמודי פייסבוק ולחשבונות הטוויטר של בנט באנגלית, רוסית ובצרפתית ולחשבונות הטוויטר וכן מופיעות בפיד כתובות מייל לפניות. בנוסף לפרטים הביוגרפיים וללינקים, מופיעה בפיד רשימת כללי ההתנהגות הכוללת בעיקרה התנגדות ליציאה מגבולות השיח הראוי ובתוך כך נכתב כי אין באפשרות מנהלי העמוד למחוק תמיד הודעות לא הולמות. כלומר לא תמיד מנהלי העמוד רואים / קוראים את כל ההודעות. כמו כן, ניתן להסיק כי לא רק בנט מנהל את העמוד.


הפיד השני מכיל תמונות ובו ישנה אפשרות לצפות בתמונות המסודרות באלבומים מתוך סיורים נבחרים של השר בחו"ל וכן מאירועים בארץ כגון 'שיחה במכינת בני דוד ביישוב עלי' או 'טיול לילי של מטה בנט בנחל כפירה'. דרך פיד נוסף ופחות בולט ישנה אפשרות לצפות בכל הסרטונים של השר. בנוסף ישנו פיד בשם 'הבית היהודי לייב' בו ניתן לראות שידורים חיים של נאומי בנט. ניכר כי האופציה הזו לא פעילה במיוחד כמו גם אפשרות ה'הרשמה לניוזלטר'. בנט אוהד 26 עמודים אחרים וביניהם עמודים שלו בשפות אחרות (ערבית וצרפתית) ושל חברי כנסת נבחרים מסיעתו וכן מספר עמודים המשקפים את דעתו האידיאולוגית וביניהם 'מרכז קטיף' ו'השומר החדש'.


מעבר לפרסומים הבולטים מטעמו של בנט, אזרחים יכולים לכתוב תגובות לפוסטים ולהעלות פוסטים משלהם. לאור תנאי העיצוב של הפייסבוק מדובר באפשרות הנמצאת בשוליים השמאליים של העמוד בצורה מעט מוסתרת מהעין. כמעט כל שעה מתפרסם פוסט של אחד האוהדים פרסומים אלו לא זוכים להתייחסות של השר למרות שלא פעם מדובר בפניות אישיות לבנט עצמו.



ההתעלמות של בנט מאפיינת גם את התנהלותו מול תגובות האזרחים לפוסטים שהוא כותב. עם זאת מדי פעם כן ניתן למצוא תגובות של בנט בתוך הפוסטים שלו. מדובר בתשובות קצרות ותמציתיות אשר זוכות בכעשרות לייקים ולא באלפים (כמות תגובות אופיינית לפוסטים האישיים של בנט). על פי רוב תגובות בנט מופיעות בפוסטים בהם הוא מבקש לשמוע את דעתו של הציבור (ראה במסגרת מס' 1). נשים גם לב כי בנט נוהג להגיב רק פעם אחת ולא מאפשר התפתחות דו שיח 'ערי'. כמו כן, נראה כי השיח לא חורג מגבולות הפייסבוק, כך בבדיקה שנערכה מול משה קקון (ראה מסגרת מס' 1) עלה כי למרות שבנט הסכים להיפגש עם קקון, הפגישה לא התקיימה ואף לא נוצר קשר עם קקון. בתוך כך, ראוי לתת את הדעת לכך שלא פעם הציבור כותב תגובות לא ענייניות, לעיתים תוך חריגה מגבולות השיח התקין, לאלו בנט לא מגיב (ראה מסגרת מס' 2).


### מסגרת מס' 1: תגובות של בנט לאוהדים


 **Moshe Kakon**  
מזמין אותך לקפה בראש פינה. נדבר על עסקים קטנים ועל מצב הפריפריה. מתאים?  
Like · Reply · 26 · July 29, 2013 at 4:39pm

 **נפתלי בנט**  
מתאים.  
Like · 102 · July 29, 2013 at 4:46pm

 **Isai Rasta** Naftali kill em all.Bibi pidaras!  
Like · July 29, 2013 at 4:52pm

 Write a reply... 



 **שלמה פוטולסקי**

 Write a reply... 


 **Matan Amoyal**  
שלום אני משוחרר למעלה משנה וניסיתי להקים עסק ליבוא מוצרי מזון מחו"ל השאלה שלי:  
מדוע אגף שירות המזון של משרד הבריאות האחראי על יבוא מוצרי מזון מחו"ל פועל בצורה כל כך לא מקצועית ופוסל מוצרי מזון בעלי אישורים תקינים עולמיים כגון ה-fda בטענות שאינן מבוססות מקצועית- האם ישנה הגבלה ממשלתית על יבוא של מוצרי מזון או שזה פשוט מונופול של חברות ענק אשר מחליטות מי מכנס ומי לא?  
Like · Reply · 11 · July 29, 2013 at 7:41pm


 **נפתלי בנט**  
מתן יקר--אבדוק זאת.  
Like · 10 · July 29, 2013 at 8:45pm

 **Matan Amoyal**  
תודה רבה לך איש יקר! אנא ממך החזר לי תשובה אני מצפה לך.  
Like · 2 · July 29, 2013 at 8:59pm

 Write a reply... 

### מסגרת מס' 2: תגובות של בנט לאוהדים

 **אהרון כהן**  
בן של זונה אתה  
Like · Reply · 1 · July 29, 2013 at 5:36pm

 **ברנאל בן חרבה**

## ב. תוכן הפוסטים

לאחר שבחנו את אופי העמוד בכללותו נעבור אל ניתוח הפוסטים בצורה פרטנית. המאפיין תוכני מרכזי המאפיין את כתיבתו של בנט הנו שורת הפתיחה "אחים ואחיות שלי...". מבחינה ויזואלית בנט מזוהה עם הכוכביות המופיעות תדיר בין פסקה לפסקה. מאפיין נוסף הייחודי לבנט הנו שימוש בסרטוני וידאו קצרים להעברת המסרים אשר זכו במהלך השנה בכ-6,000-7,000 צפיות והשיגו 1,000-2,000 לייקים, פחות ממוצע הלייקים הכללי לפוסטים של בנט. מבחינה ויזואלית ראוי גם להתייחס ל-192 פרסומים אשר לוו בתמונות או של בנט בשלל מצבים או של דמויות הקשורות לנושא הפוסט. בפוסטים אלו הייתה הצלחה משמעותית שכן ממוצע הלייקים עלה על הממוצע הכללי במהלך השנה ועמד על 2,975, ממוצע התגובות היה 280 והשיתופים עלו בהרבה מעל מהממוצע<sup>16</sup> ועמדו על 245.

מרבית הנושאים עליהם כתב בנט במהלך התקופה הנמדדת עלו גם לדיון הציבורי. למשל, מאמצים לשחרור פולארד, קביעת בג"צ כי יש לדחות עתירה נגד החלטת הממשלה בנושא הגז הטבעי או מינוי רב ראשי לישראל (ראה נספחים 1-3). פוסטים מעין אלו כללו או תגובה של בנט או שיתוף והדגשת חלקו באירועי השעה. סוג נוסף של פוסטים המייחד את בנט הנו כתיבה על מאורעות דתיים כגון שבתות, חגים ומועדים. ניתן להניח שאלו הופנו לקהל הבוחרים הפוטנציאלי. חלק קטן מהפוסטים עסקו בחייו הפרטיים של בנט כאיש משפחה, למשל פוסט מה-15 בינואר 2013 אשר זו לשונו:

*בנחל קטלב עם בני הבכור*

*מומלץ מאוד!*

(3045 לייקים, 115 תגובות ו221 שיתופים).

ראוי לשים לב כי פוסטים אישיים זכו יותר להצלחה כאשר הם לוו במסר אישי של בנט והיו קשורים למאורע מסדר היום הציבורי או הדתי. כך בניגוד לפוסט על הטיול בנחל קטלב, הפוסט שלהלן מה-29 בנובמבר 2013, זכה משמעותית ליותר לייקים<sup>17</sup>.

*חנוכה זה לא רק פסטיגל*

*\*\**

*נחל בצת. הזרימה נהדרת. מזג אוויר טוב, טיפה קריר.  
ריק, אפילו ריק מדי.*

*\*\**

*בואו לטייל בארץ ישראל!*

(15008 לייקים, 375 תגובות ו1201 שיתופים).

---

<sup>16</sup> להרחבה לגבי הממוצע השנתי ראה לוח מס' 1, עמ' 66-67.  
<sup>17</sup> יש לציין ששני הפוסטים פורסמו עם תמונה הרלוונטית לנושא.



המסר האישי חוזר גם ברשימת המילים הפופולאריות ביותר של בנט בתקופה המדוברת: 'שלנו', 'אנחנו', 'יותר' ו'טוב'. המילים 'שלנו' ו'אנחנו' מעידות על הקשר עם הציבור, הפניה האישית / חברית. באופן דומה המילה 'טוב' במקרים רבים משמשת לפני האישית 'שבוע טוב'. כלומר, המילים שבנט מרבה להשתמש בהן מעידות על ניסיונו לא לכתוב בצורה לקונית ומרחוקת אלא יותר כ'אחי' של הציבור.

על מנת לאפיין בצורה מעמיקה יותר את תוכן הפוסטים ומידת הצלחתם לקבל תהודה נחלקם על פי שלוש תמות מרכזיות: פוליטי, מקצועי ואישי. ראוי לתת את הדעת לכך שחלוקת פוסטים לקטגוריות המדוברות לוותה בקושי שכן הפרסומים הפוליטיים או המקצועיים כללו גם התייחסויות אישיות. כך למשל ב-1 במאי 2013 בסוף פוסט מקצועי על אתר אינטרנט שיוקם במטרה להכווין צעירים בלימודים נכתב כך:

...ג.ב. - גם אני למדתי משפטים, ללא סטאז'. בין שנה שלישית לרביעית הקמתי חברה, יחד עם

שלושת חבריי. היום, עם מה שאני יודע, לא הייתי ממליץ לפנות ללימודי משפטים אלא אם כן יש

לאדם אהבה עצומה לתחום.

(4765 לייקים, 570 תגובות, 961 שיתופים)

או הפוסט הפוליטי מה-18 בספטמבר 2013:

השבוע שוחחתי עם איש ממשל סיני. \*\*

הוא רצה לקבוע איתי שיחה ביום חמישי השבוע. אמרתי לו שאני לא יכול, כי זה יום חג. הוא שאל איזה חג. אמרתי לו שזה חג הסוכות. הוא שאל אותי מה עושים בסוכות. אמרתי לו שמקימים מעין סככה ארעית, ליד הבית. הוא שאל אותי מה עושים עם הסככה. אמרתי לו שאוכלים בה וישנים בה במשך שבוע. הוא שאל אותי למה. אמרתי לו שזה בגלל שלפני בערך 3300 שנה, בזמן שהיהודים יצאו ממצרים בדרך לארץ ישראל, הם עברו במדבר במשך 40 שנה, ובזמן הזה חיו בצורה ארעית. אז החג נועד להזכיר לנו שהיינו עם נודד במדבר, ועכשיו עלינו לשמוח שיש לנו ארץ משלנו ומדינה משלנו. הוא אמר לי: באמת? בגלל שלפני 3300 שנה הייתם במדבר אתה הולך לישון בסככה וכל זה? אמרתי לו: באמת.

\*\*

אני כל-כך גאה להיות שייד לעם שישן בסוכות בגלל מה שארע לאבותינו לפני 3300 שנה. עם שזוכר אחרנית 3300 שנה הוא עם שיתקיים לנצח.

\*\*

חג סוכות שמח אחיי ואחיותיי.

(9403 לייקים, 530 תגובות, 320 שיתופים)

על אף הקושי הקיים - 240 פוסטים סווגו כפוליטיים ולקטגוריה זו הוכנסו הפרסומים שהתייחסו לנושאים כגון הגרעין האיראני, התנחלויות, משא ומתן עם הפלסטינאים, שחרור מחבלים, פעילויות מפלגתיות וכן התייחסות לפרסומים נגד בנט או בגנות אידיאולוגיית הימין המדיני בישראל (ראה נספחים 4-6). בפוסטים אלו ממוצע הלייקים עמד על 3,819, ממוצע תגובות היה 379 וממוצע שיתופים היה 259. אלו מהווים 1.71%, 0.17% ו-0.12% לייקים, תגובות ושיתופים בהתאמה מתוך כלל האוהדים בעמוד. מספר השורות ממוצע בפוסטים הפוליטיים היה 12.

מתוך עשרת הפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר מבחינת לייקים, שבעה עסקו ביחסי היהודים והערבים, תוך הדגשת הפער בין דעות ימין ושמאל מדיני. שני פוסטים נוספים פורסמו ב-23 וב-24 בינואר 2013 ונגעו לתוצאות הבחירות ופוסט נוסף מתוך עשרת המוצלחים התייחס לבחירות לרב הראשי לישראל. הפוסטים שקיבלו הכי הרבה תגובות מאופיינים בכך שהם שהציגו דעה או עובדות מטעמו של בנט, במיוחד בנושאים המעוררים מחלוקת במרחב הציבורי. הפוסט שקיבל הכי הרבה תגובות הנו מה-9 במאי 2013, התקופה בה עלו לכותרות 'הגזירות הכלכליות' של שר האוצר. להלן לשון הפוסט שקיבל 2,904 תגובות:

*לא בערך. לא ליד. אני מגבה את יאיר לפיד.*

\*\*

*היה "פיצוץ" בצינור הכסף של ישראל. כל חודש בזבזנו כסף שאין לנו. עוד דליפה ועוד דליפה, דהרנו כלפי פשיטת רגל ודאית.*

\*\*

*אז לפיד הניח חסם עורקים מידי. לעצור את הדימום. ידענו שאין ברירה. זה הדבר הנכון והאחראי היחיד. גם אם זה מאד, מאד לא פופולרי.*

\*\*

*קל מאד לעמוד מן הצד, לבקר, לגמגם או לשתוק. אבל אנחנו בסירה הזאת ביחד. אי אפשר לסגור גירעון של 50 מיליארד ש"ח ללא החלטות כואבות.*

\*\*

*יש לממשלה זו 4 שנים. את מה שצריך לתקן, נתקן. צריך לקחת אחריות גם כשקשה, גם כשלא נעים.*

\*\*

*אנחנו, חברי הממשלה, איננו קהל ביציע. אנחנו שחקנים במגרש.*

(5402 לייקים, 2904 תגובות, 531 שיתופים)

הפוסטים שזכו להכי הרבה שיתופים עסקו ביחסי יהודים וערבים ובניגוד לפוסטים המוצלחים מבחינת לייקים ותגובות, פרסומים אלו מאפיינים בכך שצורף אליהם לינק ליוטיוב. כך למשל הפוסט: **"הפרטנר\*\* שתפו"**, אשר הופיע בליווי לינק לסרטון בן כדקה וחצי בו בכירי הרשות הפלסטינית מציגים את דעתם לגבי מדינה פלסטינית ומדינת ישראל. פוסט זה קיבל 3,347 שיתופים, 4,425 לייקים ו-483 תגובות. מכאן ניתן ללמוד כי הפוסטים המוצלחים של בנט מיועדים נקודתית לקהל הבוחרים הפוטנציאלי שלו ופחות לאוכלוסייה הכללית.

הפוסטים שקיבלו פחות לייקים, תגובות ושיתופים היו שינויים של תמונת ה-cover (בימי החנוכה הוחלפה התמונה באופן יום יומי) וכן פוסטים שעסקו בבחירות ברשויות המקומיות. פוסטים בהם פורסמו קטעי יוטיוב של בנט מופיעים קרוב לתחתית רשימת הלייקים והתגובות.

189 הפוסטים האישיים שפורסמו עסקו בתגובות אישיות לאירועים לא פוליטיים תוך הדגשת הדעה או התחושות של בנט. בנוסף נכללו בקטגוריה ברכות לרגל מועדים, הספדים וכן פוסטים שהופיעו מדי פעם בימי שישי והציגו פרשנות אישית לפרשת השבוע (ראה נספחים 7-9). מבחינת הצלחה להגיע אל הציבור אנו רואים כי ממוצע לייקים לפוסטים אישיים היה 4,349, ממוצע תגובות עמד על 462 וממוצע שיתופים הגיע ל 129. אלו מהווים 1.95%, 0.21%, 0.06% לייקים, תגובות ושיתופים בהתאמה מתוך כלל האוהדים לעמוד. אורך ממוצע של פוסטים אישיים היה 11 שורות.

כאשר בוחנים את עשרת הפוסטים האישיים המוצלחים, הניסיון להתחבר לקהל הבוחרים בולט ביתר שאת. הדבר בה לידי ביטוי בציטוטים החוזרים מהמקורות ובפוסטים המתייחסים לחיילי צה"ל. כך למשל, הפוסט שפורסם ב-2 בדצמבר 2013, ועסק בסגן אחיה קליין שחזר לראות לאחר שנפצע קשה בפיצוץ מנהרה בעזה. הפוסט מסתיים כך: **".. בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַגּוֹמֵל לְחַיִּיבֵים טוֹבוֹת, שְׁגִמְלֵנִי כָּל טוֹב"** (16,486 לייקים, 470 תגובות, 273 שיתופים). לכאורה ההתייחסות לקליין הנה שיתוף מסדר היום האישי של בנט. אך יש לציין כי ביום בו הועלה הפוסט המדובר הופיע ראיון עם קליין במוסף לשבת של העיתון "ידיעות אחרונות" (ברוך 2013).

אם כן, אנו מוצאים כאן חיזוק לטענה כי פוסטים מצליחים יותר מבחינת לייקים ככל שיש להם קשר לאירועים במרחב הציבורי. גם מבחינת תגובות ושיתופים ניתן לראות כי פוסטים אישיים להם יש להם אמירה נוקבת לגבי נושאים מהספירה הציבורית מצליחים לקבל יותר תשומת לב מהציבור. לדוגמה, הפוסט

על מרד גטו ורשה שפורסם בערב יום השואה (3,741 לייקים, 170 תגובות ו-532 שיתופים) או פוסט על תא"ל ארז גרשטיין שהועלה בערב יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל (5,298 לייקים, 314 תגובות, 739 שיתופים). הפוסט האישי שקיבל הכי פחות לייקים נגע להשתתפותו של בנט באירוע סיום כתיבת ספר תורה לזכרו של סמ"ר רועי פרגיון. בניגוד לפוסט על קליין, במקרה זה לא מדובר באירוע שפורסם במדיות אחרות, זהו שיתוף באירוע מסדר יומו האישי של בנט. סקירה של הפוסטים הלא מוצלחים מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים מגלה כי באלו הופיעו הגיגים כלליים של בנט על אירועים שוליים וביניהם פרשת השבוע (ראה נספח מס' 9). תמונת מצב זו מחזקת את הטענה כי ככל שמדובר בפוסטים הסוטים מסדר היום הציבורי, כך יורדים סיכויי הצלחתם בקרב הציבור.

מתוך יתר הפוסטים ניתן לסווג 99 כמקצועיים. מרבית פוסטים אלו נגעו לפעילות משרד הכלכלה ולעידוד יזמות. בנוסף, הוכנסו תחת קטגוריית הפוסטים המקצועיים גם פרסומים על הישגי המשרד לשירותי דת עליו ממונה בנט. הפוסטים על משרד הכלכלה התייחסו לנושאים בהם עסק בנט במהלך כהונתו כגון קידום כלכלת ישראל בעולם, הורדת מחירים, תמיכה בעסקים הקטנים וכן יציאת חרדים לשוק העבודה (ראה נספחים 10-12).

הפוסטים המקצועיים מדדים מאחור מבחינת התייחסות הציבור, פוסטים אלו קיבלו בממוצע 2,504 לייקים, ממוצע התגובות היה 253 וממוצע השיתופים עמד על 178. גם מבחינת האחוז מכלל האוהדים בעמוד, התוצאות שהתקבלו היו נמוכות ועמדו על 1.12%, 0.11%, ו-0.08% לייקים, תגובות ושיתופים בהתאמה. אורך ממוצע של פוסטים מקצועיים היה 13 שורות.

עשרת הפוסטים המקצועיים המוצלחים ביותר מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים עסקו בפעילויות מטעם משרד הכלכלה, לדוגמא ב-3 באוקטובר 2103 בנט כתב:

*"כל חברה שתפעל להורדת מחירים במדינת ישראל תזכה לסיוע מיוחד של משרד הכלכלה. (בתמונה: ביקור בבית הקפה cofix בתל אביב, בו כל המוצרים עולים 5 ש"ח) \*\* הבעיה מספר אחת של הציבור הישראלי היא יוקר המחיה. המחירים גבוהים מדי, המשכורות נמוכות מדי. יותר מדי משפחות מתקשות להרים את הראש מעל המים. זה לא בסדר...." (12,153 לייקים, 756 תגובות, 574 שיתופים).*

לחילופין שבעה מתוך עשרת הפוסטים המקצועיים הכי פחות מוצלחים מבחינת לייקים כללו סרטונים. בעיקר מדובר בקטעים מתוך נאומים וראיונות ופוסט נוסף שנכלל בקטגוריית הלא מוצלחים היה אזכור לקיום מסיבת עיתונאים.

מבחינת, פוסטים מקצועיים שלא הצליחו בתגובות ושיתופים בולט העיסוק בנושאים מתוך סדר יומו האישי של בנט אך לא של הציבור ושאינן בהם אלמנט המחודש לציבור. למשל עדכון על נסיעה של בנט לסין או פרסום דוח התקדמות של התוכנית לתעסוקת חרדים מה-1 בינואר 2015 :

*תכנית תעסוקת חרדים - דו"ח עדכון התקדמות \*\**

*אנו קרבים להשלמת החקיקה של חוק "שיויון בנטל" (שם די עקום, כי אין כזה דבר שיויון בנטל).  
משרד הכלכלה הוא האחראי על היערכות להכנסת החרדים למעגל התעסוקה, ואנחנו דוהרים קדימה*

*בקצב מהיר : \*\**

*הנה הפעולות שביצענו : - פתחנו אתר אינטרנט חדש : <http://pamasa.gov.il> - הקמנו מוקד טלפוני :*

*\*5181 - פתחנו או הרחבנו מרכזי הכוון תעסוקה לחרדים ב: בני ברק, חיפה, אשדוד, צפת, חיפה, אלעד, בית עלית, בית שמש, אשדוד - במרץ נפתח את המרכז בירושלים (חתמנו כבר הסכם) - בחציון הראשון נפתח במודיעין עלית ובנגב הצפוני - פתחנו מסלול תימרוץ לחברות להעסיק חרדים (120 מיליון ש"ח על פני השנים הקרובות) - אנו מתואמים מול צה"ל על הגשת מידע תעסוקתי לחרדים - יצרנו אפשרות מלאה ומסובסדת להכשרה מקצועית באמצעות שוברים או בעצמנו. \*\*החכם העיקרי כעת הוא יצירת אווירה שלילית על ידי מריבות מיותרות. לכן אני קורא לכל העוסקים בעניין להתרכז בעבודה בשקט ולהתרחק מהצהרות מלהיטות. \*\*אני מודה במיוחד למיכל צוק מהמשרד ולכל החבריה הנהדרים שעושים היסטוריה למען שילוב החרדים*

*במעגל העבודה בישראל*

*(תכנית "מפתח" : כיתת לימוד בבני ברק)*

*(993 לייקים, 95 תגובות, 32 שיתופים).*

פוסט זה מכיל מידע אינפורמטיבי שניתן למצוא גם בכתבות בעיתונים. אין בו הבעת עמדה אישית או מקורית וזהו בנושא שנמצא פחות בכותרות ועל סדר היום הציבורי, בניגוד לסערה שהייתה סביב בית הקפה .cofix

אם כן ניתן לראות כי הפוסטים בעלי הגוון האישי מצליחים יותר, אך הגורם המשמעותי שמשפיע על הפופולאריות של שלושת סוגי הפוסטים השונים הנו היכולת לתקשר עם השיח הציבורי. בכדי להמשיך ולבדוק את הנושא נעבור לבחינת הפוסטים באמצעות הסיווג לפי חמישה מודלים של ייצוג פוליטיקאים: כנאמן ציבור, כחבר מפלגה, כמשרת ציבור וכפרסונה פוליטית עצמאית (Lilleker and Jackson 2009). לפי חלוקה זו 495 פוסטים ניתנים לאפיון כמייצגים פוליטיקאי כפרסונה פוליטית או נאמן ציבור כאשר לא פעם ישנו שילוב של שתי האפשרויות. שכן, ברוב המקרים השר עדכן את הציבור בפעילותו תוך הצגת זווית אישית המעידה על

מעמדו כפרסונה פוליטית. ככל שהפוסט הכיל מסר אישי של בנט שלא נוכל למצוא במקומות אחרים כך הפוסט היה מוצלח יותר, לדוגמא הפוסט שפורסם ב-1 במאי 2013:

*אל תלכו ללמוד משפטים!*

*(על אתר חדש ומועיל שיקום תוך 45 ימים)\*\**

*בשבועות האחרונים, בפגישות עם תעשיינים יזמים עולה תמונה ברורה--יש מחסור גדול בידיים מקצועיות: הנדסאים, מתכנתים, מהנדסים, עובדי בניין ועוד. המשכורות שם, במקרים רבים, לא רעות בכלל.*

*לעומת זאת, עדיין יש עודף עצום של צעירים שבחרים במקצוע עריכת הדין. \*\* וכך בעשרות מקצועות נוספים יש חוסר תיאום מוחלט בין ביקוש להיצע. \*\*במשרד הכלכלה אנחנו "יושבים" על הררי מידע בעניין.*

*אך מידע זה לא שייך לנו. הוא שייך לכם, לכל הציבור בישראל. \*\* לכן קבענו יעד: תוך 45 ימים נקים אתר אינטרנט המפרט את מרבית המקצועות, רמת הביקוש שלהם, שכר ראשוני, שכר ממוצע ועוד.*

*זהו מידע קריטי עבור צעיר וצעירה השוקלים לאיזה כיוון לימודי ומקצועי לפנות. \*\**

*ואז אתם תחליטו מה אתם לומדים, ואיזה מקצוע אתם בוחרים. \*\**

*נ.ב. - גם אני למדתי משפטים, ללא סטאז'. בין שנה שלישית לרביעית הקמתי חברה, יחד עם שלושת חבריי.*

*היום, עם מה שאני יודע, לא הייתי ממליץ לפנות ללימודי משפטים אלא אם כן יש לאדם אהבה עצומה לתחום. (4756 לייקים, 570 תגובות, 961 שיתופים).*

בהתאם, הפוסטים הפחות מוצלחים מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים כללו בעיקרם משפטים כגון *"שבוע טוב"* או *"שלום כיתה א"*. משפטים אלו אמנם מכילים מסר אישי מבנט שלא ניתן למצוא במקום אחר, אך הם לא מוסרים לנו מידע אינפורמטיבי וייחודי כפי שמופיע בהמלצה שלא ללמוד עריכת דין.

במהלך השנה הופיעו 6 פוסטים שניתן לאפיינם כמשרתי ציבור ובהם בנט ביקש לשמוע את דעותיו של הקהל או לענות על שאלות באמצעות הפייסבוק. פוסטים אלו זכו בממוצע ל-1,352 לייקים, 442 תגובות ו-531 שיתופים. כמות הלייקים והשיתופים ביחס למספר האוהדים לעמוד בפוסטים אלו היו הכי נמוכות אל מול הקטגוריות האחרות ועמדו על 0.61% ו-0.02% בהתאמה. דווקא יחס התגובות היה הכי גבוה מבין יתר הקטגוריות שנבחנו ועמד על 0.2% (עדיין אחוז נמוך מכלל האנשים שהיו בפוטנציאל חשיפה לעמוד). כך

לדוגמא בפוסט שלפנינו שפורסם ב-3 בספטמבר 2013 ודרכו ניסה בנט להבין יותר איך עובד מכון התקנים ואיפה כדאי לו להשתפר, להלן הפוסט:

*צריך את עזרתכם--תספרו לי על ניסיונכם מול מכון התקנים*

*\*\**

*בימים אלו אנו מיישמים שורה של שיפורים במכון התקנים---על מנת להוזיל עלויות מוצרים ולשפר את השירות. זה עדיין בתהליך.*

*\*\**

*אני מבקש מהציבור לפרוס כאן, בהערות מתחת, את המשוב שלכם לגבי איכות השרות כיום. אני מדגיש: כיום, לא לפני שנתיים.*

*\*\**

*אני מתחייב שנעבור על על<sup>18</sup> הערה והערה כדי ללמוד ולהבין היכן על המכון להשתפר. מי שיכול, שישאיר פרטים כדי שנוכל לברר עוד אינפורמציה אם יהיה צורך.*

*\*\**

*תודה מראש.*

(1,604 לייקים, 456 תגובות, 154 שיתופים)

נשים לב כי בפוסט שהוצג כמו גם באחרים כמות הלייקים יותר גבוהה מכמות השיתופים או התגובות מה שעשוי להעיד כי הציבור מעדיף לבחור באופציית התגובה המהירה שאינה דורשת לכתוב תגובה הקשורה לנושא ואינה מקדמת את הדו שיח עם הנבחר.

אם נמשיך הלאה נגלה כי 27 פוסטים השתייכו לקטגוריית חבר מפלגה. פוסטים אלו הופיעו בעיקר בפרק הזמן שלאחר הבחירות, בתקופת הבחירות לרשויות המקומיות וכן כאשר בחר בנט לציין לטובה אחד מחברי מפלגתו (ראה נספחים 12-13). חברי הסיעה הבולטים שזכו להתייחסות הנם: אורי אריאל ואיילת שקד. בקטגוריה זו התקבלו בממוצע 2,712 לייקים, 200 תגובות ו-73 שיתופים. ביחס לכלל האוהדים לעמוד מדובר ב-1.22% שלחצו על כפתור הלייק, 0.09% הגיבו ו-0.03% שיתפו. פוסטים השייכים לקטגוריית חבר מפלגה על פי רוב סווגו כפוסטים פוליטיים ומביניהם המוצלחים ביותר היו כאלה שפורסמו מספר ימים לאחר הבחירות ושנגעו להישגי המפלגה.

עד עתה בחנו את הפוסטים של בנט על פי קטגוריות וראינו כי המוצלחים ביותר מבחינת דינמיות התגובה של הקהל עסקו בנושאים אישיים ופוליטיים. כמו כן, אלו הציגו את בנט כנאמן הציבור או כפרסונה פוליטית. בכדי להשלים את התמונה נעבור כעת לבחינה רוחבית של כלל הפוסטים מבחינת מידת הצלחתם (לייקים, שיתופים ותגובות).

אתחיל עם בחינת עשרת הפוסטים שקיבלו הכי הרבה לייקים. הפוסט המוצלח ביותר בתקופת

המדידה פורסם ב-24 באוקטובר 2013 וזכה ל-28,702 לייקים 1597 תגובות ו-933 שיתופים:

<sup>18</sup> כך במקור.

מזל טוב והצלחה לאלי"מ רסעאן עליאן, שנבחר להיות המפקד הבא של חטיבת גולני!

\*\*

רסעאן הוא דרוזי, תושב שפרעם. רסעאן הוא גם אח: עברנו יחד את קורס קצינים באותה מחלקה בבה"ד 1, ניווטנו והתאמנו יחד, והוא רץ יותר מהר ממני, ועל כך אני לא סולח לו עד היום

\*\*

זו הזדמנות לכולנו להיזכר עד כמה העדה הדרוזית תורמת למדינת ישראל ביחידות הקרביות ביותר בצה"ל.

\*\*

רסעאן--אנחנו בונים עליך שתביא גאווה לחטיבה 1, ושתשמור על מדינת ישראל!

פוסט זה על עליאן, מאפשר לנו לראות כיצד בנט עסק בנושא הקשור לצבא ושרלוונטי לסדר היום הציבורי תוך שהוא מעניק לו זווית אישית, כפרסונה פוליטית. תוכן הפוסט משקף הלך רוח ציוני ופטריוטי המאפיין את קהל הבוחרים הפוטנציאלי של בנט ואף מרחיב אותו למכנה המשותף הרחב של העם.

הפוסט השני בהצלתו על פי כמות הלייקים (24,781), גם הוא עוסק בנושא צבאי ופונה לאותו קהל:

...ואיזה מסכנים החיילים ששוכבים עכשיו בבז'.

חושבים עליכם, אחים שלנו.

(669 תגובות, 216 שיתופים)

הפוסט שפורסם בצירוף תמונה של חיילים השוכבים בשטח זכה בצורה ניכרת לפחות תגובות ושיתופים מהפוסט על עליאן. ייתכן כי הסיבה נעוצה בכך שהוא פחות מעורר דיון ופחות משתף את הציבור בדעתו של בנט אלא פוסט הנוגע להווי כללי.

במרחק משני הפוסטים הקודמים ניצב הפוסט השלישי בהצלתו (19,063 לייקים):

מחבלים צריך להרוג, לא לשחרר.

\*\*

כל חיי נאבקתי לקיום שני חלקי המשפט הזה.

\*\*

מחר אצביע נגד.

(1,478 תגובות, 935 שיתופים).

פוסט זה בניגוד לקודמים עוסק בנושא מדיני בטחוני, אולם כמו בפוסטים שראינו גם כאן ניכרת הנגיעה האישית של הכותב תוך עדכון קהל בוחריו כנאמן הציבור. כמות התגובות והשיתופים מעידה כי מדובר בנושא נפיץ המעורר דיון ציבורי.



אם נסקור רוחבית את 10 הפוסטים המוצלחים ביותר מבחינת כמות הלייקים נמצא כי 50% מתוכם עסקו במידה כזו או אחרת בחיילי צה"ל. 3 התייחסו לנושאים פוליטיים הקשורים לדעות ימין מדיני ולפערים שבין ימין לשמאל במפה הפוליטית בישראל. שני פוסטים נוספים בעלי גוון אישי (הספד לעובדיה יוסף וברכה לשנה החדשה). בשניים מתוך עשרת הפוסטים המוצלחים כותב בנט ישירות לקהל בוחריו. ב-14 ביוני 2013 כותב בנט: "לא אתן שימשיך מסע ההסתה נגד ציבור הכיפות הסרוגות. אני גאה בכיפות הסרוגות!..." (1506 לייקים, 2209 תגובות, 1568 שיתופים). ב-7 באוקטובר 2013 כותב בנט: "הציבור הדתי לאומי ועם ישראל כולו מתעטף ביגון על לכתו של הראשון לצינון..." (16596 לייקים, 516 תגובות, 416 שיתופים). בפוסטים האחרים אמנם לא מוזכר במפורש הציבור הדתי לאומי אך הוא מובלע בין השורות דרך ההתייחסות למסורת כמו בפוסט על סגן אחיה קליין. בנוסף, מדובר בפוסטים המתחילים בשורת מחץ המעוררת את הקורא להמשיך לקרוא, למשל: "מתבלים צריך להרוג..." או "הבשורה הנפלאה של היום: סגן אחיה קליין שנפצע קשה...". מתוך עשרת הפוסטים המוצלחים מבחינת לייקים - שלושה נכתבו כנאמן הציבור בהם בנט עדכן את בוחריו ו-שבעה כפרסונה פוליטית בהם שתף אותנו בנט בדעותיו בענייני השעה. הפוסטים הפחות מוצלחים היו חילוף תמונות cover ועדכונים מפלגתיים בעיקר בתקופת הבחירות לרשויות המקומיות. כאשר אנו בוחנים את הפוסטים דרך כמות התגובות נמצא כי הפוסט שזכה למספר התגובות הרב ביותר (2904) פורסם ב-9 במאי 2013 כתשובה לתגובות קודמות של אזרחים שביקשו לקבל את התייחסותו של בנט לפעילותו של לפיד:

*לא בערך. לא ליד. אני מגבה את יאיר לפיד.*

\*\*

*היה "פיצוץ" בצינור הכסף של ישראל. כל חודש ביזבזנו כסף שאין לנו. עוד דליפה ועוד דליפה, דהרנו כלפי פשיטת רגל ודאית.*

\*\*

*אז לפיד הניח חסם עורקים מידי. לעצור את הדימוס.*

*ידענו שאין ברירה. זה הדבר הנכון והאחראי היחיד. גם אם זה מאד, מאד לא פופולרי.*

\*\*

*קל מאד לעמוד מן הצד, לבקר, לגמגם או לשתוק.*

*אבל אנחנו בסירה הזאת ביחד. אי אפשר לסגור גירעון של 50 מיליארד ש"ח ללא החלטות כואבות.*

\*\*

יש לממשלה זו 4 שנים. את מה שצריך לתקן, נתקן.

צריך לקחת אחריות גם כשקשה, גם כשלא נעים.

\*\*

אנחנו, חברי הממשלה, איננו קהל ביציע. אנחנו שחקנים במגרש.

(5402 לייקים, 631 שיתופים)

בתוך כך, פוסטים בעלי מספר תגובות רב מאופיינים בהיותם פוסטים פוליטיים המשלבים דמות של נאמן ציבור יחד עם פרסונה פוליטית. התגובות שזכו למספר ההתייחסויות הנמוך ביותר מטעם הציבור היו שינויים של תמונות ה-cover. ניתן לייחס זאת לכך שמדובר בפרסום תמונה שאינה תמיד מלווה במסר ברור וחד מצד הכותב. כמו כן, נשים לב שיש התאמה מסוימת בין פוסטים מוצלחים מבחינת לייקים לכאלו שזכו לתגובות רבות.

הפוסט שזכה להכי הרבה שיתופים פרסם ב-20 באוגוסט 2013 וזכה ל-3,898 שיתופים: "20 שנה להסכמי אוסלו – מיוחד לצעירים שלא כל-כך מכירים, אני מבקש במיוחד מן הצעירים שבינינו לקרוא ולשתף, מכיון שרבים מכם אינכם זוכרים או מכירים תקופה זו....". בפוסט זה ניתן למצוא את הבקשה לשיתוף כבר בהתחלה. גם בפוסט השני בחשיבותו לפי כמות השיתופים אשר פרסם ב-29 באוקטובר 2013 הבקשה לשיתוף נמצאת כבר בהתחלה: שתפו: סרטון על חשיבות בקעת הירדן וההגנה על עצמנו בעצמנו... (29 באוקטובר 2013).

אם כן, אנו רואים כי הפער בין המנהל לסוכן מצטמצם בפוסטים הנוגעים לענייני השעה וכן בעלי גוון פוליטי או אישי. פוסטים הדורשים התעמקות לרוב אינם זוכים להרבה לייקים, כך גם ניסיונות להעלות ולשתף באירועים מיומנו האישי של בנט למרחב הציבורי. כמו כן, לאופן בו מתחיל הפוסט ויכולתו 'ללכוד' את הקורא ישנה גם חשיבות והשפעה לגבי המשך הקריאה. לסיכום, נראה כי סוד הצלחתו של בנט בפייסבוק נובע מכך שהוא משכיל לפנות אל תחומי העניין של חוג בוחריו ובהקשר זה מסייעת העובדה כי מדובר בקבוצת בוחרים מגובשת ואחידה שניתן לאפיינה בקלות.

## יאיר לפיד - ניתוח עמוד פייסבוק

### א. מבנה כללי

יאיר לפיד, יו"ר מפלגת יש עתיד אשר כיהן כשר האוצר וחבר בקבינט המדיני בטחוני בכנסת ה-19 מתפעל עמוד אוהדים<sup>19</sup> אשר לו 375,853 אוהדים<sup>20</sup> וניתן להגיע אליו באמצעות הקשת שמו של לפיד בעברית או באנגלית (Yair Lapid-יאיר לפיד)

העמוד נפתח בראשית שנת 2010, בעת שלפיד עדיין היה איש תקשורת וכבר נפוצו שמועות על כוונתו להיכנס לפוליטיקה<sup>21</sup>. מספר ההתייחסויות של הציבור גדל בהדרגה מעשרות לייקים, תגובות ושיתופים בתחילת הדרך ועד לאלפים בתקופת המדידה. כך גם גדל מספר העוקבים אחר העמוד אשר ב-10 בנובמבר 2010 חצה רק את רף עשרת אלפים האוהדים. עד לכניסתו לפוליטיקה הפוסטים היו דומים לטורים השבועיים שלו רק במתכונת מצומצמת יותר. במהלך ינואר 2012 הודיע לפיד על כניסתו לחיים הפוליטיים (קינן 2012) והפוסטים לא השתנו למעט התייחסות לפיד לאלמנטים מפלגתיים. במהלך שנת המדידה ניכרת ההתייחסות המקצועית של לפיד לתחום האחריות המיניסטריאלי שלו וכן לממשק שלו עם מפלגתו. בנוסף, בתקופה זו הפוסטים לא רק סיפקו לנו את עמדתו של לפיד אלא גם הציגו בפנינו מה הוא עשה או מתכוון לעשות, בתחומים השונים והתכתבו באופן מובהק עם אירועים מהמרחב הציבורי.

מבחינת התייחסות הציבור, ממוצע הלייקים על כלל הפוסטים שפורסמו בשנת המדידה עמד על 6,138, ממוצע תגובות היה 1,134 וממוצע השיתופים היה 342. אורך ממוצע עמד על 13 שורות. מתוך כלל האוהדים בעמוד 2.44% אהבו את הפוסטים, 0.45% הגיבו ו-0.14% שיתפו את פוסטים. בתקופת המדידה בין ה-23 בינואר 2013 ל-22 בינואר 2014 התפרסמו בפיד הראשי של לפיד 211 פוסטים, היינו פחות מאחד ליום ולפעמים אף פחות מאחד בשבוע.

כדי לא להקדים את המאוחר, נעבור עתה למבנה הכללי של העמוד. נתחיל עם הפיד 'על אודות' (about), אשר בו מצוי מידע אישי על לפיד כגון גיל, פרטים על בני משפחה ופירוט העיסוקים. באמצעות מידע זה אנו גם מגלים כי יש לו חגורה שחורה בקרטה ושהוא דובר עברית, אנגלית וספרדית ברמה בסיסית (ראה מסגרת מס' 3). יחד עם המידע האישי מופיע בפיד גם קישור לאתר האינטרנט של יש עתיד.

<sup>19</sup> <https://www.facebook.com/YairLapid>

<sup>20</sup> נכון ל-24.2.2014.

<sup>21</sup> <http://room404.net/?p=33956,404>

### מסגרת מס' 3: פיד על אודות יאיר לפיד

Personal Information	גיל: 50. מצב משפחתי: נשוי+שלושה יואב, 26, ליאור, 18, יעל, 17. האב: יוסף (טומי) לפיד ז"ל, לשעבר שר המשפטים וסגן ראש הממשלה. האם: שולמית לפיד, סופרת ומחזאית ("גיא אוני", סדרת ספרי ליזי בדיחי) נשוי ל: ליהיא לפיד, עתונאית. אחות: מירב רוט. מקצוע: פוליטיקאי, עתונאי ("דיעות אחרונות"), סופר (ראה רשימת ספרים בדף זה), תסריטאי ("החופש האחרון", "חדר מלחמה"), מחזאי ("הגיל הנכון לאהבה"), פזמונאי ("שיר האובת הספן", "צעיר לנצח"), מתרגם (המינגווי, ג'אף קונארד). גר ב: תל אביב. שפות: עברית, אנגלית, ספרדית ברמה בסיסית. עוד משהו: הריץ במשך שלוש שנים ברחבי הארץ את המופע "לא סופי" עם רמי קליינשטיין ותמיר הרפז.
Personal Interests	חגורה שחורה בקרטה (דאן 3). מוסיקה: בעיקר קלאסית (העדפה למאהלר וצ'ייקובסקי), ישראלית (רמי קליינשטיין, שלום חנוך), לועזית (ברו...)

בפיד נוסף מופיעות בעיקר תמונות תפוזרת וקיימים בו מספר אלבומים שהועלו בתקופת קמפיין הבחירות של 2013 ובמחצית הראשונה של 2013, אז פרסם לפיד סיכום שבועי בתמונות של פעילות הסיעה. המשותף לכל התמונות הללו הנו 'ההתחככות' בעם וכן התייחסות לסיעת יש עתיד כקובץ של נבחרים מלוכדים ולא כקבוצה של אנשים אשר רק מונהגים על ידי יאיר לפיד. בפיד הוידאו ישנם סרטונים שהועלו לאורך הזמן, ללא סדר מסוים. בפידים Notes והאירועים לא נעשה שימוש אקטיבי והפיד של כללי העמוד מוביל לאתר לא פעיל<sup>22</sup>.

השר לשעבר גם אוהד 28 עמודים אחרים, בעיקר של חברי סיעתו, למעט בודדים כמו רונן הופמן ועמודים הקשורים למפלגה. בנוסף, הוא גם אוהד עמותת 'כנפיים של קרמבו', שמעון פרס, רמי קליינשטיין ואשתו, ליהיא לפיד.

בשולי צד ימין של העמוד, בהתאם למגבלות הפייסבוק, נמצאים עשרות הפוסטים שכותב הציבור מדי יום ושאליהם לפיד אינו מתייחס. בכל הנוגע לתגובות של קוראים לפוסטים של לפיד, ניכר כי הוא או צוותו נוהגים מדי פעם לענות לכותבים, אך לא באופן שיטתי. בעקבות פוסט שפורסם ב-23 בפברואר 2013 רבים כתבו עצות לחבר הכנסת הצעיר, יאיר לפיד. נציג מטעם צוות יש עתיד הודה לכולם באופן גורף והזמין לבקר באתר המפלגה (ראה מסגרת מס' 4).

<sup>22</sup> עודכן במהלך קמפיין הבחירות לכנסת ה-20.

### מסגרת מס' 4 : תגובות צוות יש עתיד לפוסטים של אזרחים

March 10, 2013 at 11:53pm · Like

 **Eli Avdanilov**  
דיבורים כמו חול ולפריפריה אין מה לאכול, בנתיים תהנה גם מה 5 שבועות חופש זה על חשבוננו:)

March 11, 2013 at 12:02am · Like

 **Miki Barnea**  
התפשרת על תיק האוצר (בהצלחה!!) אך מדוע על התיקים המיותרים וסגני השרים לא התעקשת. כשר אוצר לעתיד, עליך לחשב מחיר ההוצאות המיותרות של לשכות שרים וסגני שרים. הרי דובר על פוליטיקה אחרת ולזה ציפינו.

March 11, 2013 at 12:22am · Like

 **יש עתיד - הצוות**  
תודה לכולכם על המילים, הדעות וההצעות. המשיכו לבקר אותנו כאן ולהתעדכן. מוזמנים לצפות בערוץ "יש עתיד" בברכה, אורי צוות "יש עתיד"  
[http://www.facebook.com/YairLapid/app\\_162891010412392](http://www.facebook.com/YairLapid/app_162891010412392)


**יאיר לפיד - Yair Lapid**  
בוא לעזור לי לשנות את המדינה! אני מזמין אתכם לבקר באתר של "יש..."

✓ Liked ▾


March 11, 2013 at 6:36pm · Like · 2

חוסר העקביות במתן תשובות נוכח גם בצ'אטים עם הציבור, שעל פניו מטרותם העיקרית היא לשמוע מה יש לאנשים להגיד ולהגיב להם. למשל, ב-22 בינואר 2014 בצ'אט שנערך עם השר לשעבר שי פירון וחברים אחרים ביש עתיד בולט כי חלק ניכר מהכותבים לא זכו לכל תגובה רשמית (ראה מסגרת מס' 5).


### מסגרת מס' 5 : תגובות רנדומליות של חברי סיעת יש עתיד

 **נמרד זליגמן**  
כבוד השר, א. דרושה התערבותך המשותפת יחד עם יור ועדת החינוך להכיל חינוך לפתיחות מחשבתית ודיון אחראי בבית ספר וכנגד סחטנות תלמידים. הפתח של תלונת ספיר סבח והשימוש הפוליטי המופגן שעושה כנגד חבר סגל הוראה הוא בעייתי מאוד.  
ב. כיצד מערכת החינוך מעודדת יחס גבוה של 1 ל-6 בחינוך בגני חובה וכן תקנות המורה למועצות להעסיק ישירות סייעות וצוות. וכן, כיצד נותנים מענה בחזר מנכל לחניכי גן שאינם גמולים במסגרת הציבורית?


Like · Reply · 4 · January 22, 2014 at 8:26pm

 **Tal Bayrav**  
כבוד השר, אחיינתי הגדולה לומדת בבית הספר "בו גוריון" בגבעת שמואל. הוריה והורי שאר הילדים בבית הספר קיבלו הודעה, במפתיע, על סגירת בית הספר. See More...


Like · Reply · 4 · January 22, 2014 at 8:25pm

 **ריקי שלמה**  
שר החינוך שי פירון אני רוצה להגיב על האמא מיטל שרשמה לך פה לגבע הבן שלה שהוא ילד מיוחד, איך קורה דבר כזה שילד כזה "מושעה" מהמסגרת שלו רוב השנה ושההורים צריכים להתפטר מעבודתם, המסגרת הזו אמורה לעזור להם ולא לבוא נגדם.


Like · Reply · 4 · January 22, 2014 at 8:22pm

 **Libby Rose**  
כבוד השר, תלמידי התיכון דורשים שהמורים שלהם יוכלו להשמיע את דעתם ולשתף מנסיון חייהם. אחרי הכל מורה הוא לא מאגר ידע, אלא גם דמות חינוכית שאנו רוצים להכיר וללמוד ממנה. מהי עמדתך בנושא? האם תתערב בפרשת אדם ורטה ותורה לא לפתור כפי שמצפים?

Like · Reply · 4 · January 22, 2014 at 8:06pm - Edited

 **Michal Nudel**  
כבוד השר, אני ורבים שכמותי מעוינים מאד להבין האם קיימת תוכנית להחזרת בתי הספר העמלניים? אני חושבת שאנחנו זקוקים מאד במדינה לאנשי מקצוע ולא שרלטנים... נפחים, רתכים, מסגרים ועוד... היכן הם? חבל מאד שגסרו את בתי הספר הללו, חבל שאנחנו לא מבינים ומפנימים שלא כל אחד מאיתנו יכול ו / או צריך להיות ע"ד / רופא.... מה עם נגרים? סנדלרים? אנחנו זקוקים להם....

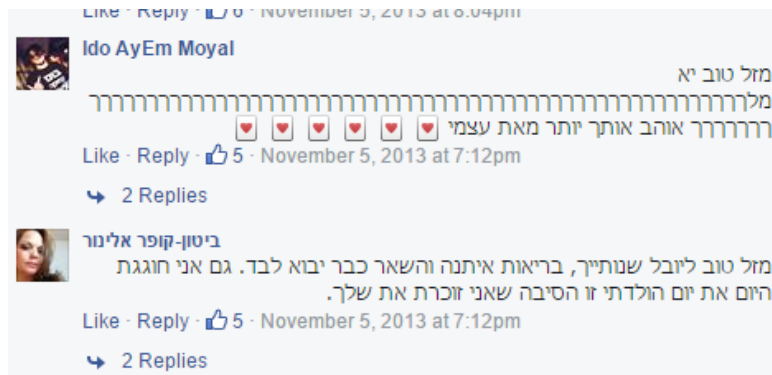
Like · Reply · 4 · January 22, 2014 at 7:42pm

 **שי פירון**  
אנו עמלים על פתיחת בתי ספר טכנולוגיים שיתנו מענה לכלל התלמידים בישראל

Like · 2 · January 22, 2014 at 8:05pm

אופי התגובות של הציבור הנו מגוון, מחד תומכים ומחזקים ומאידך כאלה המבקשים לבקר או ליעץ. לרוב התגובות קשורות לנושא הפוסט או לעניינים שעלו לכותרות בתקופת הפרסום. עם זאת בשל הפופולאריות של העמוד ישנו גם שימוש בפלטפורמה לשיווק ולפרסום. כמו כן, כפי שניתן לראות במסגרת מס' 6 ישנן גם תגובות ישירות, החורגות מהשיח הממלכתי.

### מסגרת מס' 6: תגובות אוהדים



### **ב. תוכן הפוסטים**

תוכן הפוסטים של לפיד מאופיין בקשר ההדוק לשיח הציבורי - האקטואלי ובניסיון להסביר את ה"צד" של לפיד תוך פנייה ישירה לציבור, כך למשל הפוסט שפורסם ב-31 בינואר 2013, מספר ימים לאחר הבחירות:

*לא מפריע לי במיוחד שמפרסמים שהסכמתי לממשלה של 24 שרים כשהנושא בכלל לא עלה לדיון, אבל יש משהו עצוב בדרך שבה אנשים ממהרים להכריז שהם מאוכזבים, ו"הנה ידענו", ו"אתה רואים, היה ברור שהם יהפכו לפוליטיקאים." כל כך הרבה פעמים כבר נחבטנו כולנו, כל כך הרבה פעמים כבר התאכזבנו, שהתקווה שהרגשנו בימים האחרונים מפחידה אותנו במקום לגרום לנו שמחה. נדמה לנו שככל שנקווה יותר, כך יכאב לנו יותר כשיתברר שטעינו. אני מזכיר לכם מה שכבר אמרתי שוב ושוב: תתעלמו מהספינים, תזכרו שרוב הדברים שאתם שומעים הם שמועות שמפריחים אינטרסנטים, בשבועות הקרובים סבלנות היא המפתח.*

(15,736 לייקים, 2080 תגובות, 1190 שיתופים)

פוסט דומה שפורסם גם הוא בתקופת המשא ומתן הקואליציוני (24 בפברואר 2013) מהווה דוגמא נוספת ומובהקת לכך שלפיד מגיב לנעשה במרחב הציבורי ומשתמש בפייסבוק להציג את עמדתו ו"על הדרך" לקבל את תמיכת הציבור:

*קמתי היום מאוחר (מותר לי, היו לי כמה ימים די עמוסים) וגיליתי שבזמן שישנתי ניהלתי מגעים קואליציוניים מאוד אינטנסיביים... (20,844 ליקיים, 2338 תגובות ו451 שיתופים).*

על פניו, הפוסט המפורסם של לפיד על "ריקי כהן מחדרה" מה-1 באפריל 2013 (ראה נספח 14) אשר תיאר את הדברים שאמר לפיד לעובדי האוצר על יוקר המחיה של משפחה מהמעמד הבינוני, עשה את התהליך ההפוך מהמרחב הווירטואלי אל המרחב הציבורי (ליס 2013). אולם, אין לשכוח כי במקור מדובר בהזדמנות של לפיד לספר לציבור על פעילויותיו במשרד האוצר ולהוכיח כי הוא נאמן לאג'נדת הבחירות שלו, בניגוד לפרסומים במדיות אחרות שהופיעו בספירה הציבורית באותה עת. הפוסט על ריקי כהן גם מאפיין את הניסיון של לפיד לפנות לקהל הבוחרים הפוטנציאלי, מעמד הביניים, על כן לא מפתיע כי צמד המילים הללו מופיע בכרבע מכלל הפוסטים<sup>23</sup>. בתוך כך, הסערה שבעקבות הפוסט, אשר התעלם ממעמדות נמוכים יותר, מוכיחה כי הצלחה בפייסבוק לא תמיד מתורגמת להצלחה בשיח הציבורי.

הפוסט על 'ריקי כהן' מעיד גם כי האינטראקציה של לפיד עם המרחב הציבורי הנה סלקטיבית. למרות הסערה שיצר, קולו של לפיד דמם כשבוע עד שב-6 באפריל 2013 פורסם ההספד לאמנון דנקנר ובו כבר לא הוזכר מעמד הביניים, בין היתר נכתוב בו כך:

*"...ונהגנו לנוזף בו ממושכות בעוד דנקנר מזמין אספרסו וסודה אחרי אספרסו וסודה בקצב שגרם לפקיעת הורידים ברגלי המלצריות הצעירות שטופפו סביבנו.... שיא אונו האינטלקטואלי, מוקף אוהבים, כשעל לחייו פירווי קממבר ושפתיו מבהיקות מיין בורדו משובח". (9897 לייקים, 1077 תגובות, 510 שיתופים).*

מאפיין נוסף לכתיבתו של לפיד הוא הפוטנציאל ליצירת קשר בלתי אמצעי עם הציבור, לדוגמא באחד הפוסטים המוצלחים ביותר (14.3.2013) מסוף תקופת המו"מ הקואליציוני, לפיד פנה ישירות לקוראים וכתב: *טוב, זה כנראה הסוף. או בעצם ההתחלה. מתנצל על השתיקה הארוכה, אבל היו עכשיו כמה ימים שבהם כל מילה שהייתי אומר היתה זוכה ליותר מדי פרשנויות וספינים. אחרי שנחתום סופית (כנראה הלילה) אעדכן ואסביר, אבל היה לי חשוב להגיד לקהילת הפייסבוק של "יש עתיד" שאני עדיין כאן ואמשיך להיות כאן מפני שהדיאלוג בינינו הוא חלק מהפוליטיקה החדשה, שבה נבחרו ציבור לא סוגרים דלת ונעלמים יום אחרי שקיבלו תפקיד. תודה על כל התמיכה, ותודה שאכפת לכם.*

(25,570 לייקים, 3404 תגובות, 5015 שיתופים)

<sup>23</sup> המילים מעמד הביניים מופיעות ב-32 פוסטים.

בפוסט זה לפיד כתב במובהק כי מטרתו היא ליצור 'דיאלוג' עם תומכיו ולעדכן אותם בעבודתו. הניסיון ליצור, לכאורה, קשר הדדי בא לידי ביטוי גם בצ'אטים שנהג לערוך בקביעות. באחד מהם שהתקיים ב-13 ביוני 2013 לפיד כתב: *"הדיאלוג אתכם כאן, האפשרות להקשיב ולתקשר בלי מסננות ובלי מתווכים, חשוב לי במיוחד. הערב בעשר נמשיך במסורת שלנו ונפגש פה בעמוד שלי לצ'אט וידאו חי. כולכם מוזמנים"* (1685 לייקים, 816 תגובות, 221 שיתופים). כאמור, אין להתעלם מכך שלא תמיד הכותבים זוכים לתגובה, כפי שכבר ראינו בצ'אט עם פירון. כמו כן, כמות התגובות הנמוכה מטעם הציבור מטילה ספק ברצונו של קהל הבוחרים ליצור קשר בלתי אמצעי עם הנבחר ולאתגר בשאלות.

עם זאת, המילה 'אנחנו' שלפיד השתמש בה הכי הרבה בשנה האחרונה גם היא מעידה כי על הרצון ליצור מראית של דיאלוג וקשר בלתי אמצעי עם הציבור. המילים הפופולאריות ביותר הנוספות הן: 'יותר', 'הזה' ו'וגם'.

בסקירה רוחבית של כלל הפוסטים שפורסמו במהלך השנה ניתן לזהות את השינוי שעבר לפיד. לאחר הבחירות היו יותר פוסטים הנוגעים לניצחון, להבטחות והכילו תמונות של חברי מפלגה, כגון התמונה של חברי הסיעה בביקור ילדים בבית החולים שניידר ב-24.2.15 (ראה מסגרת מס' 7 והרחבה נספחים 15-17).

### **מסגרת מס' 7 : תמונה של חברי סיעת יש עתיד**



בהמשך ניכרת התמקדות בסוגיות המקצועיות הקשורות לתפקידו של לפיד כשר אוצר ולהישגי הסיעה, כגון הפוסט שלפנינו אשר פורסם ב-2 ביולי:

*רק למקרה שמישהו פיספס : מחיר הקוטג' ירד היום.*



*רק למקרה שמישהו ישן : אתמול בלילה העברנו בכנסת בקריאה ראשונה את חוק התחרות בתחום המזון שיוביל להוזלת מחירים של מוצרי מזון רבים.*

*רק למקרה שמישהו לא הבין : בעקביות, בנחישות, בלי לוותר, אנחנו ממשיכים לקיים את ההבטחות שלנו למעמד הביניים. (6153 לייקים, 3558 תגובות, 602 שיתופים).*

דבר נוסף הבולט בסקירה הרוחבית הנו ירידה בכמות הלייקים לפוסטים של לפיד במהלך השנה. מתוך עשרת הפוסטים שקיבלו הכי הרבה לייקים, שמונה התפרסמו בין החודשים פברואר-אפריל. למשל, הפוסט בנוגע להצעת החוק של רונן הופמן לקיצור זמן פגרת הכנסת אשר פורסם ב-23.2.2013 זכה ל-17,345 לייקים, 1,547 תגובות ו-1,345 שיתופים (ראה נספח 18). לעומת זאת הפוסט על מהלך, לא פחות משמעותי שהוביל שי פירון לביטול חוק נהרי אשר פורסם ב-16.7.2013 זכה להתייחסות מועטה יותר שבאה לידי ביטוי ב-2,368 לייקים, 552 תגובות ו-1231 שיתופים (ראה נספח 19). בתוך כך, בתחילת שנת המדידה הופיעו גם הפוסטים הפחות מוצלחים ואלו הכילו תמונות של חברי המפלגה. נשים לב כי כמות התגובות לא הושפעה משינויים בפופולאריות שכן 7 הפוסטים שזכו להכי הרבה תגובות פורסמו בחודשים מאי, אוגוסט וספטמבר. על השיתופים לא ניכרת השפעה של תקופה מסוימת.

מבחינה ויזואלית ב-136 פוסטים לא פורסמו תמונות. דווקא אלו שלוו בתמונות, בעיקר של חברי הסיעה, היו פחות מוצלחים. כך גם הפוסטים שהכילו קישורים ליוטיוב או לכתבות. 12 הפוסטים היחידים שכללו קישורים ליוטיוב קיבלו בממוצע 2,274 לייקים, 588 שיתופים ו-137 תגובות. 15 הפוסטים אליהם צורפו לינקים לכתבות קיבלו בממוצע של 3,528 לייקים, 1,234 תגובות ו-273 שיתופים. כלומר, המלל בתוך הפוסט הנו משמעותי יותר עבור קהל הקוראים.

בכדי להעמיק בהבנת הפעילות של לפיד בפייסבוק, נפנה לאפיון תוכן הפוסטים לפי התמות: אישי, פוליטי או מקצועי. מכיוון שמרבית הפוסטים של לפיד נכתבו על נושאים פוליטיים מתוך זווית אישית החלוקה בין אישי לפוליטי הופכת לעיתים לבעייתית. ניתן לחדד ולומר כי הפוסטים, בעיקר אלו שפורסמו לאחר סיום המגעים הקואליציוניים ומתחילת הכהונה, מאופיינים בצורך של לפיד לקבל תמיכה וחיזוק אישי מהציבור על פעילותיו הפוליטיות, כך למשל הפוסט הבא שפורסם ב-7 במאי 2013:

*כן. זה קשה. ידענו שיהיה קשה, אבל זה לא אותו דבר כשזה באמת מגיע. זה קשה, ואנשים כועסים.....בכל פעם שאתם רואים בטלוויזיה ככרות אפופות עשן של מדינה שהתפוררה, תדעו שמאחוריהן עמדו פוליטיקאים בזבזניים שלא עמדו בלחצים. זה לא הולך לקרות במשמרת*

שלי... אנחנו צריכים גם להיות מסוגלים להרים עיניים לרגע מעל מה שפורסם היום, ולראות את התוכנית כולה. נכון שמעמד הביניים נפגע בטווח הקצר...

בתקופות קשות תמיד יש שתי אלטרנטיבות: להחליט שאתה לבד, או לצאת מהן ביחד.

אנחנו נצא מזה ביחד, וטוב יותר מאיך שנכנסנו" (10,995 לייקים, 18029 תגובות, 1656 שיתופים).

לכן, בכדי לבצע חלוקה, פוסטים שסווגו כפוליטיים עסקו במגעים הקואליציוניים ובמתן הבטחות פוליטיות. כמו כן נלקחו בחשבון התייחסויות לסוגיות מדיניות כגון תהליך השלום, פולארד וכן פוסטים בעניינים מפלגתיים. לאור סיווג זה נמצאו 115 פוסטים פוליטיים. ממוצע הלייקים בפוסטים אלו היה 3,966 וממוצע התגובות והשיתופים עמד על 1,022 ו-286 בהתאמה. כלומר, מתוך כלל האוהדים בעמוד 1.58%, 0.41%, 0.11% לחצו על לייק, תגובות ושיתופים בהתאמה.

מתוך עשרת הפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר מבחינת לייקים - שישה עסקו במגעים הקואליציוניים ושלושה בענייני דת או חרדים (ראה נספחים 15, 20-21). דווקא הפוסטים על הישגי המפלגה זכו פחות להתייחסות מהציבור הן מבחינת לייקים, לתגובות ושיתופים. כך גם הפוסטים שהכילו תיוג תמונות של חברי המפלגה. לדוגמא, בפוסט שפורסם ב-15.2.2013 וזכה ל-21 לייקים, 3 תגובות ו-0 שיתופים נכתב: **השתלמות לחי"כים החדשים** ונוספה לו תמונה הממחישה את הכתוב.

הפוסטים הפוליטיים שזכו לתגובות ושיתופים רבים כללו התבטאויות של לפיד לגבי נושאים אקטואליים בהם דנה סיעתו כגון המצב הכלכלי או השוויון בנטל (ראה נספח 22). הפוסטים שזכו לפחות תגובות ושיתופים, מעבר לכתיבה על חברי המפלגה, הנם תיוגים של תמונות וטקסטים המתארים את התמונה. ניתן להניח כי אלו מטבעם מעוררים פחות רצון לתגובה בניגוד להתייחסות לענייני השעה (ראה נספח 17).

הפוסטים שסווגו כאישיים עסקו בחייו הפרטיים של לפיד או שמטרתם הייתה הבעת עמדה אישית, בניגוד להצגת עובדה. כמו כן, נכללו גם ציטוטים מספרים או טורים של לפיד (ראה נספח 23). על פי חלוקה זו פורסמו במהלך השנה 56 פוסטים אישיים באורך ממוצע של 16 שורות. הפוסטים האישיים קיבלו בממוצע 7,992 לייקים, 1,068 שיתופים ו-469 תגובות בממוצע. בלשון אחר, מתוך כלל האוהדים 3.18%, 0.43% ו-0.19% בהתאמה בחרו ללחוץ על לייק, להגיב ולשתף.

הפוסטים האישיים התגלו כמוצלחים ביותר מבחינת כמות הלייקים, שכן חמישה מתוך כלל הפוסטים הכי 'מלוקלייקים' במהלך השנה היו בסגנון אישי. עם זאת, ניכר כי רמת ההצלחה הייתה תלויה

ברמת הנגיעה של האישי בספרה הציבורית. לדוגמא הפוסט השני הכי מצליח מתוך כלל הפוסטים פורסם ב-27 בדצמבר 2013, לזכרו של אביו של לפיד, דמות בולטת במרחב הציבורי:

*היום יש לאבא שלי יום הולדת. הוא בן 82.*

*אחרי האיבחון הסופי הוא לקח את מירב ואותי לפאב ברחוב ירמיהו. ישבנו עד מאוחר בלילה והוא דיבר על מותו הצפוי באותו אופן בו דיבר על כל דבר אחר בחייו: בגלוי, בלי סנטימטר של רחמים עצמיים.*

*"התלונה היחידה שיש לי עליך, אמרתי לו אז, "הוא שלא הכנת אותי לחיים שאתה לא נמצא בהם."*

*"כן הכנתי אותך, הוא אמר, "אתה פשוט עוד לא יודע את זה."*

*חמש שנים עברו מאז מת.*

*אבא שלי צדק בלא מעט דברים, בזה הוא טעה. ( 32293 לייקים, 2532 תגובות, 585 שיתופים).*

לחילופין, שמונת הפוסטים הפחות 'מלוקלייקים' הכילו תמונות של לפיד במגוון סיטואציות. למשל הפוסט שזכה למספר הלייקים הנמוך ביותר (76) נכתב ב-4.3.13, כלל תמונה של לפיד ואת הכיתוב: *מפגש עם ארגון YRF שתומך בלמעלה מ-10,000 תלמידים בפריפריה* (6 תגובות ו-0 שיתופים). גם רמת התגובות והשיתופים הנמוכה מאפיינת פוסטים בהם לפיד פרסם תמונות בעיקר של עצמו.

בהקשר זה יוצאת מהכלל תמונה עם אובאמה מה-21 במרץ 2013 בעת ביקורו של נשיא ארה"ב בישראל, מעל התמונה נכתב: *שעה עד שמצאנו זווית צילום שבה אנחנו באותו גובה* (24,775 לייקים, 1,096 תגובות, 47331 שיתופים). בניגוד לשאר פרסומי התמונות שהיו פחות מוצלחים, כאן מדובר בכתיבת פרשנות יצירתית וייחודית לתמונה. כמו כן, זוהי התייחסות לאירוע שהיה בכותרת העיתונים ולכן מוכר לציבור יותר מאשר ממפגש עם ארגון YRF או מביקור חברי יש עתיד בבית החולים שניידר (ראה מסגרת מס' 7).

בנוסף, יש לציין כי הפוסטים האישיים שזכו לשיתופים רבים הכילו או נאומים של לפיד או ציטוטים מתוך הספרים / הטורים שלו (ראה נספח 23). למעשה, אלו היו שישה מתוך עשרת הפוסטים שקיבלו את מספר השיתופים הרב ביותר. אם כן, בפוסטים האישיים ניכר כי לציבור היה עניין רב לשמוע את עמדותיו האישיות בענייני השעה. בנוסף, סגנון הכתיבה וההשקעה בפוסט התגלה כמשתלם.

הפוסטים המקצועיים אפיינו בעיקר את תקופת כהונתו של לפיד כשר האוצר והחלו להופיע בתחילת אפריל. בהקשר זה נלקחו בחשבון גם התייחסויות מקצועיות להישגים של המפלגה. הנושאים המרכזיים שהועלו תוך כדי הצגת הבטחות והישגים היו דיור, תעסוקה ומסים (ראה נספחים 14, 19 ו-24). על בסיס סיווג זה נספרו 40 פוסטים מקצועיים אשר זכו בממוצע ל-4,133 לייקים, 1,636 תגובות, 377 שיתופים אורכם

הממוצע היה 16 שורות. מתוך כלל האוהדים 1.65% אהבו את הפוסטים, 0.65% ו-0.15% הגיבו או שיתפו בהתאמה.

עשרת הפוסטים המקצועיים שקיבלו הכי הרבה לייקים פורסמו בחודשים אפריל-מאי, בתקופת העדכונים הראשונים בנוגע לפעילותו כשר האוצר ובתחילת תקופת 'הגזירות הכלכליות' שלאחריה ניתן לראות ירידה בפופולאריות של לפיד. הפוסטים המוצלחים ביותר הציגו התייחסות אישית לאירועים כלכליים שתפסו מקום בספירה הציבורית. לדוגמה הפוסט המקצועי המוצלח ביותר פורסם ב-9 באפריל ובו לפיד הגיב על הפרסומים במדיה המסורתית בנוגע לכך שהוא מתכוון להעלות את שכר הלימוד האוניברסיטאי. בניגוד למכתב רשמי ולקוני מטעם משרד האוצר, שכל אזרח יכול לקבל בתיבת הדואר שלו, לפיד פנה באופן ישיר ליסטודנטים יקרים, בלשון זו:

*סטודנטים יקרים, עושים עליכם סיבוב.*

*למה סיבוב?*

*כי קמתי היום בבוקר והתברר לי שהוכרזה מלחמה נגד קיצוץ שמעולם לא היה. כשבאתי לאוצר הבטיחו לי שיהיו לא מעט ספינים, אבל זה כבר מגוחך. איש לא החליט להעלות את שכר הסטודנטים, אין שום אולטימטום באוויר, ואילו חשבתי שהולכים לפגוע בסטודנטים הייתי נוסע אלי הביתה כדי להפגין נגד עצמי בעצמי. אז למה נציגי התאחדות הסטודנטים פרסמו את זה? כדי שאני אאלץ להכחיש ואז הם יוכלו לומר שהם כופפו אותי. זה קצת עצוב שדווקא נציגי הציבור הכי צעיר במדינה משתמשים בטריקים של הפוליטיקה הכי ישנה. כמו שאתם יודעים, התקציב הקרוב ישים את האדם העובד במרכז. לא רק את ריקי כהן, אלא גם את הבן שלה, שרוצה ללמוד הנדסת מחשבים. כי סטודנט שעובד בעבודה זמנית ומכין את הבסיס האקדמי לחייו המקצועיים, הוא הליבה של חזון האדם העובד שאנחנו מובילים היום.*

*הוא מעמד הביניים של מחר. הוא השדרה המרכזית שהמשק יישען עליה בעוד שנתיים או שלוש, כשהוא יסיים ללמוד וייכנס לשוק העבודה. הוא האיש שאני רוצה לעזור לו. התקציב הקרוב לא יהיה קל, וכולנו נצטרך להתגייס. אבל הוא יהיה התקציב שישים – בפעם הראשונה – את מעמד הביניים במרכז. וגם את מעמד הביניים של העתיד. (19842 לייקים, 2598 תגובות, 3281 שיתופים)*

הפוסטים המקצועיים הפחות מוצלחים מבחינת לייקים תגובות ושיתופים הציגו מידע כללי ושילבו לינק לכתבה או הזמנה לצפות בנאום. כך לדוגמה, שיתוף פוסט של יעל גרמן בנוגע להישגיה וכוונותיה להמשיך אשר פורסם ב-12 בדצמבר 2013, זכה ל 858 לייקים, 147 תגובות ו-2 שיתופים (ראה נספח 25). יש לציין כי על

מנת להרחיב ולקרוא את מה שכתבה גרמן היה צורך לחחוץ על כפתור נוסף, מה שהופך את הקריאה ליותר מורכבת. בנוסף, ניתן להסיק כי העובדה שהציבור יודע שלפיד כותב את הפוסט מלכתחילה מעניקה לו יותר לייקים.

בתוך כך היו גם פוסטים שהפתיעו בכמות לייקים נמוכה, למשל הפרסום ה-7 מהסוף שהועלה לרשת ב-27.10.2013 ומספר בצורה תמציתית על הישג מקצועי משמעותי:

*הוספנו היום 108 מיליון שקלים לתקציב המכללות הטכנולוגיות. חינוך טכנולוגי איכותי < שילוב*

*גברים חרדים ונשים ערביות < עובדים חדשים בתעשייה < מעגל יצרני גדול יותר . (1406 לייקים, 299*

תגובות, 59 שיתופים).

כדי להבין מדוע הפוסט הצליח פחות, יש לראותו בהקשר הרחב של התקופה המדוברת, היינו המחצית השנייה של 2013 בה לפיד החל לאבד פופולאריות<sup>24</sup>. כמו כן ראוי לתת את הדעת לכך שהפוסט הנו לקוני ואינפורמטיבי. המשמעות היא שניתן למצוא את המידע גם באתרי החדשות, זאת בניגוד לפוסט שפונה לסטודנטים החוששים מעליית שכר הלימוד. אם כן, מאפיין נוסף של הפוסטים הפחות "מלוקלייקים", הנו הצגת רשימה לקונית של הצלחות ללא התייחסות אישית.

בבחינת כמות התגובות נצפתה הלימה בין הנוכחות של הנושא במרחב הציבורי למספר התגובות. ארבעת הפוסטים שקיבלו הכי הרבה תגובות, נכתבו בזמן 'הגזירות הכלכליות' (מאי 2013). למשל, הפוסט המקצועי שקיבל הכי הרבה תגובות (7,390) וכן 9,262 לייקים ו-922 שיתופים עסק במסיבת העיתונאים עם עופר עייני מה-9.5.2013 שעניינה היה אותן 'גזירות'. התגובות ברובן לא היו חיוביות ומיעוטן זכה להתייחסות של צוות יש עתיד. הפוסטים שזכו למספר התגובות הנמוך ביותר כמו גם אלו שזכו לפחות לייקים תיארו הישגים, בעיקר מהמחצית השנייה של 2013. הפוסטים המקצועיים שזכו להכי הרבה שיתופים הם גם אלו שהגיעו בסופו של דבר למרחב הציבורי ולא תמיד בהקשר חיובי. מדובר בין היתר בפוסט על שכר הלימוד של הסטודנטים (3,281 שיתופים) ובפוסט על ריקי כהן מחדרה (1,468 שיתופים).

בין אם מדובר בפוסט מקצועי, פוליטי או אישי ניכר כי הנוכחות של הנושא במרחב הציבורי משפיעה על רמת הפופולאריות שלו בקרב הציבור, בין אם באופן חיובי ובין אם באופן שלילי. כמו כן, בולטת העובדה כי הציבור מעונין לקרוא על עמדתו האישית של לפיד באותם נושאים, במיוחד אם מדובר בדברים שלא ניתן למצוא במדיות אחרות.

---

<sup>24</sup> ביחס לתקופה שלאחר הבחירות (ליס, 2013).

לשם השלמת בחינת העמוד של יאיר לפיד נעבור לסיווג הפוסטים לפי הקטגוריות: פרסונה פוליטית, חבר מפלגה, נאמן ציבור או משרת ציבור. כפי שכבר נטען בנוגע לקושי להבדיל בין פוסטים אישיים לפוליטיים, אין זה פשוט לקבוע באילו פוסטים לפיד הוא פרסונה פוליטית ובאילו מדובר בנאמן ציבור. לפיכך פרסומים אשר מטרתם הנה הבעת דעה כללית סווגו כפרסונה פוליטית ואילו פרסומים שמטרתם הייתה התייחסות לפעולות והישגים נקודתיים סווגו כנאמן ציבור.

לפי חלוקה זו נמצא כי כפרסונה פוליטית הועלו 84 פוסטים אשר זכו בממוצע ב-7,249 לייקים, 1,023 תגובות ו-439 שיתופים. כלומר, מתוך כלל האוהדים 2.89% לחצו על הלייק, 0.41% הגיבו ו-0.17% שיתפו פוסטים שפורסמו כפרסונה פוליטית. כצפוי, מרבית הפוסטים כפרסונה פוליטית מציגים בפנינו זווית אישית לאירועים אקטואליים. בתוך כך, ככל שהפרסום הכיל אמירה עם מסר ייחודי יותר כך הפוסט זכה ליותר לייקים. למשל הפוסט שפורסם ב-27.9.2013 ובו נכתב המסר הבנאלי "**ברוכים הבאים לאחריי החגים**" זכה ל-3,074 לייקים. לעומת זאת, פוסט ההספד לאמנון דנקנר "**שהלב שלו היה נוח ונימוח**" ושהיה חבר קרוב של משפחת לפיד (ראה נספח 27), זכה ל-9,897 לייקים, משמעותית הרבה יותר לייקים מפוסט 'אחרי החגים' מסקנה זו רלוונטית גם לכמות התגובות והשיתופים, שכן פוסטים עם תיוג תמונות זכו לפחות תגובות ואילו הבעת דעה כלפי החרדים, הבחירות, גיוס נשים זכו לתגובות רבות יותר (ראה נספחים 20-22).

כנאמן ציבור פורסמו 72 פוסטים עם ממוצע של 5,267 לייקים, 1,850 תגובות ו-435 שיתופים. מתוך כלל האוהדים 2.10%, 0.74% ו-0.17% לחצו על לייק, הגב או שתף בהתאמה. הפוסטים שקיבלו הכי הרבה לייקים הופיעו בתקופת המגעים הקואליציוניים. מבין הפוסטים שקיבלו מספר נמוך של לייקים, ניתן לזהות פוסטים מהמחצית השנייה של שנת 2013. משמעות הדבר היא כי קיים קשר מובהק בין כמות הלייקים למידת הפופולאריות של לפיד. כאשר בוחנים את הפוסטים שזכו למספר הרב ביותר של תגובות ושיתופים, נמצא כי אלו פורסמו בנוגע לנושאים כלכליים - מקצועיים שעוררו 'סערה' גם במרחב הציבורי. לדוגמא פוסט הפניה לסטודנטים אשר הוצג במסגרת זו.

ישנם 37 פוסטים שניתן לאפייןם כחבר מפלגה ואלו זכו להתייחסות מועטה ובממוצע קיבלו 990 לייקים, 174 תגובות ו-50 שיתופים. ביחס לכמות האוהדים לעמוד מדובר ב-0.39% אשר לחצו על לייק ו-0.07% שהגיבו ורק 0.02% ששיתפו. חלק ניכר מפרסומים אלו, אשר כאמור היו מוצלחים פחות, הכילו תיוגים של חברי הכנסת בפעולה. עיקר הפוסטים הללו פורסמו דווקא בתחילת הקדנציה, היינו בין פברואר למרץ 2013. כל 16 הפוסטים שניתן להגדירם כמשקפים דמות של משרת ציבור הכילו הן הזמנות לציאטים והן את הציאטים עצמם של לפיד וחברי המפלגה. שבעה מתוכם פורסמו ביום אחד (22.1.2013) אשר בו לרגל ציון שנה

לבחירות נערך צ'אט של הח"כים ושרי יש עתיד. ראוי לתת את הדעת לכך שממוצע התגובות לפוסטים מסוג זה הנו 892 והלייקים והשיתופים עומדים על 1,668 ו-1361 בהתאמה. מתוך כלל האוהדים מדובר ב-0.36% שלחצו על הגב, 0.66% ו-0.05% אשר אהבו ושיתפו בהתאמה. כמות התגובות הנמוכה, מעידה שוב כי הציבור לא שש ליצור קשר בלתי אמצעי ללא מתווכים. כמות התגובות הנמוכה בולטת הן ביחס לממוצע התגובות הכללי (1,134) והן ביחס לכמות הלייקים לפוסט עצמו אשר גבוה פי שתיים ממספר התגובות, כלומר, לאנשים יותר קל ללחוץ על לייק מאשר לכתוב.

סקירה של עשרת הפוסטים המוצלחים ביותר מגלה כי תשעה מתוכם היו כפרסונה פוליטית ואחד כנאמן ציבור. כמו כן, שבעה פרסומים היו אישיים ו-שלושה פוליטיים. לא ניתן לאפיין נושא אחד מוצלח יותר. עם זאת ניתן לציין כי בעשירייה הראשונה ישנם שלושה פוסטים על המגעים הקואליציוניים ושלושה בנושאים אישיים. באחד מהם נכתב: **"אני שוקל לפעול לסגירת ערוץ הכנסת. היום באמצע ישיבת המליאה זוגתי שתחיה סימסה לי: 'זה לא יפה לשכב ככה בכסא, שב זקוף'."** (27,066 לייקים, 1934 תגובות, 634 שיתופים). לעומת זאת, כל 10 הפוסטים הפחות מוצלחים נכתבו כחבר מפלגה וכללו תיוג תמונה של חברי הכנסת מהסיעה.

כאשר אנו בודקים את עשרת הפוסטים שזכו לתגובות הרבות ביותר נגלה כי שבעה מתוכם נכתבו כנאמן ציבור ו-שלושה כפרסונה פוליטית. כמו כן, מתוך אותם עשרה פוסטים ניתן לאפיין שישה כמקצועיים, אשר בהם התגובות לאו דווקא היו חיוביות, כמו למשל הפוסט על ריקי כהן. ראוי לשים לב כי קיימת התאמה בין פוסטים שקיבלו פחות לייקים לפוסטים שקיבלו פחות תגובות ושיתופים. כפי שכבר צוין ניתן לאפיין פוסטים אלו כתיוגים לתמונות של יאיר לפיד או חברי מפלגתו.

מבחינת שיתופים, מתוך עשרת הפוסטים המוצלחים ביותר שישה פורסמו כנאמן ציבור ואחד היה מקצועי מחודש מאי 2013 ונגע ב'גזירות הכלכליות', ארבעה פוסטים היו פוליטיים וארבעה היו פוסטים אישיים. המאפיין המרכזי של הפוסטים הללו הנו מספר השורות הארוך ובכך שלא פעם מדובר בנאומים ובטורים שלפיד פרסם בעבר בעיתונות. למשל, אחד הפוסטים המוצלחים מבחינת שיתופים הנו ציטוט מתוך נאום של לפיד ב'שרים בכיכר' 2006 (ראה נספח 28).

לסיכום, אנו רואים כי לפיד השתמש בפלטפורמה הקיימת כדי ליצור קשר עם הציבור, לעדכן ובעיקר לקבל חיזוקים על פעילותיו מקהל האוהדים הפוטנציאלי, כל זאת תוך אינטראקציה מתמדת עם הנושאים הנוכחים במרחב הציבורי. בתוך כך, לפיד בחר את הנושאים במרחב הציבורי בצורה סלקטיבית ולא תמיד התייחס לסוגיות אחרות המעוררות דיון, דוגמת ה'סערה' הציבורית שהוא עצמו יצר בפוסט ריקי כהן. לפיד

ניסה לפנות לקהל הבוחרים הפוטנציאלי ה-כל ישראלי ולדון בעניינים שמעניינים אותנו, היינו החרדים והבעיות החברתיות- כלכליות.

מאפיין מרכזי נוסף של לפיד שאין להתעלם ממנו הוא העובדה שאמנם לפיד השתמש בנימה מאוד אישית אולם לא נטה לשתף בחיי היום יום שלו, זאת בניגוד למידע האישי המופיע בפיד היעל אודותי. אם כן, הניתוח מראה כי לפיד מלהטט בין יכולת הפייסבוק ליצור קשר ישיר ללא מתווכים בכל עניין ועניין לבין הנושאים שהוא לא רוצה שיועלו בפייסבוק



## יצחק (בוז'י) הרצוג - ניתוח עמוד פייסבוק

### א. מבנה כללי

יצחק (בוז'י) הרצוג אשר כיהן כיו"ר האופוזיציה בסוף פעילותה של הכנסת ה-19 מנהל עמוד<sup>25</sup> בשם יצחק (בוז'י) הרצוג-Isaac Herzog ולו 22,444 אוהדים<sup>26</sup>. בשנת 2014, לקראת הבחירות לכנסת ה-20 הוקם גם עמוד אוהדים נפרד בשפה הרוסית.

הפוליטיקאי הוותיק מטעם מפלגת העבודה פתח את עמוד הפייסבוק שלו בראשית דצמבר 2010 בעת כהונתו כשר הרווחה. ניכר כי הפוסטים הראשונים לא נכתבו על ידיו אלא הועתקו מהודעות רשמיות של לשכתו לעיתונות. לדוגמא, ב-23 בדצמבר 2012 נכתב: *אתמול (יום ד', 22.12.2010) הושק ספרו של השר יצחק (בוז'י) הרצוג, "תכנית עבודה – מתכון לרווחה כלכלית". הספר מציג את נקודות התורפה של החברה הישראלית...* (2 לייקים). בתחילה התייחסות הציבור לפוסטים הייתה מזערית. במהלך שנת 2011 הפעילות של הציבור בעמוד של הרצוג לא השתנתה הרבה, אך הפוסטים החלו להיכתב בגוף ראשון ואליהם התווספו תמונות. גם במהלך שנת 2013 הטון הרשמי שעלה מהכתיבה לא השתנה וכך גם ההתייחסות לאירועים שוליים מהמרחב הציבורי. אולם, בתקופה זו אירוע מרכזי בחייו של הרצוג השיק להתרחשות חשובה במרחב הציבורי. מדובר בניצחונו בפריימריז במפלגת העבודה, אשר זיכה את הרצוג בתפקיד יו"ר האופוזיציה. בעקבות כך גדל מספר האוהדים של הרצוג וחלה עלייה בלייקים, תגובות ושיתופים לפוסטים שפרסם. במהלך התקופה הנבדקת אורך ממוצע של פוסט היה שבע שורות. מבחינת תגובות הציבור נמדדו בממוצע לפוסט 233 לייקים, 33 תגובות ועשרה שיתופים. מתוך כלל האוהדים לעמוד מדובר ב-1.04% שלחצו לייק, 0.15% הגיבו ו-0.04% שיתפו פוסטים. בתקופת המדידה בין 23 בינואר 2013 ל-22 בינואר 2014 התפרסמו בפייד של הרצוג 582 פוסטים. לרוב הועלו כ-שני פוסטים ביום ולפעמים גם שלושה ב-21 בנובמבר, יום הפריימריז פורסמו חמישה פוסטים.

אם נבחן את המבנה הכללי של העמוד בתקופה המדוברת, נגלה כי המידע בפייד 'על אודות' בעמוד הנו דל מאוד ומכיל בעיקר מידע אינפורמטיבי (גר בתל אביב, נשוי וגבר). כמו כן בפייד זה מופיעה פעמיים כתובת המייל של הרצוג בכנסת וקיים לינק לאתר האינטרנט המפלגתי. בפייד התמונות ניתן למצוא אלבומים של הרצוג בשלל אירועים בעיקר מהשנים 2011-2012 וכן מתקופת הפריימריז האחרונים. בשנת 2013 יצר הרצוג שלושה אירועים אשר מזמינים לכנסי תמיכה בו בבחירות הפנימיות. לאירוע המרכזי שהתקיים ב-31 באוקטובר הוזמנו 3,155 איש. מתוכם 192 סימנו שיגיעו, 52 קוראים סימנו שאולי יגיעו והיתר לא הגיבו.

<sup>25</sup> <https://www.facebook.com/IsaacHerzog>.

<sup>26</sup> נכון ל-24 בפברואר 2013.

לאירוע פריימריז שהתקיים בירושלים סימנו שיגיעו כ-3% מהמוזמנים ולאירוע בחיפה אליו הוזמנו מעט אנשים, כ-16% מהם לחצו על כפתור ההגעה.

בפיד הראשי ניתן למצוא בצד שמאל את 12 העמודים שהרצוג אוהד. כולם קשורים למפלגת העבודה אך ניכר כי אין ייצוג מלא. למשל, הרצוג סימן בלייק רק שלושה עמודים של חברים מהמפלגה: מרב מיכאלי, איתן כבל ואמנון זילברמן. כמו כן, אמנם סומן לייק לעמוד של המשמרת הצעירה בבת ים אבל לא לעמוד המשמרת הצעירה בירושלים.

בדומה לשני נבחרי הציבור האחרים בהם דנו, בשל מגבלות הפייסבוק, תגובות האוהדים נדחקות לשולי העמוד. בתוך כך, לא נצפו מקרים בהם הרצוג ענה לפוסטים של הציבור או לתגובות הקוראים על פוסטים שלו. יש לציין כי דווקא בעמוד של הרצוג נראה כי מרבית התגובות של הכותבים על הפוסטים קשורות לנושא הפוסט וכי מתקיים דיון ענייני, עובדה שיכולה להיות נעוצה במספר המגיבים הנמוך מלכתחילה. אך, גם בעמוד זה כמו באחרים ניתן למצוא פרסומות ועצומות שלא קשורות לנושא המדובר (ראה מסגרת מס' 8).

### מסגרת 8: תגובות לעמוד לפוסטים של הרצוג

The screenshot shows a Facebook post by Gabi Malka with several comments. The comments are:

- Gabi Malka:** אתה צודק וכדאי לרדת לשטח ולפגוש באנשים לתמוך ולעזור בוי' סומכים עליך  
Like · Reply · 1 · April 18, 2013 at 9:20pm
- סוהיל זידאן:** כל הכבוד בוג' אני מהתומכים שלך פשוט איש יקר אדילוג בהצלחה תמיד -  
סוהיל זידאן -זמר  
Like · Reply · April 18, 2013 at 10:46pm
- רונאל כהן:** בוי' - בחרתי ברך, אך אני חלוק עליך. אני דווקא חושב שמפלגת העבודה לא צריכה להתעסק במונציפלי - נגמר העידן שמעניין את תושבי הרשויות המקומיות הפוליטיקה הארצית. ממילא כולם רצים ברשימות עצמאיות ומתנערים בצדק מזיהוי מפלגתי. אז אין סיבה לעבודה להשתתף בחגיגת פיזור הכספים ופוטנציאל השחיתות הזאת. וכל זאת מבלי חלילה לפגוע בזכרו של סעדיה חתוכה ז"ל.  
Like · Reply · April 18, 2013 at 10:00pm
- שלום מויאל:** לבוי' שלום שמי מויאל שלום וכבדתי אותך בהזמנה לקבלת יקר פתח תקווה ואפילו ברכה לא שמעתי ממך בכל אופן תודה רבה  
Like · Reply · April 18, 2013 at 9:44pm
- George Eyal:** מפלגת העבודה הייתה עושה שירות מעולה אם הייתה דוגמת לאיחוד רשויות. הבובז הנפשע של רשויות קטנות באות על חשבון הכיס של התושבים.  
Like · Reply · 1 · April 18, 2013 at 9:20pm
- עמוס כהן:** היום אונסים ורוצחים את הילדים שלנו. אל תדאגו מחר יאנסו וירצחו את שלכם.אני מבין בזה אני רוצח.לא מאמינים תשמעו את זה:  
<https://www.youtube.com/watch?v=rBrw0ZH8fwk.....nr>

At the bottom of the comments section, there is a video player with the text: "זה למי שאוהב את הבנות שלו עמוס הרצוג. מדבר ברדיו" (This is for those who love the girls, Amos Herzog. Speaking on the radio).

בפייסבוק קיים פוטנציאל לדיאלוג לא רק בין הנבחר אלא גם בין הנבחרים לבין עצמם. ב-19 בפברואר פרסם הרצוג פוסט המברך את ח"כ קארין אלהרר מיש עתיד ובאחת התגובות היא כתבה לו בחזרה תודה (ראה מסגרת מס' 9). הרצוג לא הגיב וגם לא השתמש באופציית הלייק המקובלת. לפעמים הדיאלוג היה פחות שקוף ולבא לידי ביטוי בפוסט שכתב הרצוג בגנות פעולות לפיד כשר האוצר

### מסגרת 9: הפייסבוק ככלי לאינטראקציה בין פוליטיקאים



**יצחק (בוז'י) הרצוג - Isaac Herzog**  
February 19, 2013 · 🌐

אני מברך את חברתי חברת הכנסת קארין אלהרר מיש עתיד על נאום הבכורה שלה בכנסת. קארין מתנהלת בכסא גלגלים אבל זה לעולם לא הגביל אותה בפועלה כולל במאבקים שניהלה גם נגדי כשר הרווחה למען המטרה הנעלה של סיוע לאנשים עם מוגבלויות

Like · Comment · Share · 👍 252 💬 18

February 20, 2013 at 11:37am · Like

**קארין אלהרר** ✓  
בוז', המון תודה!  
February 20, 2013 at 2:22pm · Like

### **ב. תוכן הפוסטים**

ניתן לאפיין את הפוסטים של הרצוג שהתפרסמו בתקופת המדידה בכך שהם שיקפו בפנינו את סדר יומו הפוליטי ובכלל זה הראיונות, הנאומים והפגישות שלו. 124 פוסטים קשורים לראיונות של הרצוג בתקשורת או לנאומים שלו. חלק ניכר מהפוסטים על הראיונות היו אינפורמטיביים ופירטו את מועד הראיון והמקום בו ניתן להאזין / לצפות בו (ראה מסגרת מס' 10)

### מסגרת 10: פוסט אופייני של הרצוג



**יצחק (בוז'י) הרצוג - Isaac Herzog**  
October 7, 2013 · 🌐

בוקר טוב, כעת ביומן הבוקר של רשת ב בנושא נאום נתניהו

Like · Comment · Share · 👍 60 💬 2

👍 60 people like this. Top Comments ·

Write a comment...

**Yaniv Groch**  
בוז הרצוג חתך וחפרך  
Like · Reply · October 10, 2013 at 11:41pm

**Hanan Zarif**  
יפה דיברת, בהצללה  
Like · Reply · October 7, 2013 at 7:28am

בתוך כך 41 פוסטים הכילו לינקים לאותם ראיונות או נאומים של הרצוג. באלו צפו כמה מאות איש כשלפעמים כמות ההתייחסויות לפוסט הייתה גבוהה מכמות הצפיות. לדוגמא ב-26 באוגוסט פרסם סרטון בן 8:58 דקות בו הודיע הרצוג על מועמדותו לראשות המפלגה. בסרטון זה צפו 264 איש. הפוסט אשר פרסם את הסרטון קיבל 396 לייקים, 88 תגובות ו-13 שיתופים. כלומר, חלק מהאנשים לא טורחים להיכנס ללינק ועושים לייק על סמך המידע הראשוני שהם מקבלים. בבחינה רוחבית מגלים כי ממוצע הלייקים לפוסטים המכילים לינקים לנאומים / ראיונות עומד על 155 וממוצע תגובות והשיתופים היה 22 ו-5 בהתאמה. לעומת זאת, פוסטים המכילים רק מידע אינפורמטיבי על הראיונות / נאומים (ראה מסגרת 10) זוכים בממוצע ב-80 לייקים, 11 תגובות ו-2 שיתופים. משמעות הדבר היא כי אמנם הציבור לא טורח לקרוא / לצפות, אך הוא מייחס חשיבות לקבלת האפשרות לצפות בנבחר ולדעת שהוא בפועל דיבר / נאם, לעומת חוסר העניין לדעת מתי ואיפה מתכוון הפוליטיקאי מתכוון להופיע.

כאמור, פרסום הראיונות והנאומים משקף מגמה כללית יותר של הרצוג לשתף אותנו בנושאים שעל סדר יומו גם אם אלה לא דווקא קשורים את סדר היום הציבורי. לדוגמא הפוסט לגבי ביקור בשבעה ביהוד, העדכון לגבי כנס 20 שנה להסכמי אוסלו או הצגת מידע מכינוס חירום של שדולת הגמלאים בכנסת (ראה נספחים 29-31).

ניתן לזהות מספר נושאים קבועים אשר אמנם מעניינים את הרצוג, אך לא דווקא נוכחים במרחב הציבורי. הנושא הראשון קשור לתפקידו הקודם כשר הרווחה, כלומר, אלימות, ילדים, נוער או שירותי רווחה. כך לדוגמא הפוסט שעלה לאחר פרסום דוח של מכון חרוב ב-3 בדצמבר 2013 על אלימות בילדים ואליו צורף לינק לכתבה הרלוונטית:

*דוח מכון חרוב, שבדק דיווחי עובדים סוציאליים בשנת 2012, מעלה תמונה קשה של התעללות בילדים בישראל. לפי הדו"ח, 40 אלף קטינים נחשפו להתעללות והזנחה בשנה שעברה. מדובר במגמה המשקפת את פניה של חברה שהולכת וחווה התדרדרות מוסרית ואטימות לסבל של החלש וחסר הישע. חברה שמאבדת את המצפון והנהגה שאינה מסוגלת לתת כל תקווה. אלה מצטרפים למקרה ההתאבדות וניסיון ההתאבדות של שני ילדים שככל הנראה עברו התעללות חברתית. מעבר לטיפול המידי הכולל איתור ומניעה של כל מקרה ומקרה, אני רואה קשר בין מקרים אלה לתופעות חברתיות נוספות המאפיינות מדינה במשבר: אובדן הקהילתיות והערבות ההדדית, פערים כלכליים, ואלימות השיח הציבורי. <http://www.ynet.co.il/articles/0%2C7340%2CL-4460484%2C00.html>*

(100 לייקים, 10 תגובות ו-11 שיתופים)

בשל השיתוף של הלינקו של הנושא עלה על סדר היום הציבורי, אולם לאו דווקא היה במרכזו. הנושא השני אשר בלט בעמוד היה התהליך המדיני. בעניין זה ובנוגע לסוגיות הקשורות למזרח התיכון פורסמו 49 פוסטים. לא תמיד התחומים הללו היו בכותרות, אך הרצוג התמיד לעדכן את אוהדיו בעמדותיו ופעילויותיו. לדוגמה נוכל לראות במסגרת מס' 11, מידע לגבי פגישתו האישית עם אבו מאזן ברמאללה.

### מסגרת 11: הרצוג נפגש עם אבו מאזן

**יצחק (בח"י) הרצוג - Isaac Herzog**  
December 1, 2013 at 4:00pm · Edited · 🌐 · 📷

נפגשתי לפני זמן קצר עם יו"ר הרשות הפלסטינית אבו מאזן במוקטעה ברמאללה. בפגישה השתתפו חברי ארגון מרגלית ועומר בר לב. התרשמתי שיש פרטנר שמוכן ללכת כברת דרך לשלום ולצעדים מקוריים ואמיצים בנמשאי הליבה. הבעתי בפני אבו מאזן את הצורך להגיע להסדרים מהותיים בתחום הביטחון כדי להבטיח את עתידם המשותף של ילדינו, ולחזור באומץ להסכם ולמימוש חוון שתי המדינות על בסיס חילופי שטחים. חזרתי והדגשתי בפני אבו מאזן, כפי שהדגשתי בפני נתניהו, שקיימת בפנינו הזדמנות היסטורית לשלום ועלינו לעשות כל שבאל ידנו לממשה וכי מפלגת העבודה תסייע בכל דרך למימוש החוון הזה באמצעים הפוליטיים והציבוריים העומדים לרשותה.



Like · Comment · Share · 👍 348 🗨️ 68 🔄 26

מאפיין נוסף לכתיבתו של הרצוג היה תקיפת הקואליציה. 102 פוסטים כאלה הופיעו במהלך השנה ותדירותם גברה מאז שהרצוג מונה ליו"ר מפלגת העבודה. פוסטים אלה אמנם עסקו בנושאים חברתיים וכלכליים הקשורים יותר לסדר היום הציבורי, אך גם בהם ניכר ניסיון להעלות ולהדגיש נושא יותר מאשר להגיב להלך הרוח במרחב הציבורי. כך למשל הפוסט מה-3 בספטמבר:

*שמעתי את דבריה של רודינה מוסלח, כימאית במפעל נגב טקסטיל שעומד להסגר. המפעל כבר הגיע למתווה שנפסל על ידי משרד התמ"ת והממשלה לא מצליחה למצוא פתרון הולם שיאפשר המשך העסקתם של מאות אזרחים. מוסלח הודיעה שעובדי המפעל מוכנים להעביר את דמי האבטלה שהם עתידים לקבל למפעל וזאת על מנת לאפשר את המשך קיומו.*

לשם הגענו? עובדים צריכים לשלם עבור הזכות לעבוד? כל אלה הם חלק מהמחיר שמשלמים  
האזרחים בגלל חוסר הניסיון של שרי הממשלה.

(171 לייקים, 24 תגובות ו41 שיתופים)

בפרסום זה כמו גם בדומיו מופיעה קריאת תוכחה ופניה כללית לממשלה המכהנת לגבי מה כן צריך לעשות. המסר מועבר באופן לקוני, כללי ומרוחק שמזכיר יותר הודעה לעיתונות מאשר הבעת דעה אישית של פוליטיקאי.

המילה שבה השתמש הרצוג הכי הרבה הייתה 'היום' והיא לרוב היוותה ביטוי למה שהרצוג עשה באותו היום בו נכתב הפוסט, דברים שלא דווקא נוגעים למרחב הציבורי. כמו כן השימוש הרב במילים 'העבודה', 'ממשלה' ו'מפלגה' מחזק את ההתייחסות של הרצוג לנושאים 'אזוטריים' וכן את התקיפה החוזרת והישירה של הממשלה / הקואליציה.

מבחינה ויזואלית הרצוג הרבה להשתמש בתמונת וב-133 פוסטים פורסמו תמונות. לרוב לא מדובר בתמונה ספונטנית אלא תמונה שנראתה ממלכתית ומבויתת, כמו התמונה מהפגישה עם אבו מאזן (ראה מסגרת מס' 11). יש לציין כי תמיד התמונות הופיעו בהקשר לפוסט ולמעשה הציגו את הקשר של הרצוג לנושא. מסגרת מס' 12 מייצגת דוגמא לנאמר באמצעות צילום מחתונה של אחד מפעילי המפלגה.

### מסגרת 12: תמונות של הרצוג



לפי הניתוח על פי התמות כאישי, פוליטי או מפלגתי, נמצא כי באופן גורף (414 פוסטים) הכתיבה בנושאים פוליטיים הייתה הנפוצה ביותר בעמוד. הוגדרו כפוליטיים פוסטים אשר עסקו בעניינים שעל סדר

יומו של הרצוג כחבר כנסת כגון התהליך המדיני, נושאים כלכליים / חברתיים, חינוך, הפריימריז במפלגה וכן ראיונות של הרצוג בנושאים הפוליטיים (ראה נספחים 32-34).

שלושה מתוך עשרת הפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר פורסמו בין ה-18-22 בנובמבר ועסקו בפריימריז במפלגה, נושא שהיה בולט בסדר היום הציבורי באותם ימים. הפוסט המוצלח ביותר מבחינת לייקים ותגובות התפרסם ב-22 בנובמבר, יום הניצחון של הרצוג. מדובר בפוסט אישי אשר פנה לקהל הבוחרים בפרט ולקוראים בכלל:

*חברים,*

*אנחנו מנצחים, אנחנו ניצחנו!*

*שלי יחימוביץ' טלפנה אלי לפני מספר דקות ובירכה אותי על היבחרי לתפקיד יו"ר מפלגת העבודה. שלי אמרה לי, כי מהיום היא מתגייסת להצלחת המפלגה בראשותי ולהחזרתה לשלטון. הודיתי לה מקרב לה, ואמרתי לה מה שאמרתי בימים האחרונים, כי אני רואה בה שותפה מרכזית וחשובה להצלחתה של המפלגה.*

*חברים, זו רק תחילת הדרך. אנחנו מתחילים היום במסע האמיתי לשינוי פני המדינה.*

*תודה לכולכם מכל הלב, תודה לכל מי שסייע, התנדב, עזר, התאמץ, לא ישן, תודה לצוות האנשים שאיתי, תודה למשפחה, תודה, תודה, תודה.*

*יש לנו המון עבודה לפנינו, יש לנו עבודה גדולה לפנינו.*

*יחד ננצח.*

(2311 לייקים, 589 תגובות ו761 שיתופים)

בדומה לפוסטים אחרים של הרצוג שהתפרסמו באותו נושא ברצף של יום או יומיים, נמצא פוסט נוסף דומה מה-22 בנובמבר. פוסט זה קיבל הרבה פחות תהודה - 883 לייקים, 150 תגובות ו441 שיתופים:

*"מפלגת העבודה יוצאת היום לדרך חדשה. אנחנו מתחילים במסע שבסופו נחזור להיות מפלגה גדולה שתקרא תיגר על השלטון במדינת ישראל.... גדלתי בתנועת העבודה ואני חבר מפלגה כל חיי.... אני רוצה להודות לשלי יחימוביץ' על השנים שבהן הובילה את המפלגה. ועל תרומתה למאבקים החברתיים החשובים... אני רוצה להודות לרעייתי מיכל ולילדי. הייתי רוצה לומר שעכשיו, משתמו הבחירות אחזור לחיק המשפחה אבל האמת היא שהעבודה רק התחילה. אנחנו נעבוד לילות כימים על מנת להחזיר את המפלגה למקום הראוי לה.*

*אני רוצה להודות לחבר הכנסת איתן כבל לחבר הכנסת אראל מרגלית ולחברת הכנסת מרב מיכאלי*

על התמיכה והסיוע והעבודה המפרכת. מי כמוני יודע כמה דם יזע ודמעות הקזתם על מנת שאני אהיה כאן היום...אני מודה לכל האלפים שפתחו את ליבם ואת ביתם וסייעו לי בבחירות האלה – פעילים, ראשי סניפים, ראשי מחוזות. ותודה מיוחדת לכל חברי המטה והמתנדבים שהגיעו יום יום בתחושת שליחות אמיתית על מנת לעשות את השינוי. אני אוהב אתכם!.....אנחנו מתחילים היום במסע להחזרת העבודה להגה המדינה. אנחנו נעמיד אלטרנטיבה לממשלת הימין, נקרב אלינו את הקהלים הטבעיים שלנו...

יחד עם חברי, אנחנו ננצח.

תודה רבה ושבת שלום!!!

בניגוד לפוסט הראשון, הפרסום השני והמוצלח פחות הוא גם זה שיותר אינפורמטיבי, ממלכתי ופחות מביע בפנינו את תחושותיו ורגשותיו של הרצוג או משתף אותנו בפרטים אישיים, כמו למשל השיחה עם שלי יחימוביץ', "לפני מספר דקות".

ארבעה פוסטים נוספים מתוך עשרת הפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר עסקו בייצוג עמדות האופוזיציה ואלו פורסמו בתדירות גבוהה יותר לאחר קבלת תפקיד יו"ר האופוזיציה. בין פוסטים אלו ניתן למצוא תביעה להעמיד את נושא הטיפול בקשישים בראש סדר העדיפויות, עדכון לגבי הצבעה נגד התקציב וחוק ההסדרים וביקורת על התנהלות ראש הממשלה. ניתן לשער כי הצלחתם של הנושאים האופוזיציוניים נובעת בפנייתם לקהל הבוחרים הפוטנציאלי של הרצוג ושניתן לשער כי זהו קהל האוהדים לעמוד. מדוע, אם כן, הרצוג לא הצליח באופן דומה בכתיבתו על תהליך השלום, נושא שניתן לאפיין כקרוב לליבם של הבוחרים הפוטנציאליים של הרצוג?

בכדי להתייחס לשאלה זו ראוי לבחון את הפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר בכל המובנים לעומת אלו שהצליחו פחות. בהקשר זה ניתן לראות כי המשותף לכל אלו שקיבלו הרבה לייקים, תגובות ושיתופים זהו העיסוק שלהם בנושאים שעל סדר היום במרחב הציבורי והאופן בו הם נכתבו, היינו רמת התמצות והניסוח. לצורך הבהרת העניין, נעמיד זה מול זה שני פוסטים. האחד, מהמוצלחים, שפורסם ב-12 בדצמבר ותוכנו היה העברת ביקורת על ראש הממשלה שהחליט, מטעמי חיסכון שלא לטוס לטקס האשכבה של נלסון מנדלה. הפוסט השני, מה-21 באוקטובר 2013, אשר קיבל משמעותית פחות לייקים, תגובות ושיתופים מהפוסט הראשון עסק בהיערכות לרעידות אדמה:

למדנו השבוע שראש הממשלה אינו בהכרח מבין מתי כדאי לחסוך ומתי לא. אני תוהה אם ההתנהלות

שלו ושל לשכתו ביחס לטקס האשכבה של נלסון מנדלה נובעת מאטימות או סתם טיפשות. זה עתהדיברו איתי



ראשי הקהילה היהודית בדרום אפריקה שזועמים על התנהלות ראש הממשלה על הזיגזוג וההכרזה שלא יבוא בגלל העלות הכספית. בשעה שכל מנהיגי העולם מאות נשיאים וראשי ממשלות יגיעו לטקס האשכבה ישראל תבלוט כמי שבחרה לוותר על נוכחות ראש הממשלה ונשיא. זה מתפרש כזלזול בדרום אפריקה ובקהילה היהודית. בנוסף לכל אלה יש כאן חוסר שיקול דעת מדיני, ראש ממשלת ישראל היה נועד עם מנהיגי המדינות החשובות בעולם ובמקום זה בחר להעצים את תחושת הבידוד הישראלית. צריך לומר מילה טובה ליו"ר הכנסת יולי אדלשטיין וחברי הכנסת שבסופו של דבר ייצגו את ישראל.

(839 לייקים, 39 תגובות 201 שיתופים)

רעידות האדמה בימים האחרונים מחייבות אותנו לבדוק את ההיערכות של כל הגורמים הרלוונטיים. נתוני הוועדה הבינמשרדית להיערכות בטיפול ברעידות אדמה, מדאיגים. מתברר כי כלל לא קיים תקציב להתמודד עם רעידות צפויות. עלינו להתערור עכשיו ולא לחכות לוועדת החקירה שתגיע אחרי שיפקוד אותנו אסון.

אני קורא לראש הממשלה להקים קבינט מיוחד לטפל ברעידות האדמה שיפקדו את ישראל: החל מהפיכת תוכנית תמ"א 38 לחיזוק מבנים לאטרקטיבית גם בפריפריה ומחוץ לאזורי הביקוש במרכז הארץ, דרך הגדלה משמעותית של התקציב, פתיחת מוקד חירום לכל התפתחות, ריענון הנחיות ונהלי פיקוד העורף, עבודה על היערכות לחירום של השלטון המקומי, מערכת החינוך והציבור הרחב.

(66 לייקים, 10 תגובות, 3 שיתופים)

כאשר משווים בין הפוסטים, הדבר הכי בולט הנו ההבדל בנושאים. בהקשר זה סוגיית טיסות ראש הממשלה הנה יותר 'סקסית' ובולטת יותר בשיח הציבורי מהיערכות לרעידות אדמה. בנוסף, הפוסט הראשון מכיל חוות דעת המנוסחת בחדות נגד החלטת ראש הממשלה שלא לטוס לטקס האשכבה. הפוסט השני אינו ממוקד ובחלקו מכיל רשימת כללית של דברים שיש לעשותם.

מאפיין נוסף של הפוסטים הפוליטיים שפחות הצליחו מכל הבחינות<sup>27</sup>, הנו ההזמנה לצפייה / האזנה לפעילות הפוליטית של הרצוג. כך לדוגמא הפוסט מה-18 בפברואר 2013: [עולה כעת לשידור בתכנית עמנואל](#) [ובן ב fm103](#) (35 לייקים, 0 תגובות 01 שיתופים). גם שיתוף אלבומי תמונות מתוך אותן פעילויות פוליטיות לא 'תפס' את הקוראים. הדבר בא לידי ביטוי בכך שהפוסט הפוליטי הכי פחות מוצלח, היה שיתוף של אלבום תמונות מהטקס השנתי להנצחת הנשיאים וראשי הממשלה ב-12 במאי 2013. הפוסט אשר פורסם ללא טקסט

<sup>27</sup> לייקים, תגובות ושיתופים.

קיבל 5 לייקים ללא שיתופים או תגובות. גם פוסט ששיתף אלבום תמונות מטקס האזכרה לראש הממשלה המנוח, יצחק רבין, לא הצליח בהרבה יותר וזכה ב-29 לייקים, 2 תגובות ו-0 שיתופים.

אם כן, אנו רואים כי קיימת הלימה בין הצלחה מבחינת כמות הלייקים להצלחה בתגובות ובשיתופים ולהפך. כלומר ככל שהפוסט הוא בעל אמירה יותר חדה, ברורה ולא בלשון של "צריך לעשות" יש לו סיכוי להצליח יותר בכל המובנים. ככל שהנושא פחות נוכח על סדר היום הציבורי, פחות מוכר או שיש בו שיתוף בסדר היום של הרצוג, היינו מתי הוא מתראיין ואיפה - כך יורד הסיכוי לתגובות, שיתופים ולייקים.

אמנם הרצוג נטה לשתף אותנו בסדר יומו כפוליטיקאי, אך בנושאים אישיים-משפחתיים הוא דווקא לא כתב הרבה. במהלך השנה התפרסמו 129 פוסטים אישיים שזכו ל-298 לייקים, 26 תגובות ו-4 שיתופים במוצע. מתוך כלל האוהדים 1.33% לחצו על לייק, 0.12% הגיבו ו-0.04% שיתפו פוסטים. במסגרת זו התייחסתי לפוסטים העוסקים בחייו האישיים: אשתו, ילדיו, השושלת המשפחתית (אביו וסבו). בנוסף נכללו גם הפוסטים שהכילו ברכות, הספדים, פגישות ואירועים שאין בהם נגיעה ישירה לפוליטיקה כמו ביקור בשבוע הספר (ראה נספחים 34-35).

מתוך עשרת הפוסטים האישיים שקיבלו הכי הרבה לייקים, שלושה היו הספדים (לאריק שרון, דב לאוטמן, אריק אינשטיין ושלושה היו ברכות (יום הולדת 90 לפרס, יום הולדת 90 לשלמה הילל, לשעבר יו"ר הכנסת, והצעת נישואין לזמרת לקוית הראיה מורן מזוז). נשים לב כי כל הפוסטים שצוינו הכילו גם תמונות הקשורות לנושא.

גם הפוסטים הפחות מוצלחים מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים כללו תמונות, עם זאת שיתוף של אלבום תמונות מתגלה כפחות מוצלח כפי שניתן לראות בשיתוף אלבום מאירוע מהענקת פרס חיים הרצוג שתקיים ב-19 בפברואר 2013 וכפי שכבר ראינו בניתוח הפוסטים הפוליטיים.

אילו משתנים נוספים הפכו פוסט למוצלח יותר? שני פוסטים שעניינם היה ברכות ליום הולדת 90 של שני אנשים שונים ושזכו להתייחסות שונה מצד הציבור, מעניקים לנו את ההזדמנות להתייחס לשאלה שהוצגה. הפוסט הראשון הנו ברכה לגדעון בן ישראל שהופיע בליווי תמונה אך ללא הסברים בנוגע לחתן השמחה. להלן לשון הפוסט שפורסם ב-3 במרץ 2013 וזיכה את הרצוג ב-129 לייקים, 4 תגובות ושיתוף אחד:

*גדעון בן ישראל חוגג תשעים! הוא תמיד נותן לי אופטימיות שאפשר להיות בשליחות ציבורית גם בגיל הזהב ולשמור על אנרגיה וכושר שכנוע בכל גיל. לפחות עד 120.*

הפוסט השני הנו ברכה לשלמה הילל, לשעבר יו"ר הכנסת והאיש שהוביל את המבצע העלאת יהודי עיראק, הפוסט פורסם ב-9 באפריל 2013 וזכה ל-857 לייקים, 85 שיתופים ו-29 שיתופים, להלן הפוסט:

שוחחתי כעת עם שלמה הילל, חברנו ויושב ראש הכנסת לשעבר ובירכתי אותו במזל טוב אמיתי במלאת לו היום תשעים. לשלמה היסטוריה מדהימה כמי שהוביל את מבצע עליית יהודי עיראק עם קום המדינה (ראו בספרו "רוח קדים"). שלמה הגיב בקלילות ונחת רוח ממרום גילו ושמח על שהזמנתי אותו לבקר את סיעת העבודה בכנסת לאחר תחילת המושב. שיהיה לו במזל טוב ובריאות עד 120

בפוסט האחרון, בניגוד לקודמו, יש יותר תוכן ומסר פחת עמום מהאופטימיות 'להיות בשליחות ציבורית גם בגיל הזהב', כפי שנכתב בפוסט הראשון. בתוך כך בפוסט השני ישנו הסבר מתפעם על חתן השמחה אשר אמור להוביל אותנו ללחיצה על כפתור הלייק או השיתוף. הברכות שהוצגו, אם כן, מוכיחות כי אורך הפוסט לא קובע וככל שיש תוכן המעניק לפוסט משמעות יש לו יותר סיכוי להצליח. כל זאת במידה והציבור לא נדרש לפתוח עוד לינק. שכן הפוסט התפרסם ב-25 במרץ 2013, ערב הפסח, ושצורף אליו לינק לניוזלטר, קיבל 71 לייקים, 5 תגובות ו-0 שיתופים. בפוסט נכתב:

עתה בני חורין. אני מזמין אתכם להיכנס ולקרוא את הניוזלטר שלי לחג הפסח. סוג של ביעור חמץ ומחשבה לעתיד. שיהיה לכולכם ליל סדר נפלא וחג אביבי ונעים ורק בריאות טובה ובשורות טובות. חג כשר ושמח!

למען הסר ספק, הבעיה היא לא באופי הפוסט אשר נכתב כברכה. שכן, אחד הפוסטים המוצלחים ביותר היה ברכה לרגל השנה האזרחית ב-31 בדצמבר 2013: **חברות וחברים, שתהא שנה אזרחית טובה ומבורכת, שנת שלום ושגשוג לעמי האיזור**. (1164 לייקים, 54 תגובות ו-27 שיתופים). הצגת פוסט זה אל מול פוסט חג הפסח מסייעת לחיזוק הטענה כי הצלחת פוסט תלויה במידת היותו של המסר חד ונהיר. עניין נוסף שבולט בפוסט הברכה לשנה האזרחית הנו העובדה שהוא מתחיל בפנייה אישית "חברות וחברים..". בדומה לפוסטים מוצלחים אחרים של הרצוג. כל זאת כאמור בניגוד לפוסטים הפחות מוצלחים בהם הרצוג מזמין או קורא לעשות דבר מה, בין אם בפנייה לציבור כפי שבפוסט בפסח הוא הזמין את הציבור לקרוא את הניוזלטר ובין אם בקריאה לנבחרי הציבור בקואליציה אשר מופיעה בפוסט על הטיפול ברעידות האדמה בו הוא קרא לראש הממשלה להקים קבינט מיוחד.

בשל שבתו באופוזיציה וחוסר הפרסום שלו כמתמחה בנושא ספציפי, קיים קושי להגדיר פוסטים של הרצוג כמקצועיים. בתוך כך סווגו 12 פוסטים כמקצועיים משום שעסקו בתפקידו הקודם כשר הרווחה או במקצועו כעורך דין. ממוצע הלייקים לפוסטים אלו עומד על 261, 42 תגובות ו-20 שיתופים. מתוך כלל האוהדים 1.16% לחצו על לייק, 0.19% שיתפו ו-0.09% הגיבו לפוסטים. נמצאה הלימה בין הפוסטים שזכו

ללייקים ובין אלו שזכו בתגובות רבות. הפוסט המוצלח ביותר מבחינת לייקים אשר פורסם ב- 3 ביוני 2013 עדכן את הקוראים כי הרצוג נבחר להיות חבר בוועדה למינוי שופטים ומתחיל כך: "אני שמח לבשר לכם..". (ראה נספחים 36). לעומת זאת, הפוסט הכי פחות מוצלח הנו שיתוף לינק לצפייה בשידור חי מהופעה של הרצוג בכנס לשכת עורכי הדין ב-17 באפריל 2013. פוסט זה זכה ל-44 לייקים, 6 תגובות ו-0 שיתופים (ראה נספח 37). פוסט זה מאפיין פרסומים מקצועיים נוספים פחות מוצלחים אשר גם הם הזמינו אותנו לצפות בראיונות של הרצוג בתחומי התמחותו, זאת בדומה לפוסטים הפוליטיים המקבילים מבחינת עולם התוכן.

בכל הנוגע לשיתופים ניתן לראות כי אלו גדלו ככל שהפוסט התייחס לנושאים 'בוערים' שיש לטפל בהם בהקדם ושיש בהם חידוש מסוים. למשל, הפוסט מה-10 בינואר 2014 לגבי ההתקפות נגד העובדים הסוציאליים זכה ל-142 שיתופים וכן ל-596 לייקים ו-141 תגובות (ראה ציטוט בעמוד 34). לעומת זאת כאשר בירך הרצוג על מציאת רוצחי הבר נוער התקבלו רק שלושה שיתופים, 155 לייקים ו-7 תגובות (ראה נספח 38). העובדה כי הרצוג שמח ומברך על מציאת הרוצחים אינה מפתיעה ולא משמעותית לשיח המתקיים בנושא בקרב הציבור.

אם כן, הקוראים מתגמלים בלייק, תגובה ושיתוף ככל שיש בפוסט אלמנט חדשני אך גם ככל שמדובר בנושא שיש לו נתח מרכזי בזירה הציבורית. על מנת להרחיב ולבסס מסקנה זו נעבור כעת לפילוח הפוסטים כפרסונה פוליטית, חבר מפלגה, נאמן מפלגה או משרת ציבור. מרבית הפוסטים (442) היו כפרסונה פוליטית. אופיינו כך הפוסטים שעסקו בנושאים שעלו מסדר יומו של הרצוג כפוליטיקאי, בדגש על דמותו האישית ולא המפלגתית. פוסטים אלו היו באורך ממוצע של 7 שורות וקיבלו 240 לייקים, 34 תגובות, 9 שיתופים בממוצע. מתוך כלל האוהדים לעמוד 1.07%, 0.15% ו-0.04% לחצו בהתאמה על לייק, תגובה ושיתוף. פוסטים פחות מוצלחים הן מבחינת לייקים, שיתופים ותגובות היו כאלה שהפנו לקריאה של מאמר, סרטון או אלבומי תמונות. שבעה מהפוסטים המוצלחים ביותר כפרסונה פוליטית נגעו לגוון אישי כגון פוסט ההספדים לאריאל שרון ולדוב לאוטמן, ברכות לימי הולדת ושנה אזרחית טובה. בין הפוסטים הללו לא נמצא פרסום העוסק בחייו הפרטיים של הרצוג.

מכיוון שהרצוג לא היה בקואליציה ובתקופת המדידה לא כיהן בתפקיד בכיר, בניגוד למושאי מחקרנו האחרים, לא מפתיע כי רק 70 פוסטים פורסמו כנאמן ציבור ואחד כמשרת ציבור. פוסטים כנאמן ציבור נכתבו בין היתר על מה הרצוג עשה למען הציבור או מה הוא מתכוון לעשות בשבתו באופוזיציה או בוועדות הכנסת. בממוצע פוסטים אלו קיבלו 205 לייקים, 33 תגובות ו-14 שיתופים. אורך ממוצע עמד על עשר שורות. מתוך כלל האוהדים לעמוד מדובר ב-0.91% שלחצו על לייק, 0.15% שהגיבו ו-0.06% ששיתפו פוסטים. בהקשר זה

קיבלו יותר לייקים פוסטים אשר עסקו במה שנעשה בפועל, למשל הפוסט על היבחרו כחבר הוועדה למינוי שופטים או נצחונו בפריימריז. לעומת זאת פוסטים אחרים שהצליחו פחות הן מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים היו יותר אינפורמטיביים ובסגנון 'מה הרצוג עשה היום', לדוגמא הפוסט שפורסם ב-14 במרץ 2013:

*כעת סיימתי סיור לקראת יום השואה, בקרן לסיוע לניצולי השואה שאני מלווה את פועלה שנים רבות. ישנה עלייה דרמטית בצרכי הסייעוד ולעומת זאת סכנת קיצוצים חמורה. נעשה מאמץ מירבי לסייע! (66 לייקים, 9 תגובות ו-0 שיתופים).*

הפוסט היחיד שניתן להגדירו כמשרת ציבור נכתב ערב ט' באב אך עסק באירוע החדשותי בו נשכח תינוק באוטו. ובנושא זה ביקש הרצוג להתייעץ עם קוראיו וכתב - *"לחייב את ההורים לחבר את כסא התינוק דווקא במושב שליד הנהג. מקדימה. מה דעתכם?"* פוסט זה קיבל רק 22 תגובות. גם כמויות הלייקים והשיתופים לא היו גבוהות - 178 וחמש בהתאמה. אף אחת מתגובות לא הייתה של הרצוג וגם לא הופיע פוסט הבהרה בהמשך (לפוסט המלא ראה נספח 39).

במהלך התקופה הנמדדת פורסמו 69 פוסטים שהמאפיינים חבר מפלגה כשמוצע הלייקים בפוסטים אלו עמד על 310, ממוצע התגובות היה 69 ו-1 היו בממוצע 15 שיתופים. אורך ממוצע של פוסט היה תשע שורות. מתוך כל אוהדי העמוד, 0.91 לחצו על לייק בפוסטים, 0.15 הגיבו ו-0.06 שיתפו פוסטים. מרבית הפרסומים עסקו בפריימריז במפלגה. חלק נוסף התייחס לנאומים של הרצוג בישיבות הסיעה או לפעולות מפלגתיות. הפוסטים המוצלחים ביותר מבחינת לייקים, תגובות ושיתופים נגעו לימים שלפני ואחרי הבחירות הפנימיות. באופן מפתיע הפוסטים הקוראים לפעולה זכו למספר התייחסויות נמוך, כמו גם הזמנות לאירועים. מדובר בפרסומים כמו זה שפורסם ב-1 באוגוסט 2013:

*אני קורא לכם להגיע בהמוניכם מחר בשעה 11:00 לביתן 10 בגני התערוכה לתמוך בהצעתנו למען מפלגה גדולה, חזקה ודמוקרטית שמהווה בית לכוחות חדשים וחשובים בחברה הישראלית. בלחיצה על הלינק תוכלו לראות את ההצעה המלאה.*

<http://www.havoda.org.il/Web/News/Articles/6550.aspx>

(72 לייקים, 13 תגובות, שיתוף)

גם כאן הלינק לא סייע בקבלת מענה מהציבור. בתוך כך, פוסט זה דומה לצ'אטים שראינו אצל לפיד ובנט ושאינם קיימים אצל הרצוג בתקופה הנמדדת. הדמיון נעוץ לא רק ברצון הנבחר להביא את הציבור לבצע פעולה אלא גם בחוסר העניין של הציבור להגיב.

לאחר שסקרנו את הפוסטים לפי המאפיינים השונים, נוכל לפנות כעת לבחינה רוחבית מעמיקה יותר. מבין עשרת הפוסטים המוצלחים ביותר מבחינת לייקים, שישה היו בסגנון אישי, אך לא אישיים מדי. ניתן להגדירם כהתייחסות אישית לאירועי השעה שאינם משיקים לפוליטיקה. מדובר בעיקר בפטריות של דמויות שהיוו חלק מהמרחב הציבורי הכללי. שני הפוסטים הכי מוצלחים הועלו ביום הפריימריז ולמחרת. כמו כן שמונה מתוך עשרת הפוסטים שקיבלו הכי הרבה לייקים פורסמו במהלך נובמבר - דצמבר 2013, כלומר ככל שהפוליטיקאי נוכח יותר במרחב הציבורי כך אנשים יותר מתעניינים באמירותיו.

הפוסטים שקיבלו הכי פחות לייקים ניתנים לחלוקה לפי שתי קטגוריות: שיתופי אלבומי תמונות מאירועים בהם נכח הרצוג והזמנות לקרוא / להאזין להרצאות או נאומים של הרצוג. לדוגמה הפוסט מה-6 בפברואר 2013: *עולה כעת לשידור ביומן הערב בגל"צ בנושא דו"ח הלמ"ס* (31 לייקים, 1 תגובות ו-0 שיתופים) חמישה מתוך הפוסטים בעלי הלליקים המועטים ביותר כללו קישור לכתבה או לראיון. כמו כן, בניגוד לפוסטים המלוקלייקים ביותר מרבית הפוסטים המוצלחים מכל הבחינות פחות מאופיינים כפוליטיים.

כאשר בוחנים את הפוסטים שזכו למירב התגובות נמצא כי כולם פוליטיים. כמו כן, חמישה פוסטים מתוך 10 המוצלחים ביותר מבחינת תגובות נכתבו כנאמן ציבור ובהם הרצוג עדכן לגבי פעילותיו ואילו הציבור החווה בחזרה את דעתו. בשל העיסוק בפריימריז פוסטים מוצלחים אחרים התייחסו להרצוג כחבר מפלגה.

הפוסטים שזכו למספר השיתופים הרב ביותר היו מגוונים, אך מה שמייחד אותם זוהי ההתייחסות לענייני השעה במדינה (פוסטים פוליטיים) תוך מתן זווית הסתכלות ייחודית כנבחר ציבור (פרסונה פוליטית). בהקשר זה למשל הצליחו פוסטים שעסקו בניצחון בפריימריז, פטירתו של החבר הקרוב דב לאוטמן או התנגדות לגזירות יאיר לפיד. כך הפוסט שזכה להכי הרבה שיתופים (216) מה-7 במאי (זמן 'הגזירות הכלכליות') מציג זווית מעניינת מתוך הארכיון הפוסטים של יאיר לפיד: *הפוסט של יאיר לפיד מלפני הבחירות - מסתבר שגם יאיר מצטרף לאלה ש"מכניסים את היד לכיסו של הציבור שעובד, משרת וסוחב את כל המדינה על הגב"...* (227 לייקים, 42 תגובות, 216 שיתופים).

מנהגו של הרצוג לחזור על אותו נושא מכמה זוויות, מאפשר לנו להשוות בין שני פוסטים בנושא דומה שזכו להתייחסות שונה מטעם הציבור. לשם ההשוואה נבחרו שני פוסטים מתקופת הפריימריז, הראשון הנו מה-18 בנובמבר 2013 וזו לשונו:

*חבר הכנסת לשעבר עמי איילון: "אם מפלגת העבודה רוצה לחזור אי פעם להיות מפלגת שלטון, אז יש רק אופציה אחת בבחירות הקרובות וזה לבחור ביצחק הרצוג. הרצוג מציג משנה סדורה בנושא*

החברתי כלכלי, מדיני בטחוני, התיישבות ובנייה ובכל הנושאים שמטרידים את הציבור. לבוזי יש גם את סדר היום הרחב הזה, אבל גם את הניסיון לתרגם את סדר היום הזה לתכנית פעולה".

"הכרתי את הרצוג בהרבה מאוד תפקידים, גם כשהיינו משני צדי המתרס הפוליטי, ותמיד הערכת את התפקוד שלו בכל תפקידי השר שמילא. כראש אקים בארבע השנים האחרונות אני יכול להגיד שבוזי היה שר הרווחה הטוב ביותר שהיה למדינת ישראל בעשרות השנים האחרונות"

(738 לייקים, 112 תגובות ו441 שיתופים)

הפוסט השני פורסם כעבור יומיים ב-20 בנובמבר 2013, וזכה בפחות מחצי מההתייחסות הציבור שזכה הפוסט הקודם:

פרופ' יולי תמיר: "אחד האלמנטים הנעדרים מהפוליטיקה הישראלית, הוא אלמנט התקווה. הרצוג הוכיח לאורך עשייתו הפוליטית שהוא איש של תקווה שאינו זונח את החלום המדיני ויודע לקדם אותו לצד השאיפה לתיקון חברתי. <http://www.haaretz.co.il/opinions/.premium-1.2168628>

(323 לייקים, 56 תגובות ו121 שיתופים).

שני הפוסטים שהוצגו מתחילים באופן דומה. אולם הפוסט אשר המתייחס ליולי תמיר מזמין אותנו להמשיך לקרוא במקום אחר, שכן מלוא המסר מופיע בכתבה המצורפת. הפוסט המתייחס לעמי איילון אמנם יותר ארוך אך מצליח לתמצת את המסר בצורה חדה וברורה, "בוזי היה שר הרווחה הטוב ביותר..". לעומת האמירה הכללית של תמיר 'הרצוג הוכיח.... שהוא איש של תקווה'. מה שמתחבר לאמירה הכללית שהופיעה בפוסט ב-22 בנובמבר בפוסט השני לאחר הניצחון בפריימריז.

הפוסטים האחרונים למעשה מאפשרים לנו לסכם את ניתוח העמוד של בוזי, אשר משתמש בפייסבוק על מנת לעדכן את הציבור על עצמו ועל פעילותיו. בדומה לפוסט המצטט את תמיר מרבית הפוסטים נוסחו בצורה כללית, מרוחקת בדומה להודעות לעיתונות. דווקא הפוסטים המוצלחים היו יותר ישירים וחדים תוך פניה ישירה לציבור ובשימוש הפתיחה: "חברים..." כמו כן יש לתת את הדעת לכך שהפריימריז במפלגת העבודה קידמו את מעמדו של הרצוג וככל שהוא נכח יותר בספירה הציבורית כך עלו הלייקים, התגובות והשיתופים לפוסטים שכתב.

## ניתוח השוואתי - יאיר לפיד, נפתלי בנט ויצחק (בוז'י) הרצוג

לאחר שהצגתי בנפרד את הפעילות הקיימת בעמודים של לפיד, בנט והרצוג - אתייחס כעת באופן השוואתי לעמודים השונים. בדומה לסדר עד כה, אתחיל במבנה הכללי ואעבור לבחינה הטקסטואלית על פי התמות השונות וכמויות הלייקים, התגובות והשיתופים.

### **א. מבנה כללי**

בשל הפורמט הזהה בעמודי אוהדים בפייסבוק, אין שוני משמעותי מבחינת המבנה העיצובי של העמודים הנידונים. ניכר גם דמיון במקומות בהם קיימת גמישות עיצובית. לדוגמא, אצל כל השלושה תמונת הפרופיל הנה אישית. עם זאת, בעוד שבנט והרצוג מסתכלים אל האופק, לפיד מביט לקורא בעיניים. נקודת השקה נוספת בן העמודים הנה חוסר ההשקעה באפשרויות השונות שמציע העמוד בנוסף לפרסום פוסטים. כלומר, אלבומי התמונות והווידיאו אינם מסודרים בשיטתיות וקישורים מסוימים לא עובדים כמו 'ההרשמה לניוזלטר' אצל בנט או 'כללי העמוד' של לפיד.

הפיד 'על אודות' מאפשר לנו להציף על האופן בו כל אחד מהנבחרים 'תופס' את הפייסבוק. יאיר לפיד הוא היחיד שהעניק לנו מידע אישי הכולל את גילו, שמות וגילאי ילדיו וכן שמות הסרטים והספרים האהובים עליו. מן הצד השני של המתרס הרצוג שהציג מידע מאוד מינימליסטי הכולל תאריך לידה, עיר מגורים ומין. בטווח נמצא בנט אשר כתב בעיקר מידע ביוגרפי מקצועי הכולל תפקידים קודמים ונוכחיים.

אלמנט נוסף הבולט במבנה העמודים הנו הדרך בה מתייחסים הפוליטיקאים לטקסטים שעולים מהציבור. כאן ניתן למצוא הלימה בין המבנה העיצובי של הפייסבוק אשר מציב את הפוסטים של הציבור במקום שולי בעמוד לחוסר ההתייחסות של הפוליטיקאים לפוסטים אלו. ראוי לציין בהקשר זה כי לעיתים מדובר במאות פוסטים ביום שחלקם שיווקיים או לא ענייניים. דבר דומה ניתן לומר גם על התגובות לפוסטים של הנבחרים אשר לעיתים קרובות חורגות מהשיח המקובל, כפי שראינו בקללות המוטחות בבנט.

כאשר בודקים את אופן התנהלות הנבחרים מול התגובות של הציבור, ניתן לזהות כי בנט ולפיד נוטים לענות בצורה רנדומלית לתגובות האוהדים, גם אם מדובר בתגובה לדיון שהם פתחו. כך למשל בנט עד היום לא השיב מתי ייפגש עם הצעיר שהזמין אותו לקפה בראש פינה בעקבות פוסט בו בנט עצמו ביקש לשמוע את הקוראים. לפיד אמנם נהג לערוך בקביעות צ'אטים אך לא כל הכותבים זכו בהם לתשובות. בניגוד לשני



השרים, הרצוג מיעט 'לפתוח' דיונים עם הציבור באמצעות הפייסבוק והוא גם כמעט ולא התייחס למה שהקוראים כתבו.

## **ב. ניתוח פוסטים**

במהלך שנת המדידה (23 בינואר 2013 - 22 בינואר 2014) הרצוג פרסם 582 פוסטים, בנט העלה 528 פוסטים ואילו לפיד הוסיף לעמוד שלו רק 210 פוסטים. לעומת זאת, לפיד היה בעל ממוצע הלייקים הגבוה ביותר לפוסט: 6,183 ללייקים המהווים 2.44% מתוך כלל האוהדים. בדומה למספר האוהדים לעמוד גם מבחינה זו בנט נמצא במקום השני עם 3,775 ללייקים בממוצע לפוסט המהווים 1.69% מכלל האוהדים שלו. 233 היה ממוצע הלייקים לפוסטים של הרצוג, אשר היוו 1.04% מכלל האוהדים שלו (להרחבה ראה לוחות מס' 1 ו-מס' 2).

באופן זהה ללייקים, גם כמות התגובות והשיתופים לפוסטים של לפיד הייתה רבה יותר, שכן ממוצע התגובות לפוסט עמד על 1,134 וממוצע שיתופים היה 342. אצל בנט ממוצע התגובות לפוסט היה 385 וממוצע השיתופים 197. הרצוג קיבל בממוצע 33 תגובות לפוסט ו-10 שיתופים בממוצע. גם באופן יחסי לכמות האוהדים לפיד הוביל מבחינת תגובות ושיתופים והרצוג דידה מאחור (להרחבה ראה לוח מס' 2).

מנתונים אלו ניתן להסיק כי אין קשר בין כמות הפוסטים אשר מעלה הנבחר ליחס שיקבל מהציבור. למעשה, הרצוג שהעלה הכי הרבה פוסטים היה זה שקיבל הכי פחות ללייקים, תגובות ושיתופים. בתוך כך קיים קשר בין מספר האוהדים שיש לנבחר למספר הלייקים, התגובות והשיתופים שקיבל. גם כאן לפיד הוביל, אחריו בנט והרצוג אחרון (על פי לוח מס' 2). סדר זה לא רק משקף רק את רמת הפופולאריות של השלושה ברשת החברתית אלא גם את מיקומם במרחב הציבורי. השניים הפופולאריים ביותר בפייסבוק היו ראשי מפלגות יש עתיד והבית היהודי בהתאמה ואם משווים את הישגיהם האלקטורליים בתור מנהיגי מפלגות אלו ניתן לראות כי גם כאן לפיד גבר על בנט עם 19 מנדטים לעומת 12 לבית היהודי. ההשוואה בהקשר זה להישגי מפלגת העבודה שקיבלה 15 מנדטים אינה רלוונטית משום שהרצוג לא היה מנהיגה בבחירות הנידונות.

לוח מס' 2 - סיכום יחסי של לייקים, תגובות ושיתופים

יצחק (בוז'י) הרצוג	יאיר לפיד	נפתלי בנט		
22,444	251,043	222,761	אוהדים לעמוד	
1.04%	2.44%	1.69%	לייקים	כללי
0.15%	0.45%	0.17%	תגובות	
0.04%	0.14%	0.09%	שיתופים	
1.33%	3.18%	1.95%	לייקים	פוסטים אישיים
0.12%	0.43%	0.21%	תגובות	
0.04%	0.19%	0.06%	שיתופים	
			שורות	
			סה"כ פוסטים	
0.96%	1.58%	1.71%	לייקים	פוסטים פוליטיים
0.16%	0.41%	0.17%	תגובות	
0.04%	0.11%	0.12%	שיתופים	
1.16%	1.65%	1.12%	לייקים	פוסטים מקצועיים
0.19%	0.65%	0.11%	תגובות	
0.09%	0.15%	0.08%	שיתופים	
1.07%	2.89%	1.90%	לייקים	פרסונה פוליטית
0.15%	0.41%	0.19%	תגובות	
0.04%	0.17%	0.09%	שיתופים	

לוח מס' 1 - סיכום פעילות הפוליטיקאים והציבור בפייסבוק לפי לייקים תגובות ושיתופים

יצחק (בוז'י) הרצוג	יאיר לפיד	נפתלי בנט		
22,444	251,043	222,761	אוהדים לעמוד	
233	6,138	3,775	לייקים	כללי
33	1,134	385	תגובות	
10	342	197	שיתופים	
7	13	11	שורות	
582	211	528	סה"כ פוסטים	
298	7,992	4,349	לייקים	פוסטים אישיים
26	1,068	462	תגובות	
8	469	129	שיתופים	
4	16	11	שורות	
129	56	189	סה"כ פוסטים	
216	3,966	3,819	לייקים	פוסטים פוליטיים
35	1,022	379	תגובות	
10	286	259	שיתופים	
8	11	12	שורות	
441	115	240	סה"כ פוסטים	
261	4,133	2,504	לייקים	פוסטים מקצועיים
42	1,636	253	תגובות	
20	377	178	שיתופים	
11	16	13	שורות	
12	40	99	סה"כ פוסטים	
240	7,249	4,243	לייקים	פרסונה פוליטית
34	1,023	420	תגובות	
9	439	205	שיתופים	
7	15	11	שורות	
442	84	328	סה"כ פוסטים	

יצחק (בוז'י) הרצוג	יאיר לפיד	נפתלי בנט		
1.38%	0.39%	1.22%	לייקים	חבר מפלגה
0.31%	0.07%	0.09%	תגובות	
0.07%	0.02%	0.03%	שיתופים	
-	0.66%	0.61%	לייקים	משרת ציבור
-	0.36%	0.20%	תגובות	
-	0.05%	0.02%	שיתופים	
0.91%	2.10%	1.47%	לייקים	נאמן ציבור
0.15%	0.74%	0.17%	תגובות	
0.06%	0.17%	0.10%	שיתופים	

יצחק (בוז'י) הרצוג	יאיר לפיד	נפתלי בנט		
310	990	2,712	לייקים	חבר מפלגה
69	174	200	תגובות	
15	50	73	שיתופים	
9	2	9	שרות	
69	39	27	סה"כ פוסטים	
-	1,668	1,352	לייקים	משרת ציבור
-	892	442	תגובות	
-	136	53	שיתופים	
-	8	7	שרות	
1	15	6	סה"כ פוסטים	
205	5,267	3,279	לייקים	נאמן ציבור
33	1,850	371	תגובות	
14	435	221	שיתופים	
10	18	14	שרות	
70	72	167	סה"כ פוסטים	

בהתאם לכך, ניתן לראות כי קיימת עליה משמעותית בכמות הלייקים התגובות והשיתופים לעמוד של הרצוג מאז שנבחר להנהיג את מפלגת העבודה בנובמבר 2013 והפך ליו"ר האופוזיציה (ראה לוח מס' 3). באופן דומה אך הפוך אפשר לזהות ירידה בכמות הלייקים התגובות והשיתופים לפוסטים של יאיר לפיד, ככל שירדה הפופולאריות שלו (ראה לוח מס' 4). בהשוואה בין לוחות 3 ו-4, בניגוד לזיהוי הקשר בין פופולאריות להצלחה ברשת, לא ניתן להגיע למסקנה חד משמעית לגבי ממוצע השרות שכן, אורכן אצל כל אחד מהפוליטיקאים מצביע על כיוונים מנוגדים.

**לוח מס' 3: הפעילות בעמוד של הרצוג לפני ולאחר הפריימריז במפלגת העבודה**

ממוצע לייקים	ממוצע תגובות	ממוצע שיתופים	ממוצע שורות	
184	28	8	7	הרצוג - לפני הפריימריז 23.1.2013--22.11.2013
490	62	22	9	הרצוג - אחרי הפריימריז 22.11.2013--22.1.2014

**לוח מס' 4: הפעילות בעמוד של לפיד בחודש הראשון של המדידה ובחודש האחרון**

ממוצע לייקים	ממוצע תגובות	ממוצע שיתופים	ממוצע שורות	
17,949	1,196	671	16	לפיד - לאחר הבחירות (23.1.2013--21.2.2013)
6,093	1,057	255	10	לפיד - שנה אחרי הבחירות (20.12.2013--22.1.2014)

הלייקים הרבים עשויים להטעות שכן רק 1%--2% מתוך סך האוהדים בחרו להתייחס לפוסט של הנחבר בצורות של לייק, תגובה ושיתוף. (ראה לוח מס' 2). כלומר, ייתכן וחלק ניכר מהאוהדים של הפוליטיקאים אמנם לחצו על כפתור הלייק לעמוד אך הם לא עקבו אחר מה שכתוב בו. אפשרות נוספת היא שישנו ציבור רב שקורא אך בוחר שלא להתייחס. בשני המקרים המסקנה היא זהה - הציבור מבקש לשמור על ריחוק במערכת יחסים זו עם הפוליטיקאי.

כאשר בודקים אלמנטים המתלווים לפוסטים אין להתעלם ממקומן של התמונות, זאת בייחוד לאור השימוש שעשה בהן כל אחד מהפוליטיקאים. בתוך כך ניתן לראות שוני באופי התמונות. אצל הרצוג מדובר בעיקר בתמונות אישיות אשר הציבו אותו בהקשר של הפוסט שפורסם. למשל, צילומים של הני"ל בשבוע הספר או בשבת תרבות. לפיד לעומתו מיעט להצטלם לבד ולרוב מדובר בתמונות אשר הציגו את חיי היום יום של המפלגה, למשל ישיבות סיעה או התנדבות חברי יש עתיד בבית חולים שניידר. בנט החליף לא פעם את

התמונות בסרטוני היוטיוב שלו. בתמונות שהעלה בנט, יש שלוב בין תמונות נוף לתמונות אישיות שלו הקשורות לפוסט, זאת במיוחד כשדובר על אירועים בולטים כמו ביקורו בסין.

בניגוד לפיד, הרצוג ובנט פרסמו לא פעם תמונות אישיות - משפחתיות. לדוגמא בנט בטויל בנחל קטלב עם בנו הבכור (3,047 לייקים, 115 תגובות, 22 שיתופים) או הרצוג צופה עם בנו במשחק שהתקיים באצטדיון בלומפילד (373 לייקים, 18 תגובות, 2 שיתופים). פוסטים משפחתיים אלו זכו אמנם להצלחה, אך לא היו המוצלחים ביותר בשנת המדידה. כלומר, תמונות אישיות-משפחתית לא הגדילו את רמת ההתייחסות של הציבור לפוסטים של הפוליטיקאים.

בכדי להתמקד בסוגיות שעוררו את עניין הציבור, נחזור עתה בקצרה אל מאפייני הכתיבה של כל אחד מהנבחרים. נתחיל עם לפיד, אשר הוביל ברמת ההתייחסות שקיבלו הפוסטים שלו מטעם הציבור (ראה לוח מס' 1). הדבר הבולט ביותר בכתיבה של לפיד זוהי ההתכתבות עם נושאים שעלו במרחב הציבורי (משא ומתן קואליציוני, יוקר המחיה ואירועים ספציפיים בהם שמו עלה לכותרות כגון המשבר מול הסטודנטים). ככל שהנושא היה 'בוער' יותר בספירה הציבורית וככל שלפיד העניק את הזווית האישית שלו בנוגע לסוגיה המדוברת כך הפוסט הצליח יותר מבחינת לייקים ושיתופים. כמות התגובות עלתה ככל שהנושאים היו מעוררי מחלוקת כבר במרחב הציבורי. הפוסטים הפחות מוצלחים (מכל הבחינות) עסקו בפעילות המפלגתית והכילו תמונות של חברי המפלגה.

כמו לפיד, כך גם בנט הרבה לקיים דיאלוג עם סדר היום הציבורי. עם זאת, אצלו ניכרת התייחסות לנושאים העשויים לעניין את קהל בוחריו הפוטנציאלי (דת, פלסטינים ובכלל זה עמדות ימין מדיני). בנוסף, גם אצלו הפוסטים הכי מוצלחים הכילו הסתכלות / פרשנות אישית לאותם נושאים. לרוב פוסטים אלו התחילו במילים 'אחים ואחיות שלי'. לעומת זאת, הפוסטים הלא המוצלחים, מכל הבחינות, הכילו עדכונים מפעילויות שלא עלו לספירה הציבורית. לדוגמא, פוסטים על מועמדי הבית היהודי ברשויות המקומיות או בנוגע להשתתפותו של יו"ר הבית היהודי באירוע סיום כתיבת ספר תורה לזכרו של סמ"ר רועי פרג'ון.

הרצוג נטה בעיקר לשתף באירועים מתוך סדר יומו (כנסים בהם השתתף, ראיונות ופגישות). בתוך כך דווקא הפוסטים המוצלחים ביותר עסקו בהתייחסויות אישיות בנוגע לפריימריז במפלגת העבודה, נושא שעלה על סדר היום הציבורי ושהרצוג 'כיכב' בו. בתוך כך, הכתיבה של הרצוג על נושאים שעלו מרחב הציבורי הייתה ברובה לקונית ומנוכרת תוך שימוש במנוחים: "נעשה מאמץ...", "חייבים", "צריך לעשות". דווקא הפוסטים שהתחילו במילה: "חברים..." היו מוצלחים יותר.

אם כן, באופן מובהק בולט הקשר שבין ההתייחסות האישית לנושאים מהמרחב הציבורי לבין כמות הלייקים, התגובות והשיתופים שקיבלו הפוליטיקאים לפוסטים. כמו כן, ככל שהפוסט נוסח בצורה יותר אישית וישירה כך הציבור בוחר להגיב יותר. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי במילים "אחים ואחיות" (בנט) או "חברים" (הרצוג). לחילופין, הפוסטים הפחות מוצלחים כללו התייחסות לאירועים אזוטריים מתוך חיי הנבחר או הנוגעים למפלגה, אשר פחות פופולארית מהפוליטיקאי עצמו.

חיזוק למסקנות הללו ניתן למצוא גם בבדיקת המילים בהן הפוליטיקאים המדוברים השתמשו הכי הרבה (ראה לוח 5). בנט ולפיד השתמשו בתדירות גבוהה במילה 'אנחנו' המעידה על הקשר עם הציבור ועל היחס האישי. כך גם השימוש של בנט במילים 'שלנו' ו'טוב', מילה שפעמים רבות נכתבה כפניה אישית המברכת את הקוראים, כגון 'שבוע טוב' או 'לילה טוב'. מילים אלו אינן נוכחות ברשימה של הרצוג. להבדיל, השימוש הרב במילים 'העבודה' ו'המפלגה' מעיד על תדירות ההתייחסות לנושאים הפנימיים - מפלגתיים. בנוסף מעניין לשים לב כי גם המילה 'יותר' חוזרת הן אצל לפיד והן אצל בנט בתור מילה פופולארית. ניתן לומר כי המילים שחוזרות אצל לפיד ובנט מעידות על הצהרת כוונות כלליות ומה לדעתם צריך להיות, זאת בניגוד להרצוג שאצלו חוזרות מילים יותר ספציפיות כמו 'ממשלה'. על מנת להתעמק יותר בנושאים בהם דנו הפוליטיקאים נעבור לניתוח השוואתי של התמות המרכזיות.

#### לוח 5: המילים בהן הפוליטיקאים השתמשו הכי הרבה<sup>28</sup>

לפיד	בנט	הרצוג
אנחנו	שלנו	היום
יותר	אנחנו	העבודה
הזה	יותר	ממשלה
וגם	טוב	מפלגה

במבט השוואתי בנוגע לתמות המרכזיות בהן עסקו הפוליטיקאים: אישי, פוליטי או מקצועי, ניתן לראות כי באופן גורף מרבית הפוסטים של הנבחרים היו פוליטיים. 54.76% מתוך כלל הפוסטים של לפיד ו-42.61% מתוך הפוסטים של בנט והרצוג בהתאמה. עם זאת, כמות הלייקים הממוצעת שקיבלו פוסטים אלו הייתה נמוכה ממספר הלייקים שקיבלו הפוסטים האישיים (ראה לוח מס' 1), אשר היוו כרבע מכמות הפוסטים הכוללת אצל כל אחד מהנבחרים. לפיד קיבל בממוצע לפוסט אישי 7,992 לייקים ואילו בנט והרצוג בהתאמה קיבלו 4,349 ו-2,981 לייקים בממוצע לפוסט.

<sup>28</sup> מקור: פרוייקט השורה התחתונה, <http://viz.calcalist.co.il/otr/web/>

אם כן, שוב נמצא חיזוק לכך שזווית הסתכלות אישית הופכת את הפוסט למצליח יותר. בכדי לחדד את 'סוד' הצלחת הפוסט ליצור קשר עם הציבור, אבחן כעת באופן השוואתי את הפוסטים האישיים המוצלחים ביותר, אשר מופיעים במסגרת מס' 13.

### מסגרת מס' 13 - מבט השוואתי על פוסטים אישיים מוצלחים

 **יאיר לפיד - Yair Lapid**  
December 27, 2013 · 🌐

היום יש לאבא שלי יום הולדת. הוא בן 82. אחרי האיבחון הסופי הוא לקח את מירב ואותי לפאב ברחוב ירמיהו. ישבנו עד מאוחר בלילה והוא דיבר על מותו הצפוי באותו אופן בו דיבר על כל דבר אחר בחייו: בגלוי, בלי סנטימטר של רחמים עצמיים. "התלונה היחידה שיש לי עליך", אמרתי לו אז, "הוא שלא הכנת אותי לחיים שאתה לא נמצא בהם." "כן הכנתי אותך", הוא אמר, "אתה פשוט עוד לא יודע את זה." חמש שנים עברו מאז מת. אבא שלי צדק בלא מעט דברים, בזה הוא טעה.



Like · Comment · Share · 🍷 32,293 🗨️ 2,530 ➦ 586

 **נפתלי בנט**  
October 24, 2013 · Edited · 🌐 · \*

מזל טוב והצלחה לאל"מ רסעאן עליאן, שנבחר להיות המפקד הבא של חטיבת גולני!

\*\*

רסעאן הוא דרוזי, תושב שפרעם.

רסעאן הוא גם אח: עברנו יחד את קורס קצינים באותה מחלקה בבה"ד 1, ניווטנו והתאמנו יחד, והוא רץ יותר מהר ממני, ועל כך אני לא סולח לו עד היום 😊

\*\*

זו הודמנות לכולנו להיזכר עד כמה העדה הדרוזית תורמת למדינת ישראל ביחידות הקרביות ביותר בצה"ל.

\*\*

רסעאן--אנחנו בונים עליך שתביא גאוה לחטיבה 1, ושתשמור על מדינת ישראל!



Like · Comment · Share · 🍷 28,654 🗨️ 1,593 ➦ 931

Isaac Herzog - יצחק (בח'י) הרצוג with יהודה סויסה  
January 11, 2014 · 🌐

אריאל שרון ייזכר כמנהיג גדול. לאורך השנים היינו במחנות מנוגדים, אך אי אפשר שלא להעריך אדם שידע לשנות את תפיסת עולמו ולהכיר בדרך הנכונה עבור מדינת ישראל. הכרתי אותו רוב חיי חכיתי לעבוד איתו מאמצע שנות השמונים במערכת הפוליטית. בעשור הקודם הייתי שר השיכון בממשלתו, ראיתי ראש ממשלה בטוח בעצמו, שקול, קר רוח, אחד שלא חושש לקבל החלטות, גם נגד הרוח. ציוני אמיתי שטובת המדינה לנגד עיניו. אריאל שרון היה מנהיג עם אומץ וכזה ייזכר בספר תולדות ישראל. תנחומיי הכנים לעמרי וגלעד, מסירותכם האין סופית לאבא ראוייה לכל הערכה. יהיה זכרו ברוך.



Like · Comment · Share · 1,767 👍 54 🗨️ 50 ➦

בשלוש הפוסטים אשר הוצגו במסגרת מס' 13 הנבחרים כתבו מזווית אישית על דמויות בולטות במרחב הציבורי. בתוך כך, בעוד שהרצוג כתב בצורה ממלכתית ומרוחקת כיצד שרון ייזכר בתולדות ישראל, כתיבתם של לפיד ובנט הייתה יותר 'חברית' וישירה. לפיד סיפר על חוויה אישית בפאב עם אביו ובנט התייחס לראסן עליאן, מפקד גולני הנכנס כאח ואף הוסיף סמיילי.

הפרסומים הללו למעשה משקפים את אופי הכתיבה של כל אחד מהנבחרים. מרבית הפוסטים של הרצוג נראו כהודעות לעיתונות, שהיינו יכולים למצוא גם באמצעי התקשורת המסורתיים. לעומת זאת הפוסטים של בנט ולפיד בדרך כלל היו יותר אישיים, והתייחסו לקוראים כחברים ותיקים ולא לקהל זר ומנוכר. לא מפתיע, אם כן, כי דווקא מספר פוסטים של הרצוג אשר התחילו במילים "חברים וחברות..." זיכו אותו בממוצע ביותר לייקים. בפוסטים האישיים ניכר כי כמות לייקים גבוהה הנה ערובה לכמות תגובות ושיתופים גבוהה. בתוך כך אצל לפיד בולטת כמות שיתופים גבוהה כאשר מפורסם ציטוט מתוך נאום או ספר שלו, מה שיכול להעיד על ידע מוקדם של הציבור לגבי איכות כתיבתו.



הפוסטים במסגרת 13 הוצגו כצילום מסך בכדי לקבל תמונה השוואתית גם בנוגע לתמונות שהעלו הפוליטיקאים. כפי שניתן לראות, כל אחד מהנבחרים הוסיף תמונה הקשורה לכתוב. אך בעוד הרצוג צירף תמונה של עצמו עם שרון. השניים האחרים העדיפו לשים ב'פרונט' את מושאי הפוסט.

בניגוד לפוסטים המוצלחים של כל אחד מהנבחרים, הפוסטים האישיים הפחות מוצלחים עסקו באירועים אזוטריים. למשל הפוסט האישי שקיבל הכי פחות לייקים אצל בנט התייחס לסיום כתיבת ספר תורה לזכר חייל שנהרג. אצל לפיד מדובר בתמונה שלו בוועידת הנשיאים ב-12 בפברואר ללא פירוט על תוכן האירוע. הפוסט הפחות מוצלח של הרצוג כלל הזמנה להאזין לראיון שיעניק לאחת מתחנות הרדיו.

למרות ההצלחה בכמות הלייקים שקיבלו הפוסטים האישיים, הפרסומים הפוליטיים הובילו בכמות השיתופים ביחס לאלו האישיים והמקצועיים. מה שגרם לפוסטים אלו להצליח מבחינת לייקים, תגובות ובעיקר שיתופים היה העיסוק בנושאים פוליטיים בולטים במרחב הציבורי והצגת מקומו של הנבחר בתוכם תוך התמקדות בזווית שלא נמצאת בתקשורת ההמונים. בתוך כך, לא תמיד תגובות או שיתופים רבים הצביעו על תמיכה גדולה יותר ולעיתים דובר בנושאים שנויים במחלוקת שהפוסט למעשה סייע ל'לבות' את הדיון הציבורי בהם. לדוגמא הפוסט של בנט מה 27 ביולי 2013 אשר היה הפוסט הפוליטי המוצלח ביותר מבחינת לייקים בתקופת המדידה.

*מחבלים צריך להרוג, לא לשחרר. \*\* כל חיי נאבקתי לקיום שני חלקי המשפט הזה. \*\* מחר אצביע נגד. (19,063 לייקים, 1478 תגובות ו935 שיתופים).*

על מנת להשוות לפוסטים הפוליטיים המוצלחים ביותר של לפיד והרצוג, אציג אתה את הפוסטים המדוברים ולאחר מכן אפנה לדון בהם. הפוסט הפוליטי המוצלח ביותר של לפיד פורסם ב-14 במרץ 2013:

*טוב, זה כנראה הסוף. או בעצם ההתחלה. מתנצל על השתיקה הארוכה, אבל היו עכשיו כמה ימים שבהם כל מילה שהייתי אומר היתה זוכה ליותר מדי פרשנויות וספינים. אחרי שנחתום סופית (כנראה הלילה) אעדכן ואסביר, אבל היה לי חשוב להגיד לקהילת הפייסבוק של "יש עתיד" שאני עדיין כאן ואמשיך להיות כאן מפני שהדיאלוג בינינו הוא חלק מהפוליטיקה החדשה, שבה נבחרו ציבור לא סוגרים דלת ונעלמים יום אחרי שקיבלו תפקיד. תודה על כל התמיכה, ותודה שאכפת לכם.*

(25,557 לייקים, 3,404 תגובות ו938 שיתופים)

הפוסט הפוליטי המוצלח של הרצוג הועלה לרשת ב-22 בנובמבר 2014 :

חברים,

אנחנו מנצחים, אנחנו ניצחנו!

שלי יחימוביץ' טלפנה אלי לפני מספר דקות ובירכה אותי על היבחרי לתפקיד יו"ר מפלגת העבודה. שלי אמרה לי, כי מהיום היא מתגייסת להצלחת המפלגה בראשותי ולהחזרתה לשלטון. הודיתי לה מקרב לה, ואמרת לי מה שאמרת בימים האחרונים, כי אני רואה בה שותפה מרכזית וחשובה להצלחתה של המפלגה.

חברים, זו רק תחילת הדרך. אנחנו מתחילים היום במסע האמיתי לשינוי פני המדינה.

תודה לכולכם מכל הלב, תודה לכל מי שסייע, התנדב, עזר, התאמץ, לא ישן, תודה לצוות האנשים שאיתי, תודה למשפחה, תודה, תודה, תודה.

יש לנו המון עבודה לפנינו, יש לנו עבודה גדולה לפנינו.

יחד ננצח.

(2311 לייקים, 589 תגובות ו761 שיתופים)

בשלושת הפוסטים הפוליטיים המוצלחים שהוצגו, שוב אנו פוגשים את הפניה הישירה לציבור. הרצוג שכתב 'חברים' וחזר על המילה 'תודה'. לפיד שהתנצל על השתיקה הארוכה והבטיח לשמור על קשר. בנט במקרה זה לא כתב אחים ואחיות אך למעשה, בין השורות הנחרצות ניכרת הפניה הישירה לקהל הבוחרים הפוטנציאלי. אמנם ייתכן ואמירה דומה בנט סיפק באחד הראיונות לתקשורת באותם ימים אך הפוסטים האישיים של הרצוג ולפיד לא ניתנים לתיווך באמצעות עיתונאים.

הפוסטים הפוליטיים הפחות מצליחים כללו שיתופי תמונות, אלבומים מאירועים בהם לקחו חלק הנבחרים או מפלגתם וכן קישורים למאמרים ולסרטונים בעניינים פוליטיים. נשים לב כי גם פקודות / בקשות לא מתקבלות בעין יפה בקרב הציבור. הפוסטים בהם הרצוג כתב: "...מזמין אתכם לקרוא את המאמר שפרסמתי בנושא..." היו בין הפחות מוצלחים מכל הבחינות. כאשר ביום הבחירות לרשויות המקומיות (22 באוקטובר 2013) בנט פנה לחיילים וכתב: חיילים- צאו להצביע!

[http://www.youtube.com/watch?v=rM\\_uoG07zXg](http://www.youtube.com/watch?v=rM_uoG07zXg) (408 לייקים, 22 תגובות, 3 שיתופים), ציבור

הקוראים כמעט ולא הגיב במסגרת הפייסבוק.

צורת פניה נוספת לציבור היא הזמנה להשתתפות בצ'אטים. לפיד ניצל את האופציה הזו ומדי פעמים הזמין את הציבור ללחוץ על 'הגב' ולכתוב שאלות. אמנם לא מדובר בפוסטים שכשלו, אך גם לא מדובר בפוסטים שקיבלו מספר רב של תגובות, מה שהיה מצופה לאור הבקשה הישירה מהפוליטיקאי ולאור ההזדמנות. כמו כן, לעיתים כמות הלייקים הייתה יותר גבוהה מכמות התגובות. לדוגמא, הטקסט שנכתב על ידי יאיר לפיד ב-13 ביוני 2013 וכבר הוצג במסגרת זו: *"הדיאלוג אתכם כאן, האפשרות להקשיב ולתקשר בלי מסננות ובלי מתווכים, חשוב לי במיוחד. הערב בעשר נמשיך במסורת שלנו ונפגש פה בעמוד שלי לצ'אט וידאו חי. כולכם מוזמנים"* (1685 לייקים, 816 תגובות, 221 שיתופים). בהקשר זה ראוי לחזור לתחילת הפרק ולהזכיר כי למרות הבקשה הישירה, לא תמיד הכותב זכה לתשובה מהפוליטיקאי.

מספר הפוסטים המקצועיים אצל כל הנבחרים היו מועט. כמו כן, בהקשר זה יש לקחת בחשבון את הקושי להשוות סוג זה של הפוסטים בגלל המעמד השונה של כל אחד מהנבחרים בתקופת המדידה. ההתמקצעות של בנט היא רב תחומית וכוללת את הידע עמו הגיע לפוליטיקה (צבאי ויזמות) והתיקים המיניסטריאליים בהם החזיק. לפיד לעומת זאת התחיל להתמקצע בתחום הכלכלה רק במהלך השנה הנבדקת. הרצוג אמנם הגיע מהתחום המשפטי והיה בעבר בין היתר שר הרווחה, אך בתקופת המדידה היה באופוזיציה.

בתוך כך ראוי לשים לב כי הפוסטים המקצועיים המצליחים כללו התייחסות אישית לנושאים שבלטו במרחב הציבורי ושהיו בתחום התמקצעותם של השרים. בין אם מדובר בפוסטים של לפיד מחודש מאי 2013 בזמן שהגזירות הכלכליות תפסו כותרות בתקשורת המסורתית ובין אם הביקור של בנט ברשת קופיקס ויזמת משרד הכלכלה להורדת מחירים. לעומת זאת פוסטים פחות מוצלחים הכילו הצהרת כוונות כללית כמו למשל הפוסט של בנט מה-6 ביולי 2013:

*שבוע טוב אחיותיי ואחיי! הערב אצא לסין בראש משלחת כלכלית. המטרה: חיזוק משמעותי של הסחר בין שתי המדינות. אעדכן אתכם במהלך השבוע. שיהיה לכם באמת שבוע נפלא.*

(3336 לייקים, 400 תגובות, 28 שיתופים)

או פוסט דומה של יאיר לפיד מה-8 בינואר 2013 אשר נוסח בלשון לקונית ותוכנו אמנם עוסק ביום משמעותי עבור לפיד אך פחות בעל חשיבות לציבור.

*היום ה-8 לינואר. בדיוק היום לפני שנתיים הודעתי על הקמת יש עתיד. שנתיים אחר כך, חברי שי פירון הכריז היום על מהפיכת החינוך שלנו. הסיכוי שלכל אחד מאתנו להגשים את הפוטנציאל ואת החלומות שלנו - כיחידים וכעם - נקבע במידה רבה בחדר הלימוד. החזון הערכי של יש עתיד הפך היום לשורה מעשית מאד של צעדים שישנו את פני החינוך בישראל. שאלו אותי לא פעם בשביל מה הייתי צריך את זה. התשובה היא שזו חובתי כלפי הילדים - שלי, שלכם, של כל אזרח ישראלי. היום עשינו עוד צעד כדי לשנות בשבילם את העולם. (3065 לייקים, 687 תגובות, 72 שיתופים).*

הפוסטים המקצועיים שהוצגו כאן ואחרים לא מחדשים לנו ולא מציגים עמדה או דעה של הנבחרים. הם בעיקרם עדכונים שאנחנו יכולים לשמוע דרך אמצעי תקשורת ההמונים.

כאשר בוחנים את הפוסטים לפי פרסונה פוליטית, נבחר ציבור, נאמן ציבור, חבר מפלגה רואים כי באופן גורף הכתיבה כפרסונה פוליטית הייתה המועדפת על נבחרינו והייתה גם מוצלחת יותר מכל הבחינות (ראה לוח מס' 1). מסקנה זו מחזקת את הטענה כי כתיבה מתוך נקודת המבט האישית על האירועים במרחב הנה המתגמלת ביותר. אדישות הציבור לפוסטים שנכתבו כחבר מפלגה אף היא מחזקת את הטענה שהוצגה לעיל כי פוסטים על נושאים אזוטריים שפחות בלטו בשיח הציבורי לא זכו להתייחסות רבה מהקוראים. כלומר, הציבור מעונין לקבל מהפוליטיקאי מידע שלא יקבל במדיות אחרות ובמיוחד כשמדובר בנושאים שעל סדר היום הציבורי.

הפוסטים המעטים שכתבו הפוליטיקאים כמשרתי ציבור שיקפו את אותם פוסטים בהם ניתנה לציבור הזדמנות להביע את דעתו במסגרת הפייסבוק. פרסומים אלו התאפיינו בכמות לייקים, תגובות ושיתופים נמוכה מאוד. בתוך כך, ראוי להזכיר כי לא תמיד השיח היה הדדי וגם אם הנבחר הזמין את הציבור לכתוב הוא לא בהכרח התייחס לכתוב.

אם כן, מעל פני השטח הפייסבוק לא פותר את בעיית המנהל סוכן שכן למעשה לא מתקיים דו שיח אמיתי והציבור לא מעוניין לבחון את הפוליטיקאי ולעמת אותו שירות עם שאלות נוקבות. עם זאת, ניכר כי הציבור כן מתעניין בנקודת מבט האישית של הפוליטיקאי בעיקר אם מדובר בתגובה לאירועים במרחב הציבורי, דבר שלא תמיד ניתן למצוא בצורה זמינה במדיות ההמונים.

## סיכום והמלצות להמשך

בעבודה זו בדקתי את אופי האינטראקציה המתקיימת בפייסבוק שלא במסגרת קמפיין בחירות בין הציבור כמנהל לבין הפוליטיקאי כסוכן ובחנתי את השאלה האם אופן השימוש ברשת הפייסבוק עשוי לגשר בין שני הצדדים. במסגרת המחקר הובאה התיחסות לעמודים של שלושה פוליטיקאים בכירים: יאיר לפיד, נפתלי בנט ויצחק (בוז'י) הרצוג. שיטת המחקר שנבחרה הייתה ניתוח תוכני וכמותי של הפוסטים שפרסמו הפוליטיקאים ושל הלייקים, התגובות והשיתופים מטעם הציבור.

במסגרת זו התמקדתי בכל הפוסטים שפרסמו הנבחרים במהלך שנה שלמה מיד לאחר הבחירות לכנסת ה-19 (בין ה-23 בינואר 2013 ועד ל-22 בינואר 2014), זאת בניגוד למחקרים קודמים אשר עסקו בהשפעת הפייסבוק או האינטרנט על מערכות בחירות בארץ ובעולם (Medina, Lariscy and Sweetser, 2008; Robertson, Vatrupu, חליבה-עמיר 2011, לב און 2010). בחרתי להתמקד בתקופה שאינה קמפיין בחירות, משום שדווקא אז עולה הסיכון המוסרי של הפוליטיקאים להסתיר מהציבור את האמת על פעילויותיהם ולכן מתחדד הצורך לבחון את הכלי דרכו ניתן לגשר על הפער שבין הנבחרים לציבור. הצורך לעמוד על תפקידו של הפייסבוק במערכת היחסים הנידונה - מתגבר לאור כישלונה של תקשורת ההמונים לשמש כמתווכת ביחסים בין הציבור והנבחרים בשל שליטתם של הפוליטיקאים בעיתוננים ובגלל ההטיה של העיתונאים עצמם מטעמים אחרים (Habermas, 1974, Mazzoleni and Schulz, 1999).

אם כן, במסגרת זו נבחנה סוגיה שאמנם נידונה בהרחבה במסגרת מחקרים שבדקו את תפקידם של אמצעי תקשורת ההמונים אך לא באה לידי ביטוי עד כה במחקרים אודות אמצעי המדיה החדשים. בתוך כך בדומה למחקרים קודמים על המדיה החברתית בתקופת בחירות אשר מצאו כי הקשר בין הבוחרים לנבחרים הופך לאישי יותר (Glass, 1996) גם במחקר זה הראיתי כי הנבחרים נוטים להשתמש באופני פניה אישיים כמו 'אחים ואחיות שלי' או 'חברים'. בנוסף, פוסטים רבים כללו הגיגים, דעות ותמונות משפחתיות של הפוליטיקאים ואלו סייעו להפיכת הקשר עם הנבחרים ל'קרוב' יותר, כפי שגם בא לעיתים לידי ביטוי בתגובות בוטות וישירות של הקוראים.

מעבר לכך שהקשר הפך לאישי יותר, מצאתי חיזוק למסקנות של מחקרים בנוגע לתפקידו של הפוליטיקאי במסגרת הרשת החברתית. בדומה ל-Lilleker and Jackson (2009) עמדתי על כך שהנבחרים נטו לכתוב מתוך נקודת מבט של פרסונה פוליטית, היינו דמות ציבורית עצמאית. למעשה, הכתיבה כפרסונה עצמאית סייעה ליצירת הקשר האישי באמצעות אותן תמונות אישיות ומשפחתיות של הפוליטיקאים.

בדומה לטענתה של חליבה - עמיר (2011) בנוגע לפעילות ברשת החברתית לפני הבחירות בשנת 2009, ניתן לראות כי גם בשנת 2013 הפוליטיקאים המשיכו בעיקר לנצל את העמוד הראשי שלהם לטובת פרסום מתמיד של טקסטים. עם זאת בניגוד לטענתה של חליבה - עמיר כי הפייסבוק הנו כלי משלים לבלוגים ולאתרי אינטרנט, הרשת החברתית המדוברת הפכה בשנת 2013 לכלי מרכזי בזירה. בתוך כך נעלמו במהלך השנה הנמדדת הדיאלוגים הארוכים עם הציבור, עליהם דיברה חליבה - עמיר. ניכר כי הנבחרים כמעט ולא הגיבו למה שכתב להם הציבור ובמקרים ספורים בלבד הזמינו את הציבור לכתוב שאלות או לתקשר בצי'אט.

במקביל גם הציבור מיעט לשתף פעולה עם הדיאלוגים הארוכים המועטים שהיו ולכתוב תגובות לפוסטים של הנבחרים. ממצאים אלו לא רק סותרים את מסקנתה של חליבה - עמיר אלא גם את טענתם של Johnson (2009) כי הפוליטיקאים איבדו את השליטה על הקמפיין לטובת הציבור. עם זאת, אין זה נכון לטעון כי היעדר הדיאלוגים מצביע על כך שהציבור לא יכול לפקח על הנבחרים באמצעות הפייסבוק ובכך לגשר על הפער שבין המנהלים לסוכנים ע"י הקטנת הסיכון המוסרי.

למעשה מחקר זה אשר משלב שיטות מחקר מעבודות על אמצעי המדיה וממחקרים על התקשורת המסורתית מאפשר לראשונה להתייחס למערכת היחסים שבין הפוליטיקאים לציבור בשני רבדים. הרובד הגלוי של מערכת היחסים אשר בא לידי ביטוי באופי ההתנהלות של כל אחד מהצדדים בנפרד כפי שניתן היה לראות גם במחקרים קודמים. הרובד הסמוי מתמקד במה שנגלה תוך בחינת הקשר בין אופי הפוסטים לרמת ההתייחסות של הציבור דרך לייקים, תגובות ושיתופים.

ברובד הגלוי ניתן לזהות כי בניגוד לתקוות שנתלו בכלי אשר מאפשר קשר עם הפוליטיקאים 'ללא מתווכים', הפייסבוק לא 'מספק את הסחורה'. ראשית, בסופו של דבר הנבחרים כותבים על מה שמעניין אותם ומחליטים מתי כן להגיב למציאות ומתי לא (ראה מקרה פוסט ריקי כהן של יאיר לפיד, נספח מס' 14). שנית, כאשר הציבור מוזמן לכתוב, להגיב או להשתתף בצי'אט הוא מעדיף להגיב בצורה פאסיבית על ידי לחיצה על לייק או להתעלם לחלוטין.

אולם, ברובד הסמוי שעולה מניתוח תוכן הפוסטים לפי נושאים ובהתאם כמות הלייקים, התגובות והשיתופים שקיבלו, המסקנה היא שהפייסבוק מצליח לגשר בין המנהלים לסוכנים. הפוסטים הפופולאריים ביותר בקרב הציבור היו אלו שהציגו עמדה ייחודית של הנבחר בנוגע לנושאים מרכזיים בסדר היום הציבורי. כלומר, הציבור תגמל את הפוליטיקאי ככל שהאחרון סיפק את המידע שעשוי לסייע בפיקוח עליו. כך למשל דעתו של בנט לגבי שחרור מחבלים, עדכון שכתב לפיד לגבי הרכבת הקואליציה או הפוסט של הרצוג על

תחושותיו ועמדותיו דקות לאחר שנבחר לכהן כיו"ר מפלגת העבודה והאופוזיציה. להבדיל, כאשר הנבחרים כתבו על פגישות או ראיונות עתידיים ירד מספר הלייקים, התגובות והשיתופים שקיבלו מהציבור, כפי שהרבה לעשות הרצוג שהיה גם הכי פחות פופולארי ברשת החברתית. פוסטים אלו לא חידשו לקהל הקוראים ולא סיפקו מידע שונה ממה שקיים במקורות תקשורת אחרים הקיימים במרחב הציבורי.

בתקופה זו בה הפוליטיקאים מייחסים חשיבות לבולטות בפייסבוק וכשזו זולגת ישירות למרחב הציבורי, המשמעות היא שעל נבחר הציבור לספק לקוראים את המידע שעשוי לעניין את הציבור. לכן מחקר זה לא רק מצביע על הפוטנציאל שיש לפייסבוק לגשר על הפער שבין הנבחרים לציבור אלא גם מאפשר להבין באילו תנאים הפוליטיקאים יכולים להגדיל את הפופולאריות שלהם ברשת, היינו איך ראוי לכתוב את הפוסטים במטרה להגדיל את כמות הלייקים התגובות והשיתופים.

לכן, אתייחס כעת לתנאים לפוסט מוצלח, לגורמים שלא ישפיעו על אופי הפוסט וכן למאפיינים שיורידו את פוטנציאל ההצלחה של הפוסט. כל זאת בכדי להבהיר מתי פוסטים עשויים להקטין את הפער שבין המנהל לסוכן ובמטרה לסייע לפוליטיקאים להגדיל את הפופולאריות שלהם ברשת.

### **תנאים לפוסט מוצלח**

1. סטטוס הפוליטיקאי - מעמד יותר גבוה של הפוליטיקאי ופרסום קודם - הבסיס להצלחתו של הפוליטיקאי נעוץ במקומו ההתחלתי בספירה הציבורית וככל שהוא יותר בולט במרחב זה כך גדלה הצלחתו בפייסבוק. לכן יאיר לפיד אשר בנקודת הפתיחה שלו היה מוכר יותר מהשלושה, בשל היותו איש טלוויזיה ובעל טור מפורסם, כבר מההתחלה קיבל יותר לייקים. הרצוג שיפר את מעמדו ברשת החברתית עם התמודדותו על ראשות מפלגת העבודה ובעיקר לאחר זכייתו. לכן פוליטיקאי אנונימי אשר מלכתחילה יש לו כמות אוהדים נמוכה יקבל גם מספר לייקים נמוך. עם זאת ככל שגדלה הפופולאריות של הפוליטיקאי כך מתרחב הפוטנציאל להגדיל את רשת האוהדים.

3. קשר לסדר היום הציבורי - הציבור פחות מתעניין במה שהפוליטיקאי עשה ביום מסוים, איפה ביקר ואצל מי התראיין. הציבור מתגמל את הפוליטיקאים שמאפשרים הצצה למסרים שלא יופיעו ברשתות התקשורת המסורתיות. לדוגמה הפוסטים המוצלחים של יאיר לפיד היו עדכונים בנוגע למגעים להצטרפות לקואליציה. הפוסטים של הרצוג פחות נגעו לסדר היום הציבורי ולכן פחות הצליחו, אך דווקא כאשר היה ממשק למרחב הציבורי כמו פוסטים על הפריימריז במפלגה ניכרה הצלחה בקבלת לייקים רבים יותר.

בתוך כך נשים לב כי כמות הלייקים גדלה ככל שהכותב מציג פרשנות אישית ומקורית לאירועי השעה. כך אחד הפוסטים המוצלחים של לפיד היה פנייתו האישית לסטודנטים ובה הגיב על ה'ספיין' לגבי העלאת שכר הלימוד. בנט קיבל לייקים רבים כשהתייחס לביקור האישי שערך אצל סגן אחיה קליין ביום בו פורסמה כתבה גדולה על החייל הפצוע באחד העיתונים המרכזיים במדינה. לעומת זאת בנט קיבל מעט מאוד לייקים כאשר כתב על סיום כתיבת ספר תורה לזכר חייל שנהרג, מאורע שלא זכה לתהודה רחבה בתקשורת.

מסקנה נוספת שעלתה ממחקר זה נוגעת לכך שכתובה בנושאים פוליטיים מסייעת להגדלת היקף התגובות והשיתופים. כאן יש לשים לב כי לפעמים דווקא הכמות הרבה של התגובות והשיתופים שמצביעה על זליגה מ / אל המרחב הציבורי לא מעידה על אהדה לפוליטיקאי. כך למשל הפוסט המפורסם של יאיר לפיד על ריקי כהן אשר גרר התייחסות רבה מאוד מקרב הציבור והגדיל את הבולטות של הנבחר אך לאו דווקא סייע לתדמיתו.

6. פניה אישית / חברית לציבור - שימוש במילים כמו אחים / אחיות / חברות / חברים / אנחנו - הציבור חש צורך להיות קרוב לפוליטיקאי, לשבור לפחות למראית עין את מחסום 'קהל ההמונים' שקיים בתקשורת המסורתית. לכן, הפוסטים המוצלחים יותר של הרצוג כללו את הפניה לחברות / חברים ובנט התפרסם בביטוי 'אחים ואחיות' שלי. כמו כן, המילה 'אנחנו' שחוזרת אצל בנט ולפיד ברשימת המילים הפופולאריות מעידה גם היא על הקשר האישי במידת מה שנוצר בין הנבחר לבוחרים.

7. פניה לקהל בוחרים פוטנציאלי - פניה כזו, הממקדת את המסר לקבוצת אוכלוסייה ספציפית, מסייעת למעשה לחזות את הנושאים שיש להם יותר סיכוי להצליח. בהקשר זה בולטים הפוסטים היימיניים של נפתלי בנט כמו קביעתו כי 'מחבלים צריך להרוג'. אם כן, הכתיבה עבור קהל הבוחרים מאפשרת לכתוב מסר מזוקק וחד. לעומת זאת, המסרים הכלליים על חשיבותו של תהליך השלום שכתב הרצוג היו אלו שפחות הצליחו.

### **תנאים בהם הפוסט פחות מוצלח**

1. עדכון בפעילויות מחיי היום יום של הפוליטיקאי - למשל ראיונות, פגישות ואירועים בהם נכח הפוליטיקאי - הראיתי באופן מובהק כי הפוסטים הפחות מוצלחים של הרצוג עסקו בנושאים אלו. למעשה, עדכון מחיי היום יום של הפוליטיקאי הוא ההפך מכתובה מקורית על מאורעות שעל סדר היום הציבורי. כלומר, הציבור לא רוצה עידכונים אם היה ראיון חשוב או פגישה משמעותית משום שהוא כבר ישמע על כך ברשתות המסורתיות. בפייסבוק הציבור מצפה לקרוא את דעתו המקורית של הנבחר.



2. עדכון בפעילות מפלגתית ובאירועים מקומיים - בדומה לפעילות מחיי היום יום, הציבור לא מתעניין בנושאים שאינם על סדר היום הציבורי. פעילות מפלגתית בניגוד לפניה לקהל פוטנציאלי רחב, מצמצמת מאוד את הקהל שהפוסט עשוי למשוך אותו.

3. שיתופים לפוסטים אחרים, הפניות לכתבות, סרטונים ואתרים אישיים - השיתופים מסרבליים את המבנה הוויזואלי של הפוסט וכן דורשים מהציבור לבצע הקלקה נוספת על העכבר. הקלקה זו גורמת לנשירת אוהדים פוטנציאליים בדרך ללייק.

4. אינטראקציה ישירה מדיי (בקשות, שאלות צ'אטים) - למרות שהציבור אוהב שפונים אליו ישירות ושנוצרת תחושה של קשר קרוב, הוא לא מעוניין לקבל משימות מהפוליטיקאים. ייתכן שהציבור מבין ורואה שלא תמיד השתתפות בצ'אטים עם הפוליטיקאי מזכה בתגובה. ייתכן שבבקשה להקליק לצפייה בסרטון או בהצעה ללחיצה על לינק חיצוני גם המענה לפוליטיקאי דורש מאמץ שהציבור לא תמיד מוכן לו. למעשה כמות הלייקים שעל פי רוב גבוהה מהתגובות ושיתופים היא זו שמצביעה על הרצון של הציבור למינימום מאמץ באופן ההתייחסות לפוסטים.

#### **גורמים שאינם משפיעים:**

1. אורך שורות - לא נמצא קשר מובהק בין אורך פוסט למידת הצלחתו. פוסט ארוך יכול להיות מוצלח מאוד וכך גם פוסט של שורה או שתי מילים. ההצלחה נקבעת באמצעות השימוש באלמנטים התוכניים שצוינו.

2. תמונות המלוות את הפוסט - לא נמצא קשר בין אופי התמונה או כמות התמונות להצלחה. באופן דומה כל הפוליטיקאים משתדלים מדי פעם לפרסם תמונה הקשורה לפוסט, אך בעיקר התוכן הוא זה שמשפיע על פוטנציאל הצלחה.

אם כן, הן הציבור והן הנבחרים יודעים כי הקוראים לא יכולים להשפיע על בחירותיו של הפוליטיקאי באמצעות הפייסבוק ולכן הנבחרים לא טורחים להשתמש בכלים של צ'אטים והעלאת שאלות וכך גם הציבור לא שש הגיב. עם זאת הצלחה של הפוסט תלויה בתוכן שלו וביכולתו לפנות אל הציבור באופן ישיר ולספק מסר מקורי - אישי על הנעשה במרחב הציבורי.

כלומר, אנו רואים כי לזירה הציבורית תפקיד חשוב בעיצוב מערכת היחסים שבין המנהל לסוכן בפייסבוק. בעוד שהמרחב הציבורי ממשיך לעמוד על תילו, זירת התקשורת נמצאת בתנועה מתמדת. ייתכן

שעוד חמש או עשר שנים רשת חברתית אחרת תתפוס את מקומו של הפייסבוק. במידה והדבר יקרה ממצאי מחקר זה יסיעו להבין אם הכלי החדש ימשיך במגמה שהחל להתוות הפייסבוק לאחר שנים שהתקשורת המסורתית כשלה בתפקידה. בינתיים הפוליטיקאים יכולים להנות מהמסקנות המוצגות כאן ולהעלות את הפופולאריות שלהם בעוד שהציבור ייהנה מהגדלת הפיקוח שלו על פעולות הנבחרים.

## ביבליוגרפיה

### עמודי פייסבוק

- <https://www.facebook.com/NaftaliBennett> - עמוד הפייסבוק של בנט נפתלי
- <https://www.facebook.com/IsaacHerzog> - עמוד הפייסבוק של הרצוג יצחק (בוז'י)
- <https://www.facebook.com/ShellyYachimovich> - עמוד הפייסבוק של יחימוביץ' שלי
- <https://www.facebook.com/AvigdorLieberman> - עמוד הפייסבוק של ליברמן אביגדור
- <https://www.facebook.com/YairLapid> - עמוד הפייסבוק של לפיד יאיר
- <https://www.facebook.com/Netanyahu> - עמוד הפייסבוק של נתניהו בנימין

### ספרות ועיתונות

- אברהם, א' (1992). *התקשורת בישראל - מרכז ופריפריה*. תל אביב: ברירות.
- אזולאי, מ' (2012), בנט יודיע על הכניסה לחיים הפוליטיים. *Ynet*.  
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4221758,00.html> (נדלה: 1 בפברואר 2015).
- אפשטיין, מ' (2012). דף הפייסבוק של בנימין נתניהו הגיע ל-300 אלף אוהדים, 41.7% מתוכם לא ישראלים. *דה מרקר*.  
<http://www.themarker.com/technation/1.1806416> (נדלה: 1 בפברואר 2015).
- ארדן, ע' (2006). *קדימה תקליק: לנצח בקרב על מוחו של הצרכן המודרני*. תל אביב: משכל.
- אתר דבר המפרסם, <http://dvarhamefarsem.co.il/?h=96409>, (נדלה: 28 בינואר 2015).
- אתר מאגר הנתונים על האינטרנט בישראל, <http://data.isoc.org.il/data/329>, (נדלה: 28 בינואר 2015).
- ברוך, ע' (2013). 'סגן אחיה קליין: אני רואה צבעים, זה מעודד', *ערוץ 7*.  
<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/267346>, (נדלה: 1 בפברואר 2013).
- גלילי - צוקר, א' (2004). *הטל-פוליטיקאים: מנהיגות פוליטית חדשה במערב ובישראל*. תל אביב: רמות.
- גלילי - צוקר, א' (2008). *פוליטיקה תקשורתית בת זמננו: אזרחות מקוונת בעידן של מדיה on line*. תל אביב: רמות.
- הובס, ת' (2008). *לוויתן*. ירושלים: מרכז שלם.
- הרשקוביץ, א' (2000) *פרקים נבחרים בתקשורת המונים*. תל אביב: אור-עם.
- חדר 404. <http://room404.net/?p=33956>.
- חלוץ, א' (2012). מטה יחימוביץ': הלייקים של נתניהו מצג שווא - 17% ישראלים. *דה מרקר*,  
<http://www.themarker.com/advertising/1.1682766>. (נדלה: 1 בפברואר 2015).

חליבה-עמיר, ש' (2011). נוכחים-נפקדים: השימוש בכלי אינטרנט אישיים בקרב חברי כנסת. בתוך א' כהן וא' לב און (עורכים), **מקושרים: פוליטיקה וטכנולוגיה** בישראל (211-261). ירושלים: האגודה הישראלית למדע המדינה.

טאוסגי, ש' (2015). גרסת הרש - מבט נדיר לעבודת העריכה הפנימית בישראל היום, *העין השביעית*, <http://www.the7eye.org.il/144334>, (נדלה: 1 במרץ 2015).

כביר, ע' ואורבק, מ' (2013), פייסבוק חושפת: כמה ישראלים גולשים ברשת החברתית?, *כלכליסט*, <http://www.calcalist.co.il/internet/articles/0,7340,L-3602989,00.html>, (נדלה: 15 בפברואר 2015).

כהן-אלמגור, ר' (2007). *המלכוד הדמוקרטי* תל אביב: ספרית מעריב.

כספי, ד' (2011). *סדר יום: תקשורת, חברה, פוליטיקה* תל אביב: רסלינג.

לב און, א' (2010). שימושי האינטרנט בקמפיינים הפוליטיים בישראל: הזווית המוניציפאלית. *מסגרות מדיה: כתב עת ישראל לתקשורת*, 5, 113--145.

לוק, ג' (2008). *המסכת השנייה על הממשל המדינה* תל אביב: רסלינג.

מן, ר' ולב און, א' (2012). *התקשורת בישראל 2011 סדר יום שימושים ומגמות*. אריאל: המכון לחקר מדיה חדשים, חברה ופוליטיקה במרכז האוניברסיטאי אריאל.

מקוויל, ד' (2014). *מבוא לתקשורת ההמונים*. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

ליס, י' (2013). לפיד: לא בגדתי במצביעיי. *הארץ*, <http://www.haaretz.co.il/news/politi/1.2022216>, (נדלה: 14 בפברואר 2015).

ליס, י' (2013). ריקי כהן מחדרה ממשיכה לסבך את יאיר לפיד. *הארץ*, <http://www.haaretz.co.il/news/politi/1.1985980>, (נדלה: 13 בפברואר 2015).

פופר, ק' (2003) *החברה הפתוחה ואויביה*. ירושלים: שלם.

פרוייקט השורה התחתונה, <http://viz.calcalist.co.il/otr/web>, (נדלה: 17 באפריל 2015).

קינן, ע' (2012). קודם פייסבוק אחר כך הכנסת: יאיר לפיד ברשת. *ynet*, <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4172838,00.html>, (נדלה: 17 בפברואר 2015).

קליין, ע' (2010). ניתוח שיח ביקורתי של טקסט עיתונאי. בתוך ל' קסן, מ' קרומר - נבו (עורכות), **ניתוח נתונים במחקר איכותני** (ע' 230--253). באר שבע: אוניברסיטת בן-גוריון.

רובינשטיין, א' (2005). *מסמך רקע בנושא: המפלגות בעידן החדש* ירושלים: מרכז מחקר הכנסת. <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m01056.pdf>, (נדלה: 1 במרץ 2013).

רולס, ג' (2010). *צדק כהוגנות: הצגה מחודשת*. תל אביב: ספרי עליית הגג.

רוסו, ז' (2006). *האמנה החברתית*. תל אביב: רסלינג.

שאריות ברשת. 100,000 לייקים לדף הפייסבוק של נפתלי בנט, <http://www.shareyot.co.il/?p=5441>, (נדלה: 23 בפברואר 2015).

שורה תחתונה, <http://viz.calcalist.co.il/otr/web/>, (נדלה: 19 באפריל 2015).

שומפטר, יי (1978). תיאוריה אחרת על הדמוקרטיה. מתוך: שי נ' איזנשטדט, ע' גוטמן וי' עצמון (עורכים), **מדינה וחברה** כרך א' (ע' 229 – 240). עם עובד.

Aggarwal, R. and Sandwich, A. (1998). The Other Side of the Trade-Off: The Impact of Risk on Executive Compensation. *Journal of Political Economy*, 107 (1), 65-105.

Becker, G. (1983). A Theory of Competition among Pressure Groups for Political Influence. *Quarterly Journal of Economics*, 98 (3), 371-400.

Bulmer, J. and Quail, D. (1968). *Television and Politics: Its Uses and Influence*. London: Faber and Faber.

Chubb, J. (1995). The Political Economy of Federalism. *American Political Science Review*, 79 (4), 994-1015.

Coleman, S., Taylor, J., and Van Den, D. (1999), Parliament in the Age of the Internet, *Parliamentary Affairs*, 52 (3): 365-370.

Cox, G. and McCubbins, M. (1992). *Legislative Leviathan: Party Government in the House*. Berkeley: University of California Press.

Dahl, R. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven: Yale University Press.

Davis, D. (1999). Media as public arena. In R, Vincent and K, Nordenstreng (eds.), **Towards Equity in Global Communication**. Cresskill, NJ: Hampton

Dows, G. and Rock, D. (1994). Conflict agency and gambling for resurrection the principal-agent problem goes to war. *American Journal of Political Science*, 38 (2), 362-80.

Garen, J. (1994). Executive Compensation and Principal-Agent Theory. *Journal of Political Economy*, 102 (6), 1175-1199.

Gaziano, J. and Liesen, L. (2009). Use of campaign websites by candidates running for state and local office. Paper presented at the annual meeting of the Midwest Political Science Association, Chicago, (April 2-5, 2009).

Glass, A. (1996). On-Line elections: the Internet's impact on the political process. *The International Journal of Press/Politics*, 1(4), 140-146.

Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere : an inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Habermas, J. (1974). The Public Sphere: An Encyclopedia Article, *New German Critique*, 3 (Autumn-1974), 49-55.

- Herrnson, P., Stokes-Brown, A. and Hindman, M. (2007). Campaign politics and the digital divide: Constituency characteristics, strategic considerations and candidate Internet use in state legislative elections. *Political Research Quarterly*, 60(1): 31-42.
- Holmstrom, B. (1979). Moral hazard and observability. *The Bell Journal of Economics*, 10 (1), 74-91.
- Hutchins, W. (1947). *A freedom of the press: a framework of principles*. Chicago: University of Chicago
- Jensen, M. and Meckling, W. (1976). *Theory of the firm managerial behavior, agency costs, and ownership structure*. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Johnson, D. (ed.). (2009), *Campaigning for president 2008: strategy and tactics, new voices and new techniques*. New York : Routledge.
- Kalyanaraman, S., and Sundar, S. (2008). *Mediated interpersonal communication*. New York: Routledge.
- Key, V. (1966). *The responsible electorate rationality in presidential voting 1936-60*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Laffont, J. (2003). *The principal-agent model: The economic theory of incentives*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Lane, J. (2008). *comparative Politics: the principal agent prespective*. New York: Routledge.
- Lasswel, H. (1948). The structure and function of communication in society. In L, Bryson (ed.) , **The Communication of Ideas** (pp. 37-51), New york: The Institute for Religious and Social Studies.
- Lazarsfeld, P, Berelson, B., and Gaudet, H. (1944), *The People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*. New York: Columbia University Press.
- Lilleker, D. and Jackson, N. (2011). *Political campaigning, elections and the internet: Comparing the US, UK, France and Germany*. London, England: Routledge.
- Lilleker, D. and Jackson, N. (2009), Interacting and Representing: Can Web 2.0 Enhance the Roles of an MP?, ECPR workshop: Parliaments, Parties and Politicians in Cyberspace, <http://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/f84ee259-43e0-4742-9341-b9819225c7e8.pdf>.
- Lohmann, S. (1998). An Information Rationale for the Power of Special Interests. *American Political Science Review*, 92 (4), 809-827.
- Mazzoleni, G. and Schulz, W. (1999). "Mediatization" of Politics: A Challenge for Democracy?. *Political Communication*, 16 (3), 247-61.
- Miller, G. (2005). The Political Evaluation of principal agent models. *Annual Review of Political Science*, 8, 203-225.

- Moe, T. (1984). The New Economics of Organization. *American Journal of Economics*, 28 (4), 739-777.
- Mosca, G. (1939). *The ruling class, elementi di scienza politica*. New York : McGraw-Hill Book Co.
- Napoli, P., (1997) "A Principal-Agent Approach to the Study of Media Organizations: Toward a Theory of the Media Firm", *Political Communication*, 14 (2), 207-219.
- Norris, P. (2005). *Did the Media Matter? Persuasion, Priming and Mobilization Effects in the 2005 British General Election Campaign*. paper for the EPOP. John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- Olson, M. (1971). *The logic of Collective action*. London: Harvard University Press.
- Owen, D. (1991). *Media Massage in American President Election*. New York: Greenwood Press.
- Powell, G. and Whitten, G. (1993). A Cross-National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context. *American Journal of Political Science*, 37 (2), 391-414.
- Rasmussen, T. (2000). *Social Theory and Communication Technology*. Aldershot: Ashgate.
- Robertson, S., Vatrappu, R. and Medina, R. (2010). Off the wall political discourse: Facebook use in the 2008 U.S. presidential election. *Information Polity - Government 2.0: Making Connections between citizens, data and government*, 15(1-2), 11-32.
- Rohde, D. (1991). *Parties and Leaders in the Post-Reform House*, Chicago: University of Chicago Press.
- Sinclair, B. (1995). *Legislators, Leaders and Lawmaking*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Songer, D. Segal, J. and Cameron, C. (1994). The Hierarchy of Justice: Testing a Principal-Agent Model of Supreme Court. *American Journal of Political Science*, 38 (3), 673-696.
- Spence, M. and Zeckhauser, R. (1971). Insurance Information and Individual Action. *American Economic Review*, 61 (2), 380-387.
- Stromberg, D. (2004). Mass Media Competition, Political Competition, and Public Policy. *Review of Economic Studies*, 71 (1), 265-284.
- Sweetser, K. and Lariscy, R. (2008). Candidates Make Good Friends: An Analysis of Candidates' Uses of Facebook. *International Journal of Strategic Communication*, 2(3), 175-198.
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Oxford University Press.
- Williams, C. and Gulati, G. (2012). Social Networks in Political Campaigns: Facebook and the Congressional Elections of 2006 and 2008. *New Media & Society*, 15 (1), 52-71.

Wilson, Q. (ed.). (1980). *The Politics of Regulation*. New York: Basic Books.

Wolfers, J. (2008). Are Voters Rational? Evidence from Gubernatorial Elections. Working Paper No. 1730.

Wood, B. and Waterman, R. (1991). The Dynamics of Political Control of the Bureaucracy. *The American Political Science Review*, 85 (3), 801-828.

\



## נספח מס' 1

31 בינואר 2013 :

פגישה מרגשת עם נשיא המדינה

\*\*

הבוקר, יחד עם שולי מועלם ויוני שטבון, שני חבריי הנפלאים לסיעה, קיימנו שיחה אצל נשיא המדינה, שמעון פרס.

הוא היה נחמד מאד, והתעניין לעומק על אנשינו, עמדותינו ותכניותינו.

\*\*

הנשיא התרגש כאשר שולי סיפרה את סיפורה האישי.

\*\*

הוא שאל אותי האם קראתי לבני הבכור, יוני, על שם יוני נתניהו, ואמרתי לו שכן. הוא סיפר על יוני וכמה אהב אותו.

\*\*

העליתי בפניו בהרחבה את העוולה הנוראה של יהונתן פולארד, שנמק בכלא האמריקאי. אסור לנו לחשות.

\*\*

שוחחנו על כך שרוב עם ישראל מסכים מה צריך לעשות לגבי רוב הבעיות בישראל (הורדת יוקר המחייה, שילוב חרדים, חיזוק הפריפריה, טיפול בגירעון הענק ועוד), ויש מחלוקת לגבי חלק מהנושאים (מדיני וכו').

ישנה אפילו הסכמה גם לגבי \*איך\* צריך לפעול בנושאים אלו.

\*\*

די ברור, אם כן, מה צריך לעשות: לעשות.

לפעול מהר לתיקון בנושאים המוסכמים, ולהסכים שלא להסכים בשאר.

הסורים, חיזבאללה, איראן, ומחירי הדירות לא מחכים לנו.

(4,209 לייקים, 193 תגובות, 106 שיתופים)

7 במרץ 2013 :

חברים, חיתמו על העצומה לנשיא אובמה לשחרור פולארד.

פשוט לחתום, לשתף ולהפיץ ככל יכולתכם. עכשיו.

<http://www.atzuma.co.il/presidentobama>

אין מה להסביר יותר. הגיע הזמן שאחינו יונתן יבוא הביתה.

(3,906 לייקים, 158 תגובות, 704 שיתופים)

## נספח מס' 2

**21 באוקטובר 2013:**

נותנים לגז לזרום!

\*\*

אחיי ואחיותיי: זהו יום היסטורי שעוד יהדהד עשרות שנים קדימה--בג"צ דחה את העתירות נגד החלטת הממשלה בעניין הגז. במילים אחרות--יש אור ירוק להתקדם!

\*\*

גז טבעי ישנה ה-כ-ל בישראל:

-יוזיל עלויות אנרגיה עבור אזרחי ישראל

-יוזיל עלויות ייצור בישראל (כי חשמל יקר וגז הוא זול)-->יאפשר קיום מפעלים והקמת מפעלים חדשים בכל הארץ!

-יצמיח תעשיית הייטק סביב נושא הגז. הראש הישראלי יעבוד שעות נוספות

\*\*

אני גם מברך את בג"צ שהבין הפעם שתפקידו אינו למשול, אלא לשפוט.

אני שמח שבג"צ הפעיל שכל ישר ואיפשר לממשלה למשול.

\*\*

החלטת הממשלה היתה מאוזנת ונכונה. העיכובים הורגים את התעשייה הישראלית.

עכשיו צריך לנוע קדימה!

(2085 לייקים, 213 תגובות, 88 שיתופים)

## נספח מס' 3

**4 בינוי 2013:**

שלוש החלטות ביחס לנושא הרב הראשי:

\*\*

1.מוקדם יותר השבוע סיעת הבית היהודי החליטה לתמוך במועמדותו של מייסד ארגון צהר, הרב דוד סתיו לרב הראשי לישראל.

יחד, נפעל בכל כוחנו למען יהודי יקר זה, שעשה כה הרבה, ועוד יעשה רבות, למען חיבור עם ישראל ליהדות.

\*\*

2.לפני שעה קלה החלטתי, מתוקף תפקידי כשר דתות, למנות עשר נשים לגוף הבחור של הרב הראשי, וכך לייתר את הצורך בחוק מיוחד.

\*\*

3.הטלתי וטו על חוק שטרן .

החוק, שמכונה "חוק שטרן" הפך להיות כלי לפוליטיקאים לתפוס כותרות ולבצע השתלטות פוליטית על הגוף הבורח .

ככה לא בוחרים רב ראשי .

לא אתן לכך יד .

\*\*

אינני זקוק לחוקים פופוליסטים ולאף אחד אחר על מנת לקדם נשים. אעשה זאת בעצמי.

(1341 לייקים, 181 תגובות ו76 שיתופים)

#### נספח מס' 4

**10 בנובמבר 2013**

בעניין איראן אסור לנו להרפות

\*\*

שלום כאן אסף,

עוד 2 דק' השר בנט בראיון לפוקס ניוז.

(1215 לייקים, 81 תגובות, 12 שיתופים)

#### נספח מס' 5

**1 במאי 2013**

0 דקות ארכה הדרך מצומת תפוח - מעבר להרי החושך - ועד בית החולים בילינסון - מרכז הארץ, באמבולנס שהבהיל את זעל לטיפול רפואי.

ישראל שלקחה את זעל לחבישת פצעיו במרכז הרפואי המתקדם היא אותה ישראל ששיחררה אותו מן הכלא לפני כמה חודשים. אותה ישראל שהסירה את המחסומים כדי להקל את מרקם החיים הפלשתיני. מה עם מרקם החיים היהודי, רציני לשאול, ואז הסתכלתי בתמונתו של אביתר.

אבא נפלא, יוצר מקורי, שחקן בחסד. חיוך גדול. רעיונות חדשים. אהבה לארץ הזאת. שטף חיים שנחתך בסכין מזוהמת. זה קרה בדיוק בשעה שבכל מקלטי הרדיו בישראל דיווחו בהתרגשות על יוזמת השלום החדשה.

אלו פני השלום: ליצן רפואי שנרצח בתחנת אוטובוס. כך היו פני השלום עוד ב-1929, וכך יהיו.

בידוק במחסומים הוא רע הכרחי, תולדת נסיבות כפויות. בשנים האחרונות הלכו והוסרו המחסומים. ארגוני השמאל מתגאים ומתפארים בהישגם לבטל את המחסומים הפנימיים, שהפריעו לחופש התנועה של הפלשתינים. נשאר מעברי הבידוק בדרך מיהודה ושומרון החוצה, המאפשרים לעשרות אלפי פלשתינים להתפרנס בישראל.

בין הערים והכפרים הפלשתיניים הם נעים ללא הפרעה. ויחד איתם, מאחורי גדר ההפרדה, חיים באיום ביטחוני מתמיד 300 אלף ישראלים.

לפני שבוע השתתפתי בתוכנית פוליטיקה בערוץ הראשון. בדרך חזרה הביתה נתקלתי במחסום אבנים שהניחו מחבלים על הכביש. למרבה המזל, הצלחתי להשתלט על המכונית. לפני כחודש, בערב יום השואה, גולגל לעברי צמיג בוער. הנסיעה בכבישי השומרון הפכה לבלתי אפשרית. ה"טרור השקט" משבש את שיגרת החיים.

ניסיון העבר מלמד כי בכל פעם שיש גל טרור ב"שטחים", זה מגיע מהר, בשיטתיות בדוקה, אל מרכזי הערים. כששותקים בתפוח, זה מגיע לדולפינריום. כששותקים בשדרות, זה מגיע לאשדוד. הגשם יורד עכשיו על רכס ההר הגבוה, אבל אם לא ייעשה דבר, ישטפו המים גם את המגדלים הגבוהים של תל אביב. עזריאלי, אגב, הוא 30 דקות נסיעה מצומת תפוח.

\*\*

עד כאן אמילי.

\*\*

אני שר בממשלת ישראל. האחריות לבטחון תושבי ישראל מונחת על כתפינו. נפעל בכל כוחינו להעניק בטחון זה ולתת תשובה ציונית ראויה לרצח נורא זה.

(6,804 לייקים, 633 תגובות ו1751 שיתופים)

#### נספח מס' 6

**8 באוגוסט 2013:**

בישיבת הממשלה הצעתי שנפסיק לסכן את חיילנו ולצאת מגדרנו כדי לשבות מחבלים בחיים, שהרי אחר-כך המדינה ממילא משחררת אותם.

מחבל שמסכן את חיי חיילנו בעת פעולתו צריך להיות מחוסל.

\*\*

להארץ מותר לחשוב אחרת.

אחיה עם זה...

(7,349 לייקים, 652 תגובות, 276 שיתופים)

#### נספח מס' 7

**10 בדצמבר 2013:**

...ואיזה מסכנים החיילים ששוכבים עכשיו בבוץ.

חושבים עליכם, אחים שלנו.

(24,781 לייקים, 669 תגובות ו2161 שיתופים)

## נספח מס' 8

31 במאי 2013

כמה שאני אוהב אותך, ארץ ישראל

\*\*

השיר השבת - "ארץ ישראל" לחן: שמוליק קראוס. מילים וביצוע: אריק איינשטיין.

<http://www.youtube.com/watch?v=mdX8iGbE2YQ> - שיר אהבה יפהפה לארץ ישראל.

\*\*

בפרשת השבוע שנקרא השבת, פרשת "שלח לך", מסיירים המרגלים בארץ ישראל על מנת לאסוף מידע מקדים לקראת הכניסה לארץ.

\*\*

המרגלים חוזרים אל העם ובפיהם בשורות רעות. הארץ אומנם עשירה ביבול ובפירות אבל מלאה באויב חזק.

\*

הסיכון בארץ ישראל גדול מדי. עדיף שלא להיכנס, הם מספרים.

בעקבות המקרה הזה ומרד העם מקבל עם ישראל עונש קשה מאוד מהקב"ה.

העם נאלץ להסתובב ארבעים שנה במדבר.

\*\*

מדוע עם ישראל נענש? מדוע מנהיגים שדיברו אמת, והבהירו לעם את המצב הקשה שבארץ ישראל קיבלו עונש כ"כ קשה?

\*\*

בדרך כלל חושבים שבני ישראל חששו להפסיד במלחמה על כיבוש הארץ. ההיפך הוא הנכון. עם ישראל פחד \*לנצח\* ולהקים מדינה.

\*\*

כי כשאתה מקים מדינה, אתה נוטל אחריות. צריך לנהל כלכלה, בטחון, ענייני דת ומדינה, מריבות, פוליטיקה, ועוד.

יותר קל להישאר במדבר עם "בייביסיטר" שדואג לך.

\*\*

אה, ובמדבר אתה גם יכול להיות מושלם: צודק ב100% בכל עניין. אתה לא צריך להתפשר על כלום.

\*\*

בניהול אמיתי של מדינה על כל גוניה יש צורך לחיות יחד, להתפשר לעתים, לשלב את הערכים עם המציאות.

לא קל.

גם לי אישית יותר קל להיות צודק ב100% תמיד, ללא שום פשרות.

באופוזיציה זה אפשרי.

אך כאשר אתה באמת רוצה להנהיג, אתה חייב לשזור את העקרונות עם המעשה, ולהשתדל תמיד לעשות טוב, תוך הבדלה בין עיקר לטפל.

\*\*

היו שני מרגלים שלימדו אותנו מה זאת אהבה. יהושע בן נון וכלב בן יפונה בחרו להתמקד בטוב שבארץ ישראל, לאדמה שבה חיו אבותינו, להיסטוריה שעולה מכל אבן, ללב הפועם של המדינה שלנו.

אם באמת אוהבים יודעים להסתכל על הטוב, יודעים שמתחת לכל הקושי והרוע יש לב ענק של ארץ ישראל שכולנו כ"כ אוהבים להתלונן עליה, אבל כ"כ אוהבים אותה.

\*\*

שבת שלום לכם אחיותיי ואחיי—אני באמת, באמת אוהב אתכם!

נפתלי.

(1714 לייקים, 129 תגובות ו64 שיתופים)

### נספח מס' 9

#### **1 במרץ 2013:**

עגל הזהב אז והיום - פרשת שבוע ושיר לשבת

\*\*

השיר לשבת: "גיבור" - קליפ שיצא השבוע ומוקדש לילדים חולי סרטן, שהפיקו עמותת רחשי לב הפועלת בתל השומר. ביצוע הראל סקעת ויהודה פוליקר.

קליפ מלא השראה ומרגש ממש. תראו מהי גבורת ילדים.

[http://www.youtube.com/watch?v=JLzBYVXYr\\_g](http://www.youtube.com/watch?v=JLzBYVXYr_g)

\*\*

הציור- "עגל הזהב" של הצייר גיימס טיסון.

\*\*

בפרשת השבוע שנקרא השבת, פרשת "כי תשא", עולה משה רבנו אל ה'. הוא הולך להביא תורה לעם ישראל.

הורדת התורה לעם ישראל, תורה הכתובה באצבע אלוקים, היא שיאו של התהליך אותו עם ישראל עובר. תקופה קצרה לאחר שהוצא ממצריים עם ישראל עומד להגיע לפסגת שאיפותיו.

לקבל תורה.

\*\*

אך משהו משתבש. עם ישראל מחכה למשה והוא לא מגיע. המנהיג נעדר ועם ישראל איננו יודע כיצד לפעול. הוא מחפש תחליף מהיר למשה. עגל זהב.

\*\*

הפרשה המדהימה הזו היא ללא ספק אחת מפרשות המנהיגות הגדולות שיש בתורה.

חשבו על זה- משה רבנו המנהיג הכל יכול של עם ישראל נעלם. עם שלם נמצא במדבר ללא מנהיג. והוא נוהה באופן אוטומטי אחרי תחליף זול (או יקר...)

\*\*

כיצד עם שמקבל תורה בהר סיני, שרואה את הים נבקע לשניים, שמקבל מן ושלוו במדבר, שנשמר ומונחה ע"י עמוד אש וענן, שממולאים לו כל צרכיו יכול לבגוד ולעבוד את עגל הזהב?

\*\*

עבודת עגל הזהב לא החלה ברגע. עגל הזהב נוצר באופן טבעי מעיוות עמוק בתפיסה שגם כיום אנו עלולים ללקות בו.

עם ישראל רואה את משה לאורך כל הדרך כמושיע. משה הוא זה שבוקע את הים לשניים בהינף יד, הוא זה ששולט על איתני הטבע ומביא את מכות מצריים המשפילות את מנהיג העולם הגדול. משה הוא האלוהים בתת מודע של עם ישראל. הוא איננו אשם בכך. בענוותנו משה כ"כ לא שקוע בעצמו שאיננו מבין מה קורה לעם ישראל. הוא נשבר ויחד עימו לוחות הברית.

\*\*

כולנו צריכים להיזהר מבנייתו של עגל הזהב. בדינמיות של החיים אנחנו מוצאים את עצמנו שוכחים את המהות ומתעסקים בטפל. הכסף הופך להיות לאלוהים במקום הדברים החשובים באמת. דיונים הופכים להיות דיונים של כבוד במקום דיונים של אידיאולוגיה. ומנהיגים הופכים להיות לאלוהים במקום למובילי דרך.

\*\*

כדי לשבור תפיסה זו משה רבנו במהלך מנהיגותי כואב שובר את לוחות הברית. לוחות הברית הללו שנשברו לא יחזרו עוד, והלוחות השניים הינם לוחות ברמה פחותה. אך אמירתו של משה בשבירת הלוחות היא אמירה קריטית לעם ישראל- עלינו להתעסק במהות, לתקן את עצמנו. חטא העגל הוא מראה למציאות לא נכונה והדרך הנכונה היא לעצור ולהסתכל פנימה. להבין באמת שיש לעשות שינוי עמוק.

\*\*

תיקון חטא העגל פותח מסע ארוך מאוד של עם ישראל במדבר, ארץ ישראל לכאורה מתרחקת אך בארבעים השנה שהוא מצוי במדבר בונה עם ישראל את הדי אן אי היהודי. את הכח השורד והמבין שלגדלות לא מגיעים באבחה אחת כי אם בתהליכים עמוקים וכן שלא המנהיג הוא העיקר אלא הדרך. דרך של מוסר וצדק, דרך המושרשת בעומק של מסורת העוברת מדור לדור. מאברהם אבינו דרך משה רבנו ועד ימינו אנו.

שבת שלום לכם אחיותיי ואחיי,

נפתלי

(670 לייקים, 90 תגובות, 44 שיתופים)

## נספח מס' 10

15 ביולי 2013:

המעז מנצח! (ואם הוא נכשל, לא נורא. הוא גם עושה הרבה טוב למדינת ישראל..)

<http://www.themarker.com/technation/1.2069498#11>

\*\*

דב מורן הוא מהיזמים המופלאים בהייטק הישראלי.

הוא הקים את חברת אמ-סיסטמס שהביאה לעולם את הדיסק-און-קי, שהיום הוא נחלת כולם.

\*\*

לאחר ההצלחה הכבירה באם-סיסטמס הוא יצא למיזם נועז נוסף--מודו. הפעם, המיזם נכשל.

\*\*

אני זוכר כמה "נכנסו בו" כאשר מודו נסגרה. זוהי צרות עין וצרות מוחין. בלי תעוזה אין התקדמות.

\*\*

אבל כעת מתברר שמתוך כשלון מודו נולדו 17 חברות חדשות!

\*\*

ככה זה. כי כאשר יש חדשנות, היא נשמרת במוח ובלב של העובדים. גם אם החברה נסגרת, ידע והרוח נשמרים.

\*\*

גם מהחברה שלי סאיוטה בקעו 5-6 חברות חדשות לאחר מכירתה.

\*\*

לכן אסור לפחד. חייבים ליזום וליזום. אם מצליחים--מצוין. אם נכשלים--גם עשיתם טוב.

(1044 לייקים, 46 תגובות, 67 שיתופים)



## נספח מס' 11

16 במרץ 2013 :

בעלי עסקים קטנים ובינוניים - רוצים להקים או להגדיל עסק? - אנו נעניק לכם אשראי של המדינה עד 500,000 ₪.

פנו כאן (שתפו והפיצו לחבריכם היזמים) : <http://sba.tamat.gov.il/About/Snews/Pages/sn13.aspx>

\*\*

מתוך תקופת הגזירות, חיוני שנצמיח את הכלכלה הישראלית.

אחת הבעיות הגדולות ביותר של עסקים קטנים היא קבלת אשראי מהבנקים לצורך הקמה או צמיחה.

\*\*

רוצים להקים עסק חדש או שהמפעל רוצה לצמוח, לקנות מכונה חדשה, לפתח שוק או מוצר חדש, ואין לו כסף זמין לעשות זאת. אך מצד שני הבנקים חוששים להעניק להם אשראי בשל סיכון מוגבר.

(לצערי, בשנים האחרונות הבנקים הללו המון כסף ליוזמות פיננסיות מפקפקות של אילי הון במקום לעסקים אמיתיים.)

בכל אופן, זהו צורך קריטי של עסקים קטנים ובינוניים.

\*\*

יש לנו כבר פתרון אלא שרוב הציבור אינו מכיר אותו. הוא נקרא: הקרן לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה.

\*\*

איך זה עובד?

עסק קטן או בינוני פונה אלינו, מבקש מהקרן ערבות על אשראי, ותוך 25 ימים (זה זמן קצר מאוד!) מקבל תשובה חיובית או שלילית. בערך חצי מהפניות מאושרות. זה המון.

\*\*

ברגע שההלוואה אושרה, בעלי העסק יכולים לבחור בין 4 הבנקים שמתתפים בקרן, ולבחור את התנאים הטובים להם.

כך גם נקדם את התחרות בין הבנקים.

\*\*

יותר מזה, הוצאנו מהתמונה את המעאכרים למיניהם - אתם יכולים להגיש ולמלא את הבקשות לבד, בכוחות עצמכם, תוך קבלת עזרה מהירה ויעילה בהכנת הבקשה - פשוט גשו למוקדי השטח שלנו.

זהו, לא צריך יותר שום יועץ או מתווך או קוסם שמבטיח הבטחות סרק. הקרן אינה חדשה, אך מרבית העסקים אינם מכירים אותה. יש 3 מיליארד ₪ של ערבויות שממתינים לכם.

\*\*

גובה ההלוואה המקסימלי הוא 500,000 ש"ח. במקרה של עסק בהקמה, המדינה תערוב ל-85% מגובה ההלוואה, ואילו בעסק ותיק--75%. עדיין זו הצעה מצוינת.

פרטים מלאים באתר <http://sba.tamat.gov.il/About/Snews/Pages/sn13.aspx>

\*\*

אתם, בעלי העסקים הקטנים והבינוניים, מחזיקים את הכלכלה שלנו. אתם מהווים 99% מהעסקים בישראל.

אתם תדאגו ליצירת העסק ואנחנו נדאג ליצור סביבה תומכת.

(1440 לייקים, 164 תגובות, 438 שיתופים)

## נספח מס' 12

### 5 באוגוסט 2013 :

שילוב חרדים בתעסוקה - לעבור מהצהרות לוחמניות לעבודה קשה

\*\*

"ועדת שקד" יוצאת לדרך.

זו הוועדה בכנסת לחקיקת חוק השירות הבטחוני והאזרחי של חרדים. יושבת ראש הוועדה היא חברת הכנסת איילת שקד מהבית היהודי.

\*\*

היום נתבקשתי להציג את התכנית של משרדי לקליטת רבבות חרדים לעבודה בישראל.

\*\*

אני רואה בכך הזדמנות היסטורית למדינת ישראל. 30% מתלמידי כיתה א' הם חרדים, וללא המהלך הדרמטי הזה, כלכלת ישראל תקרוס.

\*\*

תמיד האמנתי שהמשימה החשובה באמת היא לקלוט אותם לעבודה. אפילו חשובה יותר, בעיניי, משירות צבאי.

\*\*

האתגר גדול ואינו פשוט כלל. ישנם חסמים תרבותיים, חברתיים ופערי הכשרה גדולים שעלינו לגשר.

התכנית נשענת על שלוש רגליים :

1. בניית מרכזי קליטת חרדים לעבודה, ברחבי הארץ, והרחבת הקיימים. צעיר חרדי ייכנס למרכז כזה, ויקבל שם את \*כל\* המענה הנדרש--הכוונת לעבודה/הכשרה או כל דבר אחר. אנו גם מקימים כרגע מענה טלפוני ארצי.

\*\*

2. הכשרת חרדים - הקציתי תקציב לא מבוטל להכשרות מקצועיות של חרדים, וגם לקבלת כישורי עבודה, כגון אנגלית.

\*\*

3. יצירת ביקוש אצל מעסיקים - כרגע, מעסיק טיפוסי עלול לחשוש להעסיק חרדי. בשלבים הראשונים, על מנת לנפץ את תקרת הזכוכית הזו, אנו נתמרץ את המעסיק, ונסייע לו בקליטת אותם עובדים ראשונים.

\*\*

מעל לכל--אנחנו חייבים להוריד את הלהבות. חלק מן הציבור החרדי מצוי כרגע בתחושה שמדינת ישראל רוצה להתנכל להם. זה לא נכון כלל, אך זו התחושה.

\*\*

גם אנחנו, הממשלה, וגם ראשי הציבור החרדי צריכים לעבור לשלב הבא--לעזוב את ההצהרות והעימותים, ולראות איך אנחנו קולטים אלפי חרדים לתוך הכלכלה הישראלית.

(1235 לייקים, 197 תגובות, 58 שיתופים)

### נספח מס' 13

**15 באוקטובר 2013 :**

הבית היהודי--טב--מסתערים על הפריפריה!

\*\*

קריית מלאכי, נתיבות, שדרות, באר שבע, קרית שמונה, טבריה, עכו, דימונה, טירת כרמל, אילת, כרמיאל, חיפה, אשקלון, אופקים, דלית אל-כרמל ועוד ועוד

\*\*

הבית היהודי מסתער על כל המדינה, אך בעיקר--על הפריפריה.

\*\*

אנו המפלגה בעלת הפריסה הגדולה ביותר בארץ--88 ערים!

\*\*

כרגע סיימתי כינוס ענק של 750 משתתפים בטירת הכרמל, שם מתמודד מועמד הבית היהודי, אריה פרג'ון, לראשות העיר.

\*\*

המועמדים מגוונים ומקסימים: חילוניים, דתיים, ותיקים, עולים, נשים, צעירים, ליכודניקים, ש"סניקים, ואף דרוזים רבים (למשל בדליית אל-כרמל).

בקיצור--עם ישראל!

\*\*

נותרו שבעה ימים ושעה לסגירת הקלפיות.

אני קורא לכולם להשקיע מאמץ-על להגביר את תנופת הבית היהודי בכל הארץ.

\*\*

אז יאללה- לתלות שלטים, לשכנע, ובעיקר להניע אנשים לקלפי בשבוע הבא!

\*\*

הצביעו טב-בית יהודי!

(911 לייקים, 146 תגובות, 42 שיתופים)

#### נספח מס' 14

##### 1 באפריל 2013:

אני רוצה שנדבר על גברת כהן, " אמרתי לבכירי האוצר לפני כמה ימים.

הם השתתקו, מופתעים .

היינו באמצע ישיבה רבת משתתפים שעסקה, כרגיל, בנסיון לסגור את הגירעון. על השולחן הארוך היו פזורות

כוסות קרטון עם קפה שהתקרר כבר מזמן, ועל המסך הגדול הוקרן עוד טור אינסופי של מספרים .

"מי זאת גברת כהן?" שאל מישהו מקצה השולחן.

"ריקי כהן מחדרה, " הסברתי, "היא בת 37, מורה בבית ספר תיכון. הבעל שלה עובד בחברת היי-טק במשרה

לא בכירה, והם מרוויחים ביחד קצת יותר מעשרים אלף שקל בחודש. יש להם דירה והם נוסעים פעם

בשנתיים לחו"ל, אבל אין להם שום סיכוי לקנות בעתיד דירה לאחד משלושת הילדים שלהם".

כמה חיוכים הפציעו מסביב.

"אנחנו יושבים פה, " אמרתי, "יום אחרי יום, ומדברים על איזון התקציב, אבל התפקיד שלנו הוא לא לאזן

גיליונות אקסל, אלא לעזור לגברת כהן".

"אנחנו צריכים לעזור לה, " המשכתי, "מפני שהיא זאת שעוזרת לנו. בזכות אנשים כמו הגברת כהן המדינה

מתקיימת. היא זאת שמייצגת את מעמד הביניים הישראלי - אנשים שקמים בבוקר, עובדים קשה, משלמים

מיסים, שאינם שייכים לשום סקטור אבל מחזיקים על גבם את כל הכלכלה הישראלית. מה אנחנו עושים

בשבילה? האם אנחנו זוכרים שאצלה אנחנו עובדים?"

החיוכים התחלפו במבטים מהורהרים.

"אני רוצה שנקיים ישיבה מיוחדת על גברת כהן," אמרתי להם, "שבה כל אחד מאתנו יציע איך אנחנו – כמשרד האוצר – יכולים לעזור לה. אני רוצה שנבנה בשבילה תוכניות ורפורמות שיעזרו לה לגמור את החודש, שישפרו את איכות חייה, שיורידו את יוקר המחיה שלה, שיאפשרו לה להרגיש שכספי המיסים שלה באמת עובדים בשבילה".

אתמול התקיימה הישיבה הראשונה על גברת כהן.

המסך הגדול נותר מגולגל, לא הוקרנה שום מצגת, רק ישבנו ודיברנו. כולם הביאו מהבית ניירות עם רעיונות ומחשבות והצעות. דיברנו על החינוך שמקבלים הילדים של גברת כהן (ועל זה שאין יום לימודים ארוך בבית הספר שהיא מלמדת בו), דיברנו על טיב השירות שהיא מקבלת בכל פעם שהיא נכנסת למשרד ממשלתי, על זה שהילדים שלה כבר לא בטוחים שהם רוצים לחיות בישראל, על העובדה שמערכת הבריאות סביבה קורסת ושאינן לה אפשרות לקנות כרטיס-משולב לתחבורה הציבורית. והמשכנו לדבר. על זה שגברת כהן יודעת שאם יפרצו לה הביתה השוטר רק ימלא טופס לביטוח, על הצורך שלה בחיי קהילה, על כך שאין מספיק תחרותיות בשירותים הפיננסיים שהיא מקבלת, על זה שהיא מרגישה כמו מטומטמת מפני שכולם סביבה מעלימים מסים ורק היא משלמת הכל. דיברנו ודיברנו, והזמן עף.

הסתכלתי עליהם מהצד בזמן שהם דיברו. האנשים האלה, שכולם קוראים להם "נערי האוצר", אולי עובדי המדינה המושמצים ביותר בישראל, היו נלהבים, ואכפתיים, ובעיקר לא צינייים לגבי הרעיון כולו. לכל אחד מהם היתה את הגברת כהן שלו – אמא, אחות, רעיה – אבל מעבר לזה, דווקא בגלל שהם כלכלנים מקצועיים, הטובים בתחומם, הם יודעים שבלי הגברת כהן לא תתקיים פה המדינה. רגע לפני שנכנס החג התפזרו, אבל קבענו להמשיך לדבר על הגברת כהן מיד אחרי החג. מבחינתם, אני מניח, זוהי זווית מרעננת של הסתכלות על הדברים. מבחינתי הגברת כהן מחדרה היא הסיבה שבשבילה באתי לאוצר.

הכלכלה הישראלית – ובעצם כל כלכלה – מבוססת על מעמד הביניים, על האדם שעובד ומשלם מיסים. אם אתה מאפשר לו תנאי מחיה נורמלים ונותן לו להרגיש שהממשלה עומדת מאחוריו, הוא יפרח והמדינה תפרח איתו.

אז נכון שזוהי תקופה קשה, ונכון גם שכדי לסגור אובר-דראפט של למעלה מ-30 מיליארד שקלים צריך לקחת

גם החלטות קשות. אני אעשה את זה, כי אני לא מוכן שבמשמרת שלי נהפוך ליוון או לקפריסין. אולי כל שר אוצר אומר זאת, אבל רק בגלל שזו האמת.

מצד שני, אם לא נשמור על מעמד הביניים, הכלכלה תיעצר והאובר-דראפט יגדל עוד יותר. גם זו האמת, וגם זה לא יקרה במשמרת שלי.

יכול להיות שההתחלה תהיה קשה, אבל עם הזמן האנשים שמחזיקים את כל המדינה על גבם יגלו שהם כבר לא הכספומט שאליו המדינה תמיד הולכת בכל פעם שיש לה בעיה. הם יגלו שהם במרכז תשומת הלב, שהצרכים שלהם נמצאים במקום הראשון, שכולם מבינים שבלעדיהם אי אפשר.

והגברת כהן תגלה עוד משהו: שהמדינה שלה מכירה לה תודה.

(8,657 לייקים, 6,879 תגובות, 1,468 שיתופים)

### נספח מס' 15

**31 בינואר 2013:**

לא מפריע לי במיוחד שמפרסמים שהסכמתי לממשלה של 24 שרים כשהנושא בכלל לא עלה לדיון, אבל יש משהו עצוב בדרך שבה אנשים ממהרים להכריז שהם מאוכזבים, ו"הנה ידענו", ו"אתה רואים, היה ברור שהם יהפכו לפוליטיקאים". כל כך הרבה פעמים כבר נחבטנו כולנו, כל כך הרבה פעמים כבר התאכזבנו, שהתקווה שהרגשנו בימים האחרונים מפחידה אותנו במקום לגרום לנו שמחה. נדמה לנו שכל שנקווה יותר, כך יכאב לנו יותר כשיתברר שטעינו. אני מזכיר לכם מה שכבר אמרתי שוב ושוב: תתעלמו מהספינים, תזכרו שרוב הדברים שאתם שומעים הם שמועות שמפריחים אינטרסנטים, בשבועות הקרובים סבלנות היא המפתח.

(15,736 לייקים, 2090 תגובות, 1190 שיתופים)

### נספח מס' 16

**23 בפברואר 2013:**

במהלך השנה האחרונה שאלו אותי שוב ושוב אם אמשיך להיות אתכם בפייסבוק גם אחרי שאבחר. אז הנה הבחירות נגמרו וכמו שאתם רואים אני כאן.

הנה מה שאמרתי אתמול בלילה לפעילים בעקבות הנצחון הגדול של "יש עתיד":

\*\*\*

לפני עשר שנים בדיוק, ב-2003, בלילה כמו הלילה הזה, ישבתי בבית הורי בזמן ששודר מדגם הטלוויזיה. ובעשר בערב, בדיוק כמו היום, עלו הגרפים הצבעוניים והכריזו ש"שינוי", מפלגתו של אבא שלי, זכתה ב-15 מנדטים.

כולנו קפצנו וצרחנו והתחבקנו, ואז גילינו שאבא נשאר לשבת בכורסה שלו, ונראה רציני ומהורהר וכמעט עצוב. ופתאום השתרר שקט, ואני שאלתי אותו, "מה קרה?" והוא אמר, "כרגע הבנתי את כובד האחריות שנחתה עלי".

לא הבנתי אותו אז, חשבתי שמותר לשמוח קצת לפני שהוא מתחיל להתעסק בכובד האחריות. אני מבין אותו הלילה.

אחריות כבדה הונחה הלילה על כתפינו. במהלך כל מערכת הבחירות הזאת יש משפט אחד שנאמר לי שוב ושוב - מקרית שמונה עד שדרות, מירושלים עד לתל אביב, ממטולה ועד אילת - בכל מקום היה תמיד מישהו שנעמד ואמר, "אל תשכח אותנו כשתהיה שם. אל תהיה כמו כל אלה שברגע שהם נבחרים הם שוכחים". כרגע נבחרתי, ואני לא אשכח. אני לא אשכח.

לא אשכח את מי שדיבר בכאב על האח הצעיר שנסע למיאמי כי מעמד הביניים הישראלי לא מצליח לגמור פה את החודש.

לא אשכח את כל האנשים שאמרו לי שהחינוך הוא מרכז עולמם כי הם רוצים שלילדיהם יהיו את האפשרויות שלהם לא היו.

לא אשכח את איציק מואטי מרחובות, שבנו נרצח בדקירה בידי ביריונים והוא רק רוצה ליצור עולם שבו אף ילד לא נרצח.

פירושה של האחריות היא שאסור לשכוח שכל מי שהצביע היום ל"יש עתיד", הצביע בזכות הנורמליות, בזכות האמון בין אדם לאדם, בזכות החינוך, הדיור לצעירים יוצאי צבא, בזכות הדאגה לחלש.

מדינת ישראל עומדת בפני אתגרים לא פשוטים. אנחנו עומדים בפני משבר כלכלי המאיים לרסק את מעמד הביניים הישראלי, בפני עולם שעלול לנדות אותנו בגלל הקיפאון המדיני, בפני החשש מההתפרקות החברתית שגורם נושא השיוויון בנטל.

יש רק דרך אחת שבה נוכל לעמוד בפני כל האתגרים האלה: ביחד.

זהו המסר שמשגרות לנו תוצאות הבחירות. אזרחי ישראל אמרו היום "לא" לפוליטיקה של פחד ושנאה. הם אמרו "לא" לאפשרות שנתפצל לסקטורים ולמגורים, לשבטים ולקבוצות אינטרסים. הם אמרו "לא" לקיצוניות ולאנטי דמוקרטיה.

אם תסתכלו על הרשימה של "יש עתיד" יש בה אשכנזים וספרדים, דתיים וחילוניים, אנשי מרכז ואנשי פריפריה, אנשים שבאו מן השמאל ואנשים שבאו מן הימין, גברים והרבה מאוד נשים - מה שמאחד ביניהם הוא שהם אמרו "כן" לתקווה, ו"כן" לאחריות הדדית, ו"כן" לרעיון שהאמת לא נמצאת בידו של אף צד, מה שטוב לישראל אינו בידי הימין ולא בידי השמאל, הוא טמון ביכולתנו למצוא מרכז אמיתי, הוגן, המקשיב גם לאחר, שיודע לנהל דיאלוג, שזוכר שאנחנו פה ביחד לא אחד על חשבון השני, אלא אחד עם השני.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזו כדי להודות להם ולצוות המסור של "יש עתיד", קבוצה מופלאה של פעילים, צעירים ומבוגרים, שכבר חודשים ארוכים לא ישנים בלילות כדי לגרום לרגע הזה לקרות. אני גם מודה לליהיא, ליואב, ליאור ויעל, אני אוהב אתכם בכל ליבי.

הבחירות הסתיימו. מערכת בחירות מטבעה מעוררת פלגנות ולא מעט כעסים. אנחנו צריכים עכשיו לשים את כל זה מאחורינו, ולמצוא את הדרך לעבוד ביחד כדי למצוא פתרונות אמיתיים, המיועדים לאנשים אמיתיים.

אני חש את כובד האחריות, ואני קורא לבכירי המערכת הפוליטית לעשות אתי ביחד ככל שביכולתם כדי להקים ממשלה רחבה ככל האפשר, שתאחד בתוכה את הכוחות המתונים מימין ומשמאל, ותביא לשינוי אמיתי במדינת ישראל.

(22,095 לייקים, 3,454 תגובות, 690 שיתופים)

### נספח מס' 17

**20 בפברואר 2013:**

דיון ביוזמת ח"כ עליזה לביא לציון יום העגונה הבינלאומי

(40 לייקים, 4 תגובות ו-0 שיתופים)



## נספח מס' 18

**23 בפברואר 2013:**

דבר קטן שעבר השבוע מתחת לרדאר: ביוזמתו של ח"כ רונן הופמן פנתה השבוע "יש עתיד" ליושב-ראש הכנסת בבקשה לקצר את פגרת הכנסת. אנחנו לא מצליחים להבין מה פתאום הכנסת יוצאת לחמישה שבועות (חמישה שבועות!!!!) של חופשה דקה אחרי שהתכנסה. משלמים לנו משכורת יפה על חשבון המדינה, מן הראוי שנעבוד בשבילה.

(17,345 לייקים, 1,547 תגובות, 1,345 שיתופים)

## נספח מס' 19

**16 ביולי 2013:**

ממשיכים לעבוד בשבילכם. המהלך שהוביל שר החינוך פירון לביטול חוק נהרי הוא תיקון של חוסר צדק היסטורי, וצעד חשוב לטובת מערכת חינוך צודקת, ערכית ושוויונית יותר.

(2,368 לייקים, 552 תגובות, 123 שיתופים)

## נספח מס' 20

**2 במרץ 2013:**

אומרים עלינו שאנחנו פוסלים את החרדים.

זה כמובן לא נכון. אנחנו לא פוסלים ולא מחרימים אף אדם, ובוודאי שאנחנו לא שונאים אף אחד. מוזר בעיני שאני כל הזמן מסביר לחרדים שאיננו שונאים אותם, אבל הם מתעקשים לטעון שאנחנו כן. איני מצליח מבין למה מישהו – אדם או קבוצה – יעשה ככל שביכולתו כדי לשכנע את עצמו ששונאים אותו.

לא יעזור להם. כל יהודי בעולם הוא אחי, ואני לא אכנע לשיח השנאה. לא זאת בלבד, אני חושב גם שעולמנו היה דל יותר בלי לומדי התורה. אין זה אומר שהם אינם יכולים לעבוד או להתגייס לצבא, אבל לימוד התורה היא אחד מערכי היסוד של הישראליות ואין לנו קיום יהודי מבלעדי התורה.

מצד שני, היתה פה מערכת בחירות.

למי ששכח, בחירות הן מאבק בין השקפות עולם. אנשים הולכים לקלפי ומצביעים על הדרך שבה לדעתם צריכה המדינה להתנהל. לפעמים מנצח השמאל, לפעמים הימין, לפעמים הסוציאליסטים, לפעמים הקפיטליסטים, לפעמים תומכי פתרון שתי המדינות, לפעמים חסידי ארץ ישראל השלמה.

בתום הבחירות, מרכיבים את הממשלה לפי התוצאות. כשנתניהו נבחר, היה ברור לכולם שהוא לא יזמין את מרצ לממשלתו. האם זו פסילה? בוודאי שלא. אני משוכנע שנתניהו חושב שמפלגתה של זהבה גלאון היא מפלגה ישראלית לגיטימית, אבל הם מחזיקים בדיעות הפוכות לגבי הדרך שבה צריכה להתנהל המדינה ולפיכך אינם יכולים לשבת באותה ממשלה.

כי ככה זה בדמוקרטיה. אף אחד לא אוהב להפסיד, אבל כולם מקבלים את העקרון הבסיסי לפיו לפעמים אתה בקואליציה ולפעמים באופוזיציה. יש למשל תסריט סביר למדי לפיו הממשלה שתוקם פה בשבועיים הקרובים לא תכלול את "יש עתיד". במקרה כזה אני וחברי נלך לאופוזיציה בראש מורם, מבלי שנגיש אפילו לרגע שמישהו שונא או פוסל אותנו. כולם מבינים הרי שזה חלק מכללי המשחק הדמוקרטי. כולם, חוץ מהמפלגות החרדיות.

משום מה התקבע פה העקרון האומר שלא משנה מה תוצאות הבחירות, ולא משנה באיזו השקפת עולם בחרו תושבי ישראל, המפלגות החרדיות חייבות להישאר בממשלה. הם לא "השותפים הטבעיים" של נתניהו, הם השותפים הטבעיים של כל מי שמנצח. ימין שמאל או מרכז, אין הבדל, תמיד נמצא את אלי ישי מחייך מצידו האחד של ראש הממשלה, ואת ליצמן מרצין פנים מצידו האחר.

מדוע בעצם?

האם מישהו שינה את החוקים ושכח להודיע לנו? האם מותר להקים ממשלה בלי הליכוד, בלי העבודה, בלי קדימה, בלי מרצ, בלי המפלגות הערביות, בלי כל מפלגה בעצם, אבל את החרדים חייבים תמיד להכניס לממשלה אחרת תואשם שאתה מטיל חרמות ופסילות? איזה מן תהליך דמוקרטי מוזר זה?

אני לא פוסל בני אדם – חרדים או לא - אבל יש הבדל בין אנשים למפלגות. את החרדים עצמם עלינו לחבק ולקיים איתם דיאלוג אמיתי על עתיד המדינה, אולם המפלגות החרדיות הן סיפור אחר לגמרי.

איני מאמין שש"ס ויהדות התורה יכולות לשבת בממשלה שתעשה את השינוי שעליו הלכנו לבחירות: השינוי בקריטריונים לדיוור, לימודי ליב"ה לכל, השיוויון בנטל הגיוס, הקיצוץ המתבקש בתקציבי הישיבות.

תפקידה של "יש עתיד" הוא להחזיר את המיקוד של החברה הישראלית לנושאים כמו חינוך, סיוע לעסקים קטנים, הוזלת הדיוור והורדת יוקר המחיה. במילים אחרות, במקום להגדיל את כוחם של סקטורים ולמגזרים, עלינו לסייע למעמד הביניים הישראלי שעומד לקרוס בשל הצורך לממן את כל האחרים.

זהו סדר יום אזרחי חדש, אחר, שרוב מכריע של אזרחי המדינה תומך בו, אבל המפלגות החרדיות מתנגדות לו בתוקף. זו זכותם כמובן, אבל פוליטיקאים צריכים גם להיות מוכנים לפעמים לשלם את המחיר על עמדותיהם.

המסקנה המתבקשת היא שלא יקרה שום אסון אם בקדנציה הקרובה הם יישבו באופוזיציה.

(16,958 לייקים, 2,582 תגובות, 2,241 שיתופים)

### נספח מס' 21

**10 בינואר 2014:**

הרבנים הראשיים לישראל הודיעו שהם אוסרים על בנות להתגייס לצה"ל.

זוהי חוצפה ושערורייה לאומית, ואנחנו נפעל לפיטוריהם בכנסת ובממשלה ואם צריך גם במישור המשפטי.

מדובר בעובדי מדינה המקבלים משכורת נאה מאוד ממדינת ישראל, יושבים במשרדים הנוחים שלהם, עם הרכבים הצמודים, ומודיעים שהם לא מסכימים שבנות ישרתו בבוץ ובקור כלוחמות בקרקל, בקורס טיס, במג"ב, בקורס חובלים.

האם המפקדת של הגדוד הקרבי "איתם" צריכה להתפטר? ומה עם האלופה אורנה ברביבאי? או כל המורות החיילות? ומה לגבי חיילות המודיעין שפגשתי לפני שבועיים בפיקוד צפון, רכונות על המסכים כדי למנוע חדירות מחבלים דרך הגדר? גם להן אסור לשרת?

דוד לאו ויצחק יוסף אינם ראויים עוד לכהן בישראל כרבנים ראשיים

(16,872 לייקים, 3,445 תגובות, 1,630 שיתופים)

### נספח מס' 22

**27 במאי 2013:**

אני רוצה להיות מאוד ברור לגבי השיוויון בנטל:

יהיה שיוויון בנטל או שהממשלה הזו תתפרק. מהרגע הראשון "יש עתיד" לקחה על עצמה להיות החלק האחראי והיציב בממשלה. גם בהעברת התקציב, גם בהצבעות בכנסת, לקחתי על עצמי את כל החלקים הקשים והלא נעימים של עבודת הממשלה, אבל אם מישהו חושב שאני הלכתי לפוליטיקה רק כדי לפתור את הקטסטרופה הכלכלית שהשאירה פה הממשלה הקודמת, הוא לא מבין בשביל מה אני כאן.

אני לא מציע לאף אחד להתבלבל בגלל זה שאני מתנהל באופן אחראי כשר אוצר. "יש עתיד" לא תתקפל בעניין הזה. כל נסיון לטרפד את ועדת פרי כדי לפזול לעבר הפוליטיקאים החרדים יוביל לפירוק הממשלה. יש פה הזדמנות היסטורית לתקן פצע שמדמם בליבה של החברה הישראלית. מי שפוגע בהזדמנות הזו כדי לעשות רווחים פוליטיים קלים חוטא לעם ישראל, פוגע בציונות, פוגע בצה"ל ופוגע בכל צעיר ישראלי שהלך אי פעם לבקו"ם כדי להתגייס.

אין לי שום כוונות לתת לזה לקרות, ואני קורא למפלגות האחרות בקואליציה - ובמיוחד לליכוד - להתעשת. הגיע הזמן שהם יתנהגו כמו שמפלגת שלטון צריכה להתנהג ויפסיקו את המשחק הזה. הוא לא מביא כבוד לאף אחד, הוא מסכן את המשך קיומה של הממשלה והוא בעיקר מונע את תיקונו של עוול היסטורי שהגיע הזמן לשים לו סוף (9,444 לייקים, 3,076 תגובות, 745 שיתופים)

### נספח מס' 23

**27 באוגוסט 2013:**

לפני 11 שנה ליאור הלך לכיתה א'.

הבוקר הוא הלך ליום הראשון של הכיתה האחרונה - י"ב. הוא עדיין אותו ליאור, עם אותן עיניים, אבל הוא שכח להתגלח.

לפני 11 שנה, זה מה שכתבתי לו:

שלום כיתה א'.

ביום ראשון הקרוב, ילד שלי, אתה תלך לבית הספר בפעם הראשונה בחייך. התיק עם הסמל של סנופי מוכן כבר שבוע, כולל המחברות העטופות, ומשום מה הודעת לנו שאתה רוצה לחבוש את הכובע הכתום המצחיק, שגורם לך להיראות כמו טרקטוריסט שהתכווץ בכביסה.

אני לא מתכוון להתווכח איתך, בטח לא ביום הזה, אבל אני מודה שזה קצת מלחיץ אותי. מהרגע שהכרנו – אתה לא זוכר את זה, אבל כשנפגשנו היית רק ראש, הגוף עוד היה בפנים – תמיד הייתה לך הדרך שלך לעשות דברים. לפעמים זה מרגיז אותי (כמה זמן לוקח לנעול סנדלים?), לפעמים משעשע (לא, בצבא אסור למצוץ אצבע), אבל תמיד היית ילד מאוד מקורי. יכול להיות שכל ההורים חושבים ככה, אבל יכול להיות גם שכל ההורים צודקים.

עכשיו אתה נכנס למערכת. הדבר הראשון שהיא תגיד לך, הוא שאתה כמו כולם. אני רוצה שתדע שהיא טועה.

שלום כיתה א'.

לא תמיד אני בטוח שהכנו אותך ליום הזה כמו שצריך. אף פעם לא הסברתי לך, למשל, שאנשים מתנהגים בכל מקום בצורה שונה. כל הדברים הקטנים שאצלו בבית נראים מצחיק, עלולים להיות מבלבלים במקומות אחרים. זה שאתה אוהב לתת חיבוק לאנשים שאתה פוגש בפעם הראשונה (האיש מהמקורים עוד לא התאושש), זה שאתה מנהל כל הזמן רשימות "את מי אני הכי אוהב", אפילו זה שאתה יושב כרגע במטבח לבוש כמו נמרון מ"פו הדב", כולל הזנב. הייתי רוצה לומר לך שזה בסדר, שאתה יכול להמשיך ולא חשוב מה כולם יגידו, אבל זה לא ככה. לא באמת. מכל השיעורים שתלמד בבית ספר, זה כנראה הכי כואב: לדעת להיות אתה, גם כשאתה מוכרח להתנהג אחרת.

שלום כיתה א'.

ילדים, ליאור, נוטים לחיות בחבורות. כשאבא שלך היה בן שש, משום מה תמיד השאירו אותו בחוץ. אני לא יודע למה לא הזמינו אותי, אבל עד היום אני לא יודע לשחק תופסת. הדבר היחיד שלמדתי עם השנים, הוא שגם הם פוחדים.

הילדים האלה, שנראים לך כאילו הביאו את החברה מהבית עם הסנדביציים, רוצים להכיר אותך בדיוק כמו שאתה רוצה להכיר אותם. גם הם עברו על הרשימות עם אמא שלהם כדי לראות אם יש בכיתה מישהו שהיה איתם בגן, גם הם החביאו פוקימון בתיק כדי שאם לא ידברו איתם יהיה להם חבר סודי, גם הם יודעים בעל פה לפחות קלטת אחת שהם יכולים לספר מההתחלה עד הסוף. ואם יהיה לך מזל, אהוב שלי, ומיד יזמינו אותך לחצר לשחק, תסתכל הצידה לראות אם יש שם ילד שעומד לבד. כשתראה אותו, אל תשאל את עצמך מה יחשבו האחרים, אלא פשוט תקרא לו להצטרף. בשביל אבא.

שלום כיתה א'.

אין אף אחד בעולם, ליאורי, שיכול להיות טוב בהכל. אני יודע שאתה מאוד רוצה, אבל זה לא עובד ככה. יהיו דברים שיבואו לך בקלות, יהיו כאלה שממש בקושי. אמא שלך, למשל, היא האשה הכי חכמה שאני מכיר, אבל היא לא טובה בהיסטוריה. עד היום היא חושבת שבימלחמת השושנים הכריזנטמות הפסידו. לך אין שום

נסיון בדברים קשים. עד היום, אם זה הסתבך, פשוט עזבת למקום אחר. עכשיו אתה הולך לגלות שלהכשל זה הרבה יותר טוב מלא לנסות.

ביום ראשון הקרוב, למשל, יתברר לך בפעם הראשונה שאתה כותב "א" הפוך, עם הקו הארוך מימין לשמאל. זה ירגיז אותך, וייתסכל אותך, אבל זה לא אומר עליך כלום. מותר לטעות. לפני 33 שנה בדיוק, כשהלכתי לכיתה א', סבא שלך אמר לי שהוא מצפה ממני רק לעשות כמיטב יכולתי, ואם זה לא יספיק לא קרה שום דבר (במקרה שלי, אגב, עשיתי כמיטב יכולתי ובאמת לא קרה שום דבר). אני יודע שאני אמור לחנך אותך להישגיות ולמצויינות ולהצלחה בכל מחיר, אבל אני אומר לך על אחריותי שזה לא מה שחשוב. הדבר היחיד שבאמת חשוב, הוא שתהיה אדם טוב.

שלום כיתה א'.

עד היום, ילד אהוב שלי, היה רק ליאור אחד. מיום ראשון, אתה תגלה שיש בך הרבה ליאורים. ליאור של השיעורים, ליאור של ההפסקות, ליאור של הבית, ליאור של החברים. זה בסדר לגמרי, וזה חלק מההתבגרות שלך, אבל לילדים יש יכולת מופלאה להסתיר דברים. הם לא אומרים לעצמם שהם הסתירו, נדמה להם שהם פשוט שכחו, אבל זה לא באמת ככה. אני רוצה שתדע שאתה יכול לספר לי. אתה לא מוכרח, אבל אתה תמיד יכול. אם מציקים לך, אם קשה לך במשהו, אם יש מורה שמתנהג אליך לא יפה, אם היית צריך פיפי ולא נתנו לך לצאת, אין שום דבר שקשור אליך ולא מעניין אותי. שום דבר שהוא קטן מדי, או מסובך מדי, או יגרום לי לכעוס על כך שדיברת איתי. אני מבטיח לך שאם לא תרצה שאני אתערב, אני אכבד את זה (למרות שיהיה לי קשה), אבל אתה יכול לשאול את אחיך הגדול, אצלנו במשפחה קודם כל מאמינים לילדים.

שלום כיתה א'.

חשבתני שזה יהיה להיפך, אבל לא. אתה שמח ללכת לבית ספר, אמא ואני בוכים בחוץ.

(מתוך "שוב עומדים בטור")

(7,192 לייקים, 1,136 תגובות, 735 שיתופים)

מחר יכנס לתוקפו הקיצוץ בקצבאות הילדים.

זו היתה אחת מהבטחות הבחירות המרכזיות שלנו, ועכשיו היא יוצאת אל הפועל. אנחנו נעזור כמובן לכל משפחה נזקקת והקצבנו מאות מיליונים לבטחון תזונתי לילדים, ובמקביל ביטלנו לחלוטין את קצבאות הילדים למשפחות המאיון העליון, אבל מדובר במהלך היסטורי של מעבר מתרבות של קצבאות לתרבות של עבודה.

במשך שנים על שנים הוכח שוב ושוב שקצבאות הילדים אינן מוציאות את האנשים מעוני, אלא רק מנציחות את העוני. יש רק דבר אחד שמאפשר למשפחות לצאת ממעגל העוני – וזו עבודה. במשפחות שבהן שני ההורים עובדים, העוני צונח אל מתחת ל-5%.

זה הפירוש של אחריות הורית, זה גם הפירוש של אחריות חברתית. כשאדם מביא ילדים לעולם, הוא זה שאחראי עליהם. לא המדינה אמורה לפרנס אותם, גם לא הורים אחרים.

אנחנו נעשה הכל כדי לסייע לכל הורה שרוצה לצאת לעבודה - החל מתוכניות השמה וכלה בתמריצים כספיים לכל מי שעובד בשכר נמוך - אבל יש עקרון אחד שאנחנו לא מתכוונים לוותר לגביו: מעמד הביניים הישראלי אינו אמור לממן אנשים שיכולים לעבוד ואינם עובדים.

(3,636 לייקים, 3949 תגובות ו4451 שיתופים)

## נספח מס' 25

12 בדצמבר 2013 :



Yair Lapid - יאיר לפיד shared גרמן's post.

December 12, 2013 · 🌐

יעל גרמן



היום התחלתי לקדם הליך חקיקה שבסופו יתאפשר לנשים רווקות שאינן יכולות לשאת הריון ולגברים להיעזר בשירותי פונדקאות בישראל.  
\*\*\*\*\*

אחת השאלות הראשונות ששאלתי עוד כחברת כנסת הייתה: מדוע לא מיישמים את החלטות ועדת מור יוסף. אז, לא ידעתי שכעבור מספר חודשים אוכל בעצמי להביא את השינוי.

נושא הפיריון והפונדקאות הוא נושא מורכב. למדתי זאת במהלך החודשים האחרונים, כשנפגשתי עם פונדקאיות, עם נשים המתנגדות לפונדקאות, עם אנשי אתיקה, משפטניות, זוגות הומוסקסואלים, משפטנים ועוד.

בסוף מסע הלימוד גיבשתי את עמדותיי ל-4 עקרונות מנחים:

1. הורות היא זכות בסיסית המגיעה לכולם באופן שווה. לכן, פונדקאות בתשלום תהיה אפשרית גם לזוג גברים, לגבר בודד וגם לאשה בודדת ללא הבדל בינם לבין זוג של גבר ואשה.

2. לשמור על האיזון הנכון בין הרצון והזכות של כל אחת ואחד להיות הורה לבין הצורך לשמור על הפונדקאיות ועל גופן של נשים בכלל.

3. לשמור על הפונדקאית וזכויותיה באמצעים כמו מתן תמיכה וליווי לאורך כל ההריון, הסדרת תשלום הוגן בכל שלבי הליך הפונדקאות והגבלת מספר הילדים המותר בהליך הפונדקאות.

4. לשמור על שוויון הזדמנויות בכניסה להליך, כך שלא רק בעלי היכולת ירשו לעצמם ילד. לשם כך החלטתי על פיקוח על המחיר.

כי בסופו של דבר ובתחילתו, הכמיהה לילד אינה נחלתם של זוגות בלבד וגם לא רק של נשים. גם לגברים יש זכות מלאה ושווה לממש אבהותם לחבק, לגדל ולאהוב ילד או ילדה.

מחר (חמישי) משעה 15:30 ועד 16:30 נהיה פה, צוות המשרד שלי ואני בסטטוס מיוחד, כדי לשמוע את דעתכם ולענות על כל השאלות שלכם בנושא.

Like · Comment · Share · 👍 858 🗨️ 147 ↻ 2

## נספח מס' 26

9 במאי 2013 :

דברים שאמרתי היום במסיבת עיתונאים עם עופר עיני :

קודם כל אני יודע שהרוחות סוערות ושלאנשים כואב והם כועסים, אני לא יכול להתווכח עם זה. גם אותי הסיטואציה מכעיסה, וגם אני הייתי מעדיף לעמוד כאן ולהגיד איזה סוכריות החלטתי לחלק לעם, אבל זו בדיוק ההתנהגות שגרמה לבור התקציבי שאיתו אנחנו צריכים להתמודד. כולם מבינים שצריך לסגור את



הגירעון, אבל כולם רוצים שמישהו אחר ישלם אותו במקומם. לצערי אין ניסים בדברים האלה. אני לא אחלק כסף שאין למדינה, ואני לא מוכן להגיע למצב של יוון שבו אנשים קמו בבוקר והדירה שלהם היתה שווה חצי, והם איבדו את מקום העבודה שלהם, וכל השירותים הציבוריים קרסו. מי שמוחה היום אומר לכם בעצם "אצלנו זה לא יכול לקרות". זה כן יכול לקרות ואם לא נעשה כלום זה בדיוק מה שיקרה, ואני לא מוכן לתת לזה לקרות במשמרת שלי. מנהיגות פירושה אחריות, ואחריות פירושה שלפעמים צריך לעשות את מה שנכון ולא את מה שפופולארי.

(9,269 לייקים, 7,390 תגובות, 922 שיתופים)

### נספח מס' 27

6 באפריל 2013:

דוד אמנון מת.

הלב שלו, שתמיד היה נוח ונימוח, נעמד פתאום דום. לפני שש וחצי שנים, ביום הולדתו ה-60, הוא הסתובב כל הערב עם זר אידיוטי של פרחים על הראש, נראה כמו שילוב של האלה אפרודיטה וילד שמנמן שברח מגן ילדים ברומניה, והסביר לכולנו שוב ושוב שפעם הוא היה רשע מרושע אבל עכשיו הוא החליט שיותר טוב להיות טוב.

הוא לא צריך היה להסביר. אני מכיר את כל תולדות הרישעות הדנקרית, ומחבב כל פרק ופרק בה, אבל מה ששדרת נפגעיו המצקצקת והצדקנית לא הבינה מעולם, הוא שגם הנטייה הזו שלו, להכנס בהם בכל הכוח הלא מבוטל של אישיותו המתפרצת, היה בעצם תוצר של תפיסת עולם שאמרה: אנשים טובים באמת אינם נרתעים ממלחמות רק בגלל שאין סיכוי לנצח בהן.

ואיזה מלחמות מפוארות הן היו!

דון קישוט הרוכב לבדו על רוסיננטה כנגד המיתוס המופרך של דן בן אמוץ; ההגנה הטיפשית להפליא והמופלאה בטיפשותה על אריה דרעי; הבזבז המשווע של כשרונו המופתי בשדות הקטל של מעריב בימי משפחת נמרודי; ההתייצבות לצד אולמרט בשוחה האחרונה, על הגבעה האחרונה, מאייש את מקלע המילים האחרון של הציבוריות הישראלית.

כי לא רק את חבריו דנקנר בחר בקפידה, אלא גם את אוייביו. הוא העדיף אותם חזקים וגדולים כדי שיוכל להנות מן הקרב. לא היה דבר שגרם לו עונג גדול יותר מאשר לצלול אל שכבות הקצפת של החשיבות העצמית המאפיינת את הממסד הכאילו-אינטלקטואלי, כאילו-נאור, כאילו-יודע-משהו-מהחיים-שלו. בין שלל כשרונותיו הרבים היתה לו גם יכולת מיוחדת לחשוף את הנלעג, את המגוחך, את העדריות הנחותה המאפיינת פעמים רבות את השיח שלנו.

אני אדם בר מזל, כי הכרתי בחיי שני אנשים כאלה.

בשנים האחרונות, בכל פעם שחסרונו של אבא שלי הפך לבלתי נסבל, הייתי מצלצל לדוד אמנון, והיינו הולכים לקיים את מועדון הגעגוע שלנו ב"רביבה וסיליה". שנינו חשבנו שזהו חוסר אחריות משווע מצידו של המנוח לא להיות פה דווקא בימים מסעירים שכאלה, ונהגנו לנוזף בו ממושכות בעוד דנקנר מזמין אספרסו וסודה אחרי אספרסו וסודה בקצב שגרם לפקיעת הורידים ברגלי המלצריות הצעירות שטופפו סביבנו ובדיעבד גם בלבו הגדול והמלא באהבה.

אני עוד לא יודע איך בדיוק ייראה עולם שאין בו דנקנר, אבל מה שבטוח הוא שמעכשיו יהיה פה משעמם יותר. כי מלבד כשרון הכתיבה הבאמת נדיר שלו, דנקנר גם עמד על זכותו ההיסטורית להיות כל מיני דברים ביחד – רע וטוב, גאון ואינפנטיל, אינטלקטואל בהיקפים שכבר אינם מצויים במקומותינו ואדם שמתגלגל על הרצפה עם נכדתו ועושה קולות משונים.

המאמר האחרון שפרסם היה כתב-הגנה מצחיק להפליא עלי, שבו הוא הסביר איך במשך שנים אני נכשל מחיל-אל-חיל בעוד עדרי המצקצקים עוקבים אחרי נפילתי הבלתי נמנעת כלפי מעלה. רק דנקנר יכול היה לכתוב מאמר כזה, מפני שבעולם שבו כולם נשמעים כבר כמו שיבוטים אחד של השני, רק דנקנר יכול היה להיות דנקנר.

אני כועס עליו שהוא מת, שהרי יכולות היו להיות לנו עוד עשר או אפילו 15 שנות דנקנר, אבל אני מתנחם בזה שאם ללכת אז ככה: ברגע אחד, בלי מחלות ממושכות, בשיא אונו האינטלקטואלי, מוקף אוהבים, כשעל לחייו פירורי קממבר ושפתיו מבהיקות מיין בורדו משובח.

יהי זכרו ברוך

(9,897 לייקים, 1077 תגובות, 510 שיתופים)

14 באפריל 2013 :

הבעיה עם המתים, היא שהם לא מנומסים.

הם כל הזמן קופצים לבקר בלי הודעה מוקדמת.

הם יכולים להופיע לך פתאום באמצע סרט, או שמישהו יגיד משהו בארוחת ערב או בעבודה, ופתאום אתה נחנק.

אתה נוסע במכונית, שיר מתחיל ברדיו ויחד איתו מתחילות לרוץ לך תמונות. זה מסוכן לנהוג כשהמת שלך יושב בינך לבין הדרך. עדיף לעצור בצד, לבכות להתרענות.

אתה הולך ברחוב ואתה רואה מישהו מהגב, מרחוק, ואתה יודע שזה לא יכול להיות, אבל זה נראה ממש כמוהו. אותה צורה של הראש, והליכה כזאת יש רק לבן אדם אחד, שכבר איננו. ובסוף אתה רץ, ואחר כך אתה מתנצל, ואתה לא מצליח להסביר שזה לא אתה שלא מנומס, זה המת שלך, שעוד פעם נכנס.

כי המתים לא מנומסים, הם תמיד באים להרוס שמחות. במיוחד הם אוהבים בר מצוות וחתונות והופעות בקיסריה שהם לא קנו להם כרטיס. והם מסתתרים במגירה של סרטי הוידאו שלך, בתוך הטיול ליוון שאתה לא מעיז לראות ולא מעיז לזרוק וכבר שלוש שנים אתה מתכנן להעביר אותם לדי.וי.די, אבל הם מתעקשים להשאר בפורמט הישן.

המתים לא זקוקים ליום הזכרון - הם במילא מגיעים מתי שבא להם - אנחנו אלה שצריכים אותו, כדי שפעם אחת בשנה נדע לקבל אותם. שלא נצטרך לחשוב אם זה בסדר או לא בסדר, ואם זה הזמן המתאים להתפרק, ואם מסתכלים עלינו, ושפעם אחת בשנה, הם יבואו עם הזמנה.

(נכתב ל"שרים בכיכר" 2006)

(26,645 לייקים, 1,331 תגובות ו3,589 שיתופים)

### נספח מס' 29

18 באפריל 2013 :

הערב השתתפתי בערב זיכרון לסעדיה חתוכה ז"ל אשר הוביל את יהוד כראש מועצה עשרות בשנים. מפלגת העבודה בימיה הגדולים הבינה עד כמה השלטון המקומי חיוני. כעת יש לנו הזדמנות נוספת בבחירות לרשויות המקומיות בסוף השנה ואסור לנו לפספס זאת

(86 לייקים, 8 תגובות, 0 שיתופים)

### נספח מס' 30

21 במאי 2013 :

כינסנו היום, ידידי נחמן שי ואנכי כינוס חירום של שדולת הגמלאים בכנסת, על מנת לדון בגזרות הקשות העתידות להשפיע על הגמלאים בתקציב המוצע. אנחנו נהיה לפה לאותם אלפי גמלאים, שהחלטות על גזירות התקציב, ביניהן העלאת המע"מ, הארנונה, הדלק והמים המהווים מכה חברתית קשה ביותר, ידרדרו אותם לעוני. אני מתכוון להיאבק למען זכויות הגמלאים ולהוצאת הגזרות מחוק ההסדרים. אני מודה לעשרות הגמלאים שנכחו בכינוס השדולה והגיעו מכל חלקי הארץ. למען זכויותיהם של הגמלאים והמשך חייהם בכבוד, אנחנו מצפים לקבל גיבוי מכלל סיעות הבית.

(172 לייקים, 32 תגובות, 23 שיתופים)

### נספח מס' 31

22 במאי 2013 :

לאחרונה הקמתי את השדולה לשמירה על שידור ציבורי עצמאי במדינת ישראל, ובימים הקרובים, אקיים כינוס חירום של השדולה, וזאת בעקבות סיסמת "הפתיחה-סגירה" של הממשלה. מסתמן כי בכוונת הממשלה לבטל את הסכם הרפורמה ברשות השידור, לסגור את הרשות, ולפתוח אותה במתכונת נוחה לממשלה, פעולות המנוגדות לרפורמה אותה קידמתי כשר הממונה על רשות השידור. בעזרת השדולה, אאבק בכוונת נתניהו לסגור את הרשות, ובמקביל אקדם את החקיקה להפרדת רשות השידור מהפוליטיקה. ראש הממשלה ושריו צריכים לזכור כי עיתונאי רשות השידור, הם אינם עובדי קבלן של משרד ההסברה ואינם תלויים ברצונה הטוב של ממשלת ישראל כגורם מעסיק.

(119 לייקים, 16 תגובות, 4 שיתופים)

### נספח מס' 32

23 בדצמבר 2013

שוב התגלה שהאזרח הבודד בפעולותיו יכול לחסוך שפיכות דמים רבה ולכן העירנות שנשמרת גם לאחר תקופה של שקט היא חיונית. אין פיגוע טוב, אין פיגוע מותר. אין פיגוע שאפשר להבין אותו. יש אויבים שחושבים שהפתרון נעוץ בכח וטרור אבל הם טועים טעות מרה. הם מנסים למנוע כל הסדר ולהוביל למדינה דו לאומית שבה יחיו שני עמים שלא הצליחו להיפרד בשלום אחד מהשני. המאבק בטרור הוא המאבק המשותף לשני העמים הרוצים בפתרון שתי המדינות.

(371 לייקים, 30 תגובות, 16 שיתופים)

### נספח מס' 33

29 בדצמבר 2013

דיון בהשתתפותי הבוקר בתוכנית "סדר יום" ברשת ב בעניין הכלל הפיסקאלי. אני ממליץ להאזין לדבריו של פרופ' אבי בן בסט מנכ"ל משרד האוצר לשעבר.

(137 לייקים, 6 תגובות ו-0 שיתופים)

### נספח מס' 34

2 ביוני 2013

הערב אני ומיכל חנכנו יד זכרון מרגשת בבית הכנסת אהבת ציון ברמת בית שמש, בית כנסת ציוני. שהוקם על ידי עולים מאירלנד ובריטניה וארון הקודש הובא במיוחד מאירלנד שם כיהן סבי כרב הראשי לפני כהונתו כרב הראשי לישראל. בית הכנסת הנציח את הרב הרצוג ובניו חיים ויעקב, סבי אבי ודודי. על ארון הקודש נכתב הפסוק האלמותי " דע לפני מי אתה עומד

(265 לייקים, 27 תגובות, 2 שיתופים)

### נספח מס' 35

13 ביוני 2013

ממליץ לכם לקחת פסק זמן קצר מהמולת היום ולבקר בשבוע הספר. זו תמיד חוייה נפלאה והמבחר השנה מגוון מאד. הכל הומה בכיכר רבין ולרגע יש תחושת שפיות. למרות הקיטורים שלנו על בורות ושטחיות אנחנו עדיין עם הספר

(279 לייקים, 19 תגובות, 4 שיתופים)

### נספח מס' 36

18 ביוני 2013

אני שמח לבשר לכם שמליאת הכנסת בהצבעה חשאית בחרה בי הערב כחבר הועדה למינוי שופטים. אני מודה על האמון ואפעל ללא משוא פנים כדי לשמור על מערכת המשפט ועצמאותה וכדי להבטיח שייבחרו השופטים הטובים ביותר.

(1044 לייקים, 186 תגובות, 30 שיתופים)

### נספח מס' 37

17 באפריל 2013

מופיע כעת בכנס של לשכת עורכי הדין באילת בפאנל בנושא: "מינוי שופטים". ניתן לצפות בשידור חי בלחיצה על הלינק:

[/http://www.tabar.org.il](http://www.tabar.org.il)

(44 לייקים, 6 תגובות, 0 שיתופים)

### נספח מס' 38

6 ביוני 2013

אני מקווה מאד שרוצחי הבר-נוער נמצאו כפי שנמסר מן המשטרה. בעת כהונתי כשר הרווחה עסקתי לא מעט בעניינין של משפחות קרבנות הרצח הנתעב הזה. אמרתי לשר אהרונוביץ' כבר לפני כמה שבועות שאם אכן נמצאו הרוצחים מבצעי הפשע הנתעב הזה מגיע שאפו למשטרה.

(155 לייקים, 7 תגובות, 3 שיתופים)

### נספח מס' 39

6 ביולי 2013

כעת בערב לימוד על מגילת איכה והצורך ב"שביל הזהב" של הרמב"ם-דהיינו דרך האמצע, הפשרה והאמצע כמוטיב נגד הרס עצמי וריב אחים. לא יכולתי להשתחרר הערב מן המועקה על תינוק נוסף שקיפד חייו במכונית לוחטת. ידיד שלי התקשר בדאבה והציע לחייב את ההורים לחבר את כסא התינוק דווקא במושב שליד הנהג. מקדימה. מה דעתכם?

(178 לייקים, 22 תגובות, 5 שיתופים)